Η ΝΕΑ ΖΩΗ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΕΤΟΣ Β'. ❋ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1906 ❋ ΑΡΙΘ. 17.

Ἔκτακτον φυλλάδιον ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει

Χορηγίᾳ Κ. ΠΗΛΑΒΑΚΗ Προέδρου τοῦ Συλλόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙ ΤΩι ΝΕΩι ΕΤΕΙ 1906. . . . . Σελ. 293
Η ΕΛΛ. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΩΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ὑπὸ **Μαργαρ. Εὐαγγελίδου** καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ . . . . . » 295
ΤΟ ΞΑΦΝΙΚΟ (ποίημα) ὑπὸ **Π.** . . . . . » 297
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΕΣΤΩΣΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΕΝ ΤΑΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΑΙΣ ΕΡΕΥΝΑΙΣ ὑπὸ **Γ. Ν. Χατζηδάκη,** πρυτάνεως τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου . . . . . » 298
ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ὑπὸ **Α. Μοσχίδου.** . . . . . » 301
ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟ ΔΑΚΡΥ (διήγημα) ὑπὸ **Κ. Ν. Κωνσταντινίδου** . . . . . » 303
ΕΙΣ ΕΙΚΟΝΑ ΝΗΠΙΟΥ (ποίημα) . . . . . » 304
Η ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ὑπὸ τοῦ Μ. Αρχ. **Κ. Ι. Παγώνη.** . . . . . » 306
Ο Κ. ΜΑΡΓ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ὑπὸ **Γ. Γλύπτη** . . . » 310
Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΙΑΤΡΟΣ Κ. ΚΑΡΤΟΥΛΗΣ . . . . . » 311
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΗΡΩΑΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ . . . . . » 312
Η ΡΩΜΗ ΚΑΙ ΑΙ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ὑπὸ **Κ. Θ. Παγώνη** . . . . . » 312
ΑΛΣΑΒΙΑ Ἢ Η ΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΣΑΒΑΙΩΝ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου **ΗΛΙΑ ΔΙΠ** . . . . » 315
ΤΟ ΡΑΔΙΟΝ ὑπὸ **Κ. Κασσιμάτη.** . . . . . » 316
ΝΕΑ ΖΩΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ . . . . . » 319
ΝΕΑ ΖΩΗ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ . . . . . » 321
ΜΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΝ . . . . . » 322

Τιμὴ ἑκάστου φυλλαδίου Γ. Δ. 3.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ:

Ἐν Αἰγύπτῳ:		Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ:	
Ἐτησία	Γρ. Διατ. 30.	Ἐτησία	Φρ. Χρ. 8.
Ἑξάμηνος . . .	» » 20.	Ἑξάμηνος . . .	» » 5.

Διὰ πᾶν ἀφορῶν τὸν Σύλλογον ἢ τὸ Περιοδικόν, ἀπευθυντέον:

"Νεα Ζοή"

Rue Tewfick Pacha No 29, ALEXANDRIE (Egypte)

Τύποις • Ι. Κ. ΛΑΓΟΥΔΑΚΗ • Ἀλεξάνδρεια

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ,

ΕΤΟΣ Β'. ❋ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1906 ❋ ΑΡΙΘ. 17.

Επι Τω Νεω Ετει 1906

ΣΦΡΙΓΗΛΟΣ καὶ φέρελπις μεῖραξ, ὅστις ἐμφανισθεὶς ἀκριβῶς πρὸ τριακοσίων ἑξήκοντα ἡμερῶν καί τινων ὡρῶν, λεπτῶν καὶ δευτερολέπτων ἐχαιρετίσθη τότε ὑπὸ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου μετ' ἐπίσης ζηλωτῆς ἀγάπης, χαρᾶς καὶ θρησκευτικῆς εὐλαβείας, μεθ' ἧς καὶ ὁ συνεορταζόμενος κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐμφάνειαν Ἅγιος τῆς Καισαρείας, ἐξέπνευσε δυστυχῶς χθὲς συντετριμμένος καὶ κατησχυμμένος ὑπὸ τὸ ἀνηλεὲς φορτίον τοῦ μίσους, τῶν ἀρῶν καὶ τῶν ὕβρεων. Τοιαύτη ἡ τύχη τῶν ἀνθρωπίνων! Ὑποδεχόμεθα πάντοτε τὸ καινοφανὲς καὶ τὸ μέλλον οὐχὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ ἀξίας, οἱ δείλαιοι, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὰς ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένας ἐλπίδας καὶ τὰ ὀνειροπολήματα καὶ ἀποπέμπομεν ἔπειτα τοῦτο μετὰ μυκτηρισμοῦ καὶ βδελυγμίας πρὸ τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος, ἥτις διέλυσε ταχύτερον ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὰ χιονοειδῆ μέγαρα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἐστεγάσαμεν τὰς φαντασιοπληξίας ἐκείνας.

Κατέπεσε λοιπὸν οὕτω καὶ χθὲς τὴν ἑσπέραν ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου κλίνης ὡς ἁμαρτωλὸς καὶ ἄδακρυς γέρων ὁ λήξας ἐνιαυτός, οἰκτρὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀστασίας παίγνιον αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗτινος ἡ πρώτη ἐμφάνισις μετὰ τοσαύτης ἐπροοιμιάσθη ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης. Κατέπεσεν ὅμως, ἀφ' οὗ ἐπὶ πλέον τῶν τριῶν καὶ ἡμισείας ἑκατοντάδος ἡμερῶν συνεκέντρωσεν ἐν ἑαυτῷ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ποθήσῃ ἐκ τοῦ μέλλοντος ἡ ἀπληστία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἥτις διὰ τὸ ἀείποτε ἀκόρεστον εἰς τοὺς πόθους καὶ τὰς ἐλπίδας αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς οὐχὶ ἄνευ λόγου ἐνομίσθη, ὅτι μετέχει τῆς ἀθανασίας. Κατέπεσεν οἰκτρῶς περιυβρισθείς, κατηραμένος καὶ ἀποτρόπαιος, ὁ χθὲς καὶ πρώην κατακηλῶν καὶ καταθέλγων, ἀφ' οὗ ὅμως καὶ ἐκεῖνος οὐχ ἧττον σκληρῶς καὶ ἀπηνῶς ἐνέπαιξεν ἐν πλείστοις καὶ κατέρριψεν εἰς συντρίμματα τὰς μυχαιοτάτας καὶ ποθεινοτάτας τῶν μετὰ σκιρτημάτων ἀλαλαγμοῦ καὶ ἀγαλλιάσεως ὑποδεχθέντων τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ ἐλπίδας. Ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς χθὲς ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν, εἰς τὸ παρελθόν, εἶναι ἀνάμνησις ψυχρά, σιωπηλὴ διαμαρτύρησις κατὰ τῶν ἀραχνοϋφάντων δημιουργημάτων, ὅσα συνύφαναν οὐ πρὸ πολλοῦ αἱ παρήγοροι καὶ γόησσαι τῆς φαντασίας ἡμῶν ἐλπίδες.

Ἀλλ' ἀπατᾶσθε, ἂν νομίζητε, ὅτι καὶ ὁ ἀπόβλητος καὶ κατάρατος οὗτος τῆς χθὲς καὶ τῆς σήμερον θὰ παραμένῃ διαρκῶς πτῶμα εἰδεχθὲς τῆς βδελυγμίας καὶ τοῦ ἀποτροπιασμοῦ, ὡς εἰκτρὸν θῦμα τῆς ἀπογοητεύσεως τῶν διαψευσθεισῶν προσδοκιῶν καὶ ἐλπίδων. Αἱ στιγμαὶ τοῦ παρόντος ἀφίπτανται ἀφ' ἡμῶν ταχύτερον ἀστραπῆς καὶ πρὶν ἀκόμη αἱ κατὰ τοῦ ἀποβλήτου τῆς χθὲς ἀραί, προφθάσωσι νὰ παύσωσι ἀπὸ τοῦ νὰ περιβομβῶσι τὰ ὦτα ἡμῶν καὶ αἰφνηδίως ἀποσπώμεθα ἀπὸ τῶν γοητευτικῶν ἰνδαλμάτων, ἅτινα ὑπόσχεται εἰς ἡμᾶς ὁ ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι καὶ εὐοιώνως ἑκάστοτε ἀρχόμενος νὰ ἐμφανίζηται νέος κρίκος, ὁ σύνδεσμος τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Καὶ τρίβομεν τότε μετὰ βαρυαλγούσης ψυχῆς καὶ συντετριμμένης καρδίας τοὺς τέως ἀμαυρωθέντας ὀφθαλμοὺς αἰσθανόμενοι ἀνελπίστως καὶ πειθόμενοι ἀναγκαίως, ὅτι ὡς ἄλλαι πομφόλυγες διερράγησαν οἱ πόθοι καὶ αἱ ἐλπίδες τὰς ὁποίας καταρώμενοι τὸν λήξαντα ἐνιαυτόν, ἐξηρτῶμεν ἀλαλάζοντες ἀπὸ τοῦ νέου. Ἀναλογίσθητε τὸ ποτήριον τῆς πικρίας, ὅπερ μέχρι πυθμένος ποτιζόμεθα πρὸ τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος μετὰ τὰ χρυσοῦφαντα τῆς εὐπίστου ψυχῆς ἡμῶν ὄνειρα καὶ τὰς τὰ πάντα εὐκόλως ὑποσχομένας ἐλπίδας.

Σκυθρωπάζοντες τότε καὶ κατηφεῖς πρὸ τοῦ ψυχροῦ παρόντος, ὅπερ ἦτο τὸ ζωογόνον μέλλον τῆς χθὲς καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ κρύψωμεν ἐντὸς τῆς ἀπέλπιδος ἡμῶν καρδίας ἀφίνομεν λεληθότως νὰ διαφεύγῃ τῶν μεμψιμοίρων χειλέων ὡς νεκρώσιμος ἐπῳδὸς τῆς ἀπάτης ἡ ἀπογοήτευσις καὶ τὸ παράπονον, ὅπερ ἐγκατοπτρίζεται εἰς τὸ «κάθε πέρσι καὶ καλύτερα!» Καὶ τότε ἀνατρέχομεν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἀνασκάπτομεν ἀπὸ τοῦ τάφου τῆς ἀρᾶς καὶ τοῦ μίσους ἐκεῖνο, ὅπερ μέχρι τῆς ὥρας κατηρώμεθα. Καὶ τότε παρηγορούμεθα καὶ ἐντρυφῶμεν ἐν τῇ γλυκείᾳ ἀναμνήσει αὐτοῦ βλασφημοῦντες καὶ ἐξορκίζοντες τὸ πρὸ μιᾶς στιγμῆς ἀκόμη θεωρούμενον ὡς ἐντρύφημα καὶ εὐδαιμονίας ἄγκυραν καὶ λιμένα.

Καὶ θέλομεν τρανότερον τούτου παράδειγμα τῆς ἀστασίας τῶν κρίσεων ἡμῶν καὶ σκέψεων ἐν τῇ πραγματικῇ καὶ ἀληθεῖ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἐκτιμήσει; Οἴμοι! Ὑπερηφανευόμεθα καὶ κομπάζομεν οἱ τλήμονες διὰ τὰς περγαμηνὰς τῆς εὐγενοῦς ἡμῶν καταγωγῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ λοιπὰ περὶ ἡμᾶς δημιουργήματα καὶ φέρομεν ἀγερώχως καὶ ὑψαύχενες τὸ ἔνσημον τοῦ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» τῆς Βίβλου! Μετὰ μωρᾶς ἐγκαυχήσεως κατανοήσαντες τὴν ἀποχωρίζουσαν δῆθεν ἡμᾶς ἄβυσσον ἀπὸ τῶν λοιπῶν ζώντων ὀργανισμῶν ἀπεκαλέσαμεν ἐκείνους μὲν ἄλογα, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς λογικά, πεισμόνως καὶ ἀλογώτατα τυφλώττοντες πρὸ τῶν πικρῶν ἀλλ' ἀληθῶν διδαγμάτων τῆς ἐκβάσεως καὶ πραγματοποιήσεως τῶν χιμαιρικῶν ὀνείρων καὶ πόθων, οἵτινες πραγματοποιούμενοι ὡς πραγματοποιοῦνται παρ' ἡμῖν καθιστῶσιν ἡμᾶς ἀπείρως γελοίους καὶ ἀλογωτέρους ἐκείνων. «Ἡ κορωνὶς τῶν δημιουργημάτων» «ὁ βασιλεὺς τῆς κτίσεως» καὶ ὅπως ἄλλως συνήθως αὐταπατώμενοι αὐτοκαλούμεθα, μόνον τὸ μέτρον τῆς διαφορᾶς ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἀλόγων, τὸ ὑπεκκαῖον τοὺς καπνοὺς τῆς κουφότητος, καταμετροῦμεν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας. Καὶ ἔπειτα ὡς στρουθοκάμηλοι αὐταπατόμενοι καὶ ἐθελοτυφλοῦντες πρὸ τοῦ ἀκαταλήπτως ἀπείρου τῆς ἀποστάσεως ἥτις ἀποχωρίζει καὶ διακρίνει ἡμᾶς, τὰς ἀσυλλήπτως μικροσκοπικὰς εἰκόνας ἀπὸ τοῦ ἀσυλλήπτως ἀπειρομεγέθους Προτύπου, ἀνυψοῦμεν οἱ σκώληκες καὶ τὰ βρύα πεισμόνως ἄκαμπτον καὶ θρασεῖαν τὴν ἀείποτε μωρὰν καὶ ἀδίδακτον κεφαλὴν καὶ φθάνομεν εἰς τοῦτο τῆς τόλμης καὶ ἀλογίας, ὥστε νὰ προσατενίζωμεν ἀναιδῶς, τὰ παράσιτα ἡμεῖς καὶ τὰ μικρόβια, τὸ Ἀπειρομέγεθες καὶ Ἀπόλυτον καὶ νὰ πλανώμεθα φαντασιόπληκτοι νομίζοντες, ὅτι τοὐλάχιστον ὁμοιούμεθα, ἂν μὴ καὶ ὑπερβάλλωμεν Ἐκεῖνο. Βαβαὶ τῆς ἀνθρωπίνης μωρίας!

Ὁ καπνὸς λοιπὸν τῆς ἀσυγγνώστου καὶ ἐγκληματικῆς ἀλογίας ἡμῶν ἐλαφρῶς μὲν καὶ εὐκόλως ἀνυψοῖ καὶ μεταφέρει ἡμᾶς εἰς τὸν ἀπατηλὸν καὶ γόητα τῶν Ἠλυσίων τῆς φαντασίας ἡμῶν λειμῶνα καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀπὸ τοῦ ἑκάστοτε κατὰ πρῶτον ἐμφανιζομένου νέου ἐνιαυτοῦ ἐξαρτωμέναις ἐλπίσιν ἡμῶν καὶ βλέπομεν ἐξ ἀποστάσεως ὡς ὁ Ὁμηρικὸς Ὀδυσσεὺς τὰ εἴδωλα καὶ τὰς σκιὰς τῶν ὀνείρων καὶ πόθων ἡμῶν πρὸ ἑκάστης ἐπετείου ἐκείνου. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὅμως, ὅσον τείνομεν νὰ προσεγγίσωμεν ἐκεῖνα, τοσοῦτον αἰσθανόμεθα περιαλγεῖς, ὅτι ἀπομακρύνονται σκληρῶς ἀφ' ἡμῶν ἢ παντελῶς ἐξαφανίζονται. Καὶ ὁ μὲν Ὁμηρικὸς Ὀδυσσεὺς ὡς λίαν «πολύμητις» ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς χώρας ἐκείνης τοῦ «λειρόεντος καὶ ἀσφοδελοῦ λειμῶνος» τῆς ἀπά-

της καὶ τοῦ εἰδώλου ἀνεπιστρεπτί, ἡμεῖς δὲ καθ' ἑκάστην νέαν τοῦ νέου ἐνιαυτοῦ ἐμφάνισιν παρουσιαζόμεθα πάντοτε οἱ αὐτοί, ἐθελουσίως αὐταπατώμενοι ἀπὸ τοῦ μέλλοντος, ὅπερ ἐν ᾧ θεοποιοῦμεν διὰ τῶν γλυκυτάτων ἐλπίδων καὶ τῆς προσδοκίας τῶν χρυσοπτέρων ὀνείρων καταρώμενοι καὶ ἀποσκορακίζοντες τὸ παρελθόν, ἔπειτα ἀνακραυγάζομεν ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ ἀπέλπιδες καὶ μετὰ πικροτάτης εἰρωνείας τὸ «κάθε πέρσι καὶ καλλίτερα» ὡς νεκρώσιμον ἐπῳδὸν τῆς ἡμετέρας φαντασιοπληξίας.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1906.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Εἰσαγωγικὸν μάθημα εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

ΗΠΡΟ τοῦ Σωκράτους φιλοσοφία ὑπῆρξε φυσιολογία, ἤτοι ἑρμηνεία τῆς φύσεως. Οἱ μεγάλοι πρὸ τοῦ Σωκράτους φιλόσοφοι προὔβαλλον ἑαυτοῖς τὸ ζήτημα, πόθεν προῆλθεν ὁ κόσμος, ὁ ἀνόργανος καὶ ὁ ἐνόργανος. Τούτου τοῦ προβλήματος τὴν λύσιν ἐπηγγέλλοντο τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα φιλοσοφήματα τῶν ἀρχαίων Ἰώνων, τῶν Πυθαγορείων, τῶν Ἐλεατῶν, τοῦ Ἡρακλείτου, τῶν Ἀτομικῶν, τοῦ Ἐμπεδοκλέους, τοῦ Ἀναξαγόρου. Περὶ τὴν ἠθικὴν ὅμως δὲν διέτριψαν συστηματικῶς οἱ φιλόσοφοι ἐκεῖνοι. Ἡ περὶ ἠθικῆς διδασκαλία αὐτῶν, εἰ καὶ ἦτο σοβαρὰ καὶ ἁγνὴ καὶ πάσης τιμῆς ἀξία καὶ δὴ καὶ φιλοσοφική, δὲν ἀπετέλει ὅμως μέρος ὀργανικὸν τοῦ συστήματος αὐτῶν. Ἦτο δογματικὴ καὶ ἀποφθεγματικὴ ὥσπερ ἡ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν.

Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ Θεοῦ καὶ ψυχῆς καὶ γνώσεως διδάγματα αὐτῶν δὲν ἦσαν ἀκολουθία τῶν μεταφυσικῶν αὐτῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἐξεφράζοντο ὡς ἀτομικῆς πείρας γνῶμαι, αἵτινες ἦσαν μὲν σοβαραὶ καὶ σοφαί, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ σύστημα φιλοσοφικὸν ἐκτεθειμέναι καὶ φιλοσοφικῶς ἠμπεδωμέναι· καίτοι αἱ περὶ Θεοῦ καὶ ψυχῶν ἔννοιαι εἶχον λάβῃ βάθος καὶ ὕψος ἀνυπέρβλητον. Ἡ περὶ Θεοῦ π. χ. ἔννοια τοῦ Ξενοφάνους, τὸ περὶ ψυχῆς δόγμα τῶν Πυθαγορείων, αἱ περὶ γνώσεως νύξεις, αἱ χρυσαῖ ἠθικαὶ ὑποθῆκαι, ὁ ἠθικὸς πρὸ πάντων βίος αὐτῶν ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν μετὰ ταῦτα φιλοσοφίαν ὡς πολυτιμότατον ὑλικὸν τῆς μεγαλοπρεποῦς αὐτῶν οἰκοδομῆς, ἀλλὰ δὲν ἦσαν ἀπόρροια φιλοσοφικοῦ συστήματος.

Ἀπὸ τοῦ Σωκράτους πρῶτον καὶ διὰ τοῦ Σωκράτους θεμέλιον τῆς φιλοσοφίας ἐτέθη ἡ ἠθική. Τὰ ἀπὸ τοῦ Σωκράτους προελθόντα φιλοσοφικὰ συστήματα πάντα βάσιν αὐτῶν ἔθεσαν τὴν ἠθικήν, ἐπεζήτουν τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ αἱ μὲν λεγόμεναι ἀτελεῖς Σωκρατικαὶ σχολαί, ἡ Κυνική, ἡ Κυρηναϊκή, ἡ Μεγαρική, ἡ Ἠλειακή, ἡ Ἐρετρικὴ μονομερῶς, τελείως δὲ ἡ Πλατωνική. Ὁ θεῖος Πλάτων συνδέσας εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους τὰ τῶν προηγουμένων φιλοσόφων διδάγματα ἢ μᾶλλον τὴν τοῦ Σωκράτους διδασκαλίαν διὰ τοῦ θησαυροῦ τῆς γνώσεως, ὃν κατέλιπον οἱ προηγούμενοι φιλόσοφοι, συμπληρώσας καὶ ἀναπτύξας ἀπετέλεσε τὸ θαυμάσιον αὐτοῦ φιλοσοφικὸν σύστημα, δι' οὗ πᾶν τὸ ἐπιστητὸν φιλοσοφικῶς ἐξητάζετο καὶ ἡρμηνεύετο. «Ὥσπερ δὲ τὸ παλαιὸν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ πρότερον μὲν μόνος ὁ χορὸς διεδραμάτιζεν, ὕστερον δὲ Θέσπις ἕνα ὑποκριτὴν ἐξεῦρεν ὑπὲρ τοῦ διαναπαύεσθαι τὸν χορόν, καὶ δεύτερον Αἰσχύλος, τὸν δὲ τρίτον Σοφοκλῆς, καὶ συνεπλήρωσαν τὴν τραγῳδίαν, οὕτω καὶ τῆς φιλοσοφίας ὁ λόγος πρότερον μὲν ἦν μονοειδής, ὡς ὁ φυσικός, δεύτερον δὲ Σωκράτης προσέθηκε τὸν ἠθικόν, τρίτον δὲ Πλάτων τὸν διαλεκτικὸν καὶ ἐτελεσιούργησε τὴν φιλοσοφίαν». (Διογ. Λαερτ. Γ'. 36).

Τὸ ἔργον τοῦ Πλάτωνος ἀνύψωσεν εἰς τὴν ὑψίστην τελειότητα ὁ μέγας αὐτοῦ μαθητὴς Ἀριστοτέλης. Καὶ τὰ μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη φιλοσοφικὰ συστήματα βάσιν εἶχον τὴν ἠθικήν, ἀλλ' ἄλλα μὲν περιωρίζοντο ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτήν, ὡς τὸ Ἐπικούρειον, ἄλλα δὲ περιελάμβανον πᾶν τὸ ἐπιστητόν, ὅπως τὸ τῶν Στωϊκῶν. Οὕτω λοιπὸν τὰ κινοῦντα τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ζητήματα εὑρέως καὶ κατὰ ποικίλους τρόπους ἐξητάσθησαν, ἁπλετον δὲ περὶ αὐτὰ φῶς διεχύθη.

Ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ.— Ἡ περὶ Θεοῦ ἔννοια ἐκαθάρθη ἀπὸ τῶν ἀτελειῶν, ἃς προσῆπτον αὐτῇ αἱ κοιναὶ δόξαι. Ὁ Ξενοφάνης διὰ σφοδροτάτου ἐλέγχου κατέρριψε τὰς ἐρριζωμένας ἐννοίας τῶν πολλῶν θεῶν καὶ ἀνύψωσε τὴν ἔννοιαν ἑνὸς μόνου θεοῦ πανσόφου, παντοδυνάμου, ἠθικῶς παντελείου. Ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Ἡράκλειτος ἐδίδαξαν τὸν ἁγνὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα τῆς θεότητος. Ὁ Σωκράτης παρέστησεν αὐτὴν ὡς φρόνησιν πανταχοῦ παροῦσαν καὶ περὶ πάντων φιλοστόργως προνοοῦσαν, ὁ Πλάτων ἐταύτισε τὸν Θεὸν πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ Θεός, λέγει, εἶναι αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, ἐδημιούργησε δὲ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ἐξ ἀγαθότητος. Ὁ Ἀριστοτέλης θεὸν καλεῖ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον. Οὕτως ὁ Θεὸς νοεῖται ἐκτὸς τοῦ κόσμου καὶ ὑπεράνω τοῦ κόσμου, νοεῖται ἡ αἰτία πάντων, εἶναι τὸ παντοδύναμον καὶ παντέλειον ὄν, αὐτὴ ἡ ἀγαθότης, ἥτις ἐξ ἀγαθότητος καὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ ἐδημιούργησε καὶ διευθύνει τὸν κόσμον.

Τὴν αὐτὴν τελειότητα τοῦ Θεοῦ ἐδίδαξαν καὶ οἱ Στωϊκοί, ἀλλ' ἀντιθέτως πρὸς τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη τὸν Θεὸν οὗτοι τιθέασιν ἐν τῷ κόσμῳ. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου· πᾶσα κίνησις καὶ ἐνέρ-

γεια καὶ δύναμις ἐν τῷ κόσμῳ εἶνε ἐκδήλωσις τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ πᾶσαν λοιπὸν σχέσιν ἐξητάσθη τοῦ Θεοῦ ἡ ἔννοια καὶ διεσαφηνίσθη.

Ἡ ἔννοια τῆς ψυχῆς.— Καὶ τὸ περὶ ψυχῆς ζήτημα ἀπὸ τῶν Πυθαγορείων ἀρξάμενον, οἵτινες θρησκευτικῶς καὶ ἠθικῶς μόνον διελάμβανον περὶ τῆς ψυχῆς οὐχὶ δὲ καὶ φιλοσοφικῶς, καὶ παρ' οἷς ἡ μετεμψύχωσις ἐπὶ θρησκευτικῶν μᾶλλον λόγων ἢ ἐπὶ φιλοσοφικῶν ἐστηρίζετο, διεσαφηνίσθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους καὶ ἠμπεδώθη διὰ λόγων φιλοσοφικῶν.

Ἡ περὶ φύσεως γνῶσις.— Ἡ περὶ φύσεως γνῶσις, ἥτις ὑπὸ τῆς ἀρχαίας πρὸ τοῦ Σωκράτους φιλοσοφίας ἦτο ἀποκλειστικὴ μελέτη τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος φιλοσόφων, ηὐξήθη καὶ ἐσυστηματοποιήθη ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ πρὸ πάντων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ἐγένετο ἱδρυτὴς πολλῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν σχολὴν αὐτοῦ τὴν τάσιν πρὸς ἐξέτασιν τῆς φύσεως· ἐκ δὲ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἀνεκτίμητα ἀγαθὰ προσεπορίσθη ἡ καθόλου ἐπιστήμη καὶ προσετέθησαν πτέρυγες εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ ἀστρονομία.— Ἡ πρόοδος τῆς ἀστρονομίας ἐχώρησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μετέβαλε τὴν περὶ κόσμου ἀφελῆ ἀντίληψιν τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἔθηκε τὰς βάσεις τοῦ καθ' ἡμᾶς ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος. Ὁ Ἱκέτας καὶ ὁ Ἀρίσταρχος προκατέλαβον τὸν Κοπέρνικον.

Ἠθική.—Ἡ ἠθική, ἥτις ἦτο κατ' ἀρχὰς ἀποφθεγματικὴ κοσμοσοφία, διὰ τοῦ Σωκράτους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους καὶ τῶν Στωϊκῶν καὶ ἄλλων φιλοσοφικῶν συστημάτων κατέλαβε τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ. Αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς ἐξητάσθησαν μεταφυσικῶς καὶ ψυχολογικῶς, ἐθεμελιώθη ἐπὶ βάσεων ἀδιασείστων, ἐπλουτίσθη καὶ κατέστη δύναμις τὸν κόσμον ἀναπλάττουσα καὶ ἀνακαινίζουσα· ἐν δὲ τοῖς τελευταίοις χρόνοις τῆς Ἑλληνικῆς περιόδου κατέλαβε τὴν θέσιν τῆς θρησκείας.

Ἀνθρωπολογία.— Ἡ ψυχολογία καὶ ἀνθρωπολογία καὶ ζωολογία ἐκαλλιεργήθησαν καὶ ἐσυστηματοποιήθησαν οὕτως, ὥστε διέρρηξαν τὰ μεσότοιχα, τὰ χωρίζοντα ἔθνη ἀπὸ ἐθνῶν καὶ κοινωνικὴν τάξιν ἀπὸ κοινωνικῆς τάξεως καὶ γένος ἀπὸ γένους.

Οἱ ἄνθρωποι πάντες ἀναγνωρίζονται νῦν τὴν αὐτὴν ἔχοντες τιμήν, ὡς τοῦ αὐτοῦ μετέχοντες λόγου, ὡς ὄντες πάντες τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρός, ὡς πάντες μίαν ὀφείλοντες νὰ ἔχωσι πολιτείαν, ἐν ᾗ οὐδεμία διάκρισις οὔτε γένους, οὔτε φύλου, οὔτε τάξεως πρέπει νὰ γίνηται ἀλλὰ μόνον ἡ διάκρισις ἀρετῆς καὶ κακίας.

Ἐκ τῆς διδασκαλίας ταύτης περὶ τῆς κοινῆς καταγωγῆς τῶν ἀνθρώπων προήρχετο ἡ φιλανθρωπία ἐκείνη, ἣν θαυμάζομεν παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς, καὶ αἱ περὶ κοινωνίας καὶ πολιτείας θεωρεῖαι, καθ' ἃς πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀποτελοῦσιν ἓν σῶμα, οὗ μέλη καὶ οὐχὶ μέρη εἰσὶν οἱ καθ' ἕκαστον ἄνθρωποι. Προήρχετο ἡ σπουδὴ ἐκείνη, μεθ' ἧς οἱ φιλόσοφοι ἐπεζήτουν τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς διὰ πράξεως καὶ θεωρίας βαθύτατα ἡμᾶς συγκινούσης.

Πάντα λοιπὸν τὰ ὕψιστα ζητήματα, περὶ ἃ στρέφεται ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, ὧν τὴν λύσιν μετ' ἀγωνίας ἐπιδιώκει, ἐξητάσθησαν, διελευκάνθησαν καὶ διὰ φιλοσοφικῶν λόγων ἠμπεδώθησαν. Ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ, τῆς φύσεως, τῆς ψυχῆς, τῆς θρησκείας, τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας, τῆς ἀρετῆς, τῆς κακίας, τῆς ἰσοτιμίας τῶν ἀνθρώπων εὕρισκεν ἐν ἑκάστῳ φιλοσοφικῷ συστήματι ἐπιστημονικὴν λύσιν, ἀναπαύουσαν τὸν περιδεῶς περὶ αὐτῶν ἐξετάζοντα νοῦν τοῦ ἀνθρώπου.

Πρακτικὴ καὶ τεχνικὴ ἀνάπτυξις.— Πρὸς τὴν θεωρητικὴν ταύτην ἀνάπτυξιν παραλλήλως ἔδραμεν ἡ πρακτικὴ καὶ τεχνικὴ ἀνάπτυξις. Αἱ καλαὶ λεγόμεναι τέχναι προυχώρησαν εἰς σημεῖον, ὅπερ καὶ μέχρις σήμερον θεωρεῖται ἀνέφικτον, ἡ ποίησις, ἡ μουσική, ἡ γυμναστική, ἡ ἀρχιτεκτονική, ἡ γλυπτική, ἡ ζωγραφική καὶ αἱ ἄλλαι καλαὶ τέχναι ἔφθασαν εἰς ἀνέφικτον τελειότητα. Καὶ καθόλου ὁ θεωρητικὸς καὶ πρακτικὸς βίος οὕτως ἀνυψώθη καὶ ἐξωραΐσθη, ὥστε πολλάκις ἀκούομεν νῦν τοὺς βαθεῖς γνώστας τοῦ τότε βίου μετὰ πόθου λέγοντας ὅτι πολὺ θὰ προυτίμουν νὰ διεβίων βραχὺν μόνον χρόνον ἐν τῇ ποικίλῃ ἐκείνῃ ἀναπτύξει τῆς τότε κοινωνίας ἢ μακρότατον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι τῶν φώτων, ὡς φιλαρέσκως ἡμεῖς αὐτὸν καλοῦμεν. Φῶς λοιπὸν γνώσεως καὶ ἐπιστήμης ἄπλετον, φῶς ἀνέσπερον ἐφώτιζε τὴν Ἑλληνικὴν γῆν.

Τοῦτο τὸ φῶς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας ὡς ἄλλος Προμηθεὺς ἁρπάσας ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφερεν εἰς τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ καθημένους Ἀνατολικοὺς λαούς. Τοσοῦτον δὲ κατεθέλχθησαν τὰ ἀνατολικὰ ἔθνη ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς γνώσεως καὶ ἐπιστήμης, ὑπὸ τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἐλευθερίας, ὥστε οὐ μόνον μετὰ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας ἐνεφορήθησαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον εἰκεῖον αὐτὸ καὶ ἀναγκαῖον ἐθεώρησαν, ὥστε ἰσχυρίσαντο ὅτι τὸ νέον τοῦτο καὶ ἱλαρὸν καὶ δημιουργικὸν τῆς γνώσεως καὶ ἐπιστήμης φῶς δὲν εἶναι αὐτῶν ἀλλότριον, ἀλλ' ἴδιον, δὲν εἶναι Ἑλληνικὸν ἀλλ' Ἀνατολικόν· ὅτι εἶναι φῶς, ὅπερ οἱ Ἕλληνες παρ' αὐτῶν ἐν προγενεστέροις χρόνοις παραλαβόντες κομίζουσι νῦν αὐτὸ οἱ μαθηταὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους αὐτῶν.

Διεξήλθομεν ἄλλοτε διὰ μακρῶν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ μὲν τοὺς χρόνους τοῦ Ἡροδότου, τὴν φιλίαν τῶν Ἑλλήνων ἐπιδιώκοντες ἰσχυρίζοντο πρὸς αὐτοὺς ὅτι τὴν θρησκείαν αὐτῶν οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων παρέλαβον. Μὴ ἔχοντες δὲ τότε οἱ Αἰγύπτιοι ἔννοιαν φιλοσοφίας καὶ ἐπιστήμης περιωρίσθησαν εἰς τὸ νὰ συσταθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς πατέρες τῆς θρησκείας αὐτῶν, δὲν ἐπεξέτειναν δὲ τὴν πατρότητα αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην. Ἤδη ὅμως, ὅτε διὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία μετεφυτεύθη καὶ ἐθεραπεύθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐγείρουσιν οἱ Αἰγύπτιοι ἀξιώσεις καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἰσχυριζόμενοι ὅτι οἱ πρῶτοι καὶ μέγιστοι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων παρ' αὐτῶν ἔλαβον τὴν ἑαυτῶν σοφίαν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς ἐδείκνυον μάλιστα καὶ λείψανα τῶν Ἑλλήνων σοφῶν

παρ' αὐτοῖς δῆθεν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς μαθητείας αὐτῶν διασωζόμενα.

Τὴν αὐτὴν ἀξίωσιν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἤγειραν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι· ὅτε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ Ἰουδαῖοι ἐνεπλήσθησαν Ἑλληνικῆς σοφίας, ἐδόξασαν ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐδαμόθεν ἄλλοτε παρέλαβον τὴν ἑαυτῶν σοφίαν ἢ παρὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἱερῶν τοῦ ἔθνους αὐτῶν Γραφῶν ἕλκουσι τὴν καταγωγὴν τὰ ὑψηλὰ φιλοσοφικὰ διδάγματα τῶν Ἑλλήνων. Τὴν ἀπόδειξιν δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου κατώρθωσαν οἱ φιλοσοφοῦντες Ἰουδαῖοι διὰ τῆς ἀλληγορικῆς ἑρμηνείας τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, δι' ἧς εἰσῆγον εἰς τὴν Ἱερὰν Γραφὴν φιλοσοφικὰς δόξας καὶ ἐννοίας ἑλληνικάς. Οὕτω λοιπὸν παρίστασαν τοὺς συγγραφεῖς τῶν Ἱερῶν Γραφῶν διδάσκοντας φιλοσοφήματα οἷα καὶ οἱ Ἕλληνες· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι ἦσαν ἀρχαιότεροι, εἴπετο ὅτι οἱ Ἕλληνες ὡς νεώτεροι παρ' ἐκείνων ἔλαβον τὴν ἰδίαν φιλοσοφίαν. Ἀρχηγοὶ τῆς μεθόδου ταύτης διασημότεροι εἶναι ὁ Ἀριστόβουλος καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, περὶ οὗ ἐλέχθη «ἢ Πλάτων Φιλωνίζει ἢ Φίλων Πλατωνίζει».

Οἱ ἑλληνικῆς παιδείας μετειληφότες Ἰουδαῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὴν Ἱερὰν Γραφὴν ἄλλως ἢ συμφώνως πρὸς τὰς ἑαυτῶν πεποιθήσεις· τὰς ἰδίας ἄρα δόξας καὶ πεποιθήσεις διὰ τῆς ἀλληγορικῆς μεθόδου εἰς τὰς ἱερὰς γραφὰς εἰσάγοντες παρίστασαν καὶ τοὺς συγγραφεῖς τῶν ἱερῶν γραφῶν ὅμοια δοξάζοντας καὶ δὴ καὶ πρωτουργοὺς τῶν ἑλληνικῶν δοξασμάτων. Ἀλλ' εἰ καὶ οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἰουδαίων ἐξελέγχονται εὐκόλως ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἐντελῶς ἀσύστατοι καὶ ὑπαγορευθέντες ὑπὸ τῆς φιλοτιμίας τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν, ὅπως παραστῶσιν εἰς τὴν ἄρχουσαν Ἑλληνικὴν φυλὴν πατέρες τῆς παιδεύσεως αὐτῶν καὶ σεμνοί τινες καὶ πάσης προσοχῆς ἄξιοι, ὅμως εὗρον οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ ἐν σκότει ἐπιστημονικῇ διατελούσῃ Ἀνατολῇ καί τι πάσης σπουδῆς ἄξιον τὴν ἠθικὴν μονοθεΐαν τῶν Ἰουδαίων.

Τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος ἐνωρὶς ἀπαλλαγὲν τῆς πολυθεΐας ἀνυψώθη εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἑνὸς Θεοῦ. Ὁ Θεὸς τῶν Ἰουδαίων ἦτο ἐθνικὸς Θεός, ἦτο Θεὸς μόνων τῶν Ἰουδαίων. Ἦτο Θεὸς ὡς ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ αὐτὸν λαὸς ἀφιλόσοφος, ἐν καταδυναστεύσει διατελῶν, ὑπὸ ποικίλων ἐχθρῶν περιστοιχιζόμενος καὶ πολεμούμενος καὶ πολλὰς ἠθικὰς ἀτελείας ἔχων. Γινώσκετε τὴν ἀρχήν, ὅτι «οἷός ἐστιν ὁ λαός, τοιαύτη θὰ εἶνε καὶ ἡ θρησκεία αὐτοῦ»· ἤ, ὡς εἶπον αὐτὸ εἰκονικώτερον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, «οἱ ἄνθρωποι πλάττουσι τοὺς θεοὺς αὐτῶν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἑαυτῶν».

Αὕτη ὅμως ἡ ἠθικὴ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ μονοθεΐα ἦτο τὸ τιμιώτατον θεμέλιον, ἐφ' οὗ διὰ τῆς ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐξαπλωθείσης ἑλληνικῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας ἔμελλε νὰ ἀνοικοδομηθῇ τὸ αἰώνιον καὶ ἀσάλευτον οἰκοδόμημα θρησκείας πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ πάντων τῶν αἰώνων.

Ὅτε δ' ἐποτίσθη ἡ Ἀνατολὴ διὰ τῶν ζωογόνων νεμάτων τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας, ὅτε συνηντήθησαν αἱ θρησκευτικαὶ δοξασίαι μετὰ τῶν ἑλληνικῶν φιλοσοφημάτων, ὅτε συνηντήθη ἡ πρακτικὴ τῶν Ἰουδαίων μονοθεΐα μετὰ τῆς φιλοσοφικῆς τῶν Ἑλλήνων μονοθεΐας ὅτε τὰ πρακτικὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας πλεονεκτήματα ἦλθον εἰς συμπλήρωσιν τῶν θεωρητικῶν πλεονεκτημάτων τῆς θρησκείας τῶν ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ ταῦτα εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἀτελειῶν ἐκείνης καὶ ἐκ τῆς μονομεροῦς ἀληθείας ἑκατέρας συνετελέσθη τελεία θρησκευτικὴ ἀλήθεια — τότε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὃ ἐκήρυττεν ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, τότε ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν τοῦ κόσμου.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

ΤΟ ΠΑΦΝΙΚΟ

Χτυπῶ σιγὰ σιγὰ τὸ παραθύρι,
καὶ περιμένω νὰ πρωβάλῃ
τὴν κόρη ποῦ τρελλαίνει μὲ τὰ κάλλη
τὸν κόσμο·
ἀχ! ἡ καρδιά μου δυνατὰ χτυπᾷ τοῦ κακομοίρη.

Χτυπᾷ σὰν τὸ ρολόϊ, σὰν καμπάνα
καὶ θέλει ἔξω νὰ πετάξῃ,
'ς τὸ στῆθός μου δὲν στέργει νὰ λουφάξῃ
τοῦ κάκου!
σὰν τὸ καλάμι ἄγρια τρέμει γλυκειά μου μάννα.

Χτυπᾷ 'ς τὸ μέτωπό μου τὸ ἀγέρι
ὁ ἵδρως μου σὰν βρύσι βγαίνει
καὶ καίει τὴν ψυχὴ τὴν πονεμένη,
τὴν καίει,
ποῦ καὶ τοῦ Χάρου τὴν πονεῖ τὸ ἄπονο μαχαῖρι.

Πάλι χτυπῶ, χτυπῶ, πλὴν δὲν μ' ἀκοῦνε,
δὲν μὲ γελᾷ, πιστεύω, ἐκείνη,
μοῦ τῶπε εἰς τὸν δρόμο ἡ σελήνη,
μοῦ τῶπε,
πῶς ρίζομένες σήμερα ἀγάπες δὲν χαλοῦνε.

Νομίζω ἡ στιγμὲς πῶς εἶνε χρόνοι
κ' ἡ ὧρες ἀτελείωτοι αἰῶνες
καὶ μόνες ἡ ἐλπίδες μου καὶ μόνες
μοῦ λένε,
τὸ παραθύρι πάντοτε θοίγει ἡ ἀγάπη μόνη.

Ξάφνου ἀκούω τὸ πουλὶ νὰ λέῃ
τοὺς νιοὺς γελοῦν ἡ νιὲς μὲ λόγια
καὶ θλιβερὰ τῆς μάννας μοιρολόγια
φωνάζουν,
πῶς 'ς τοῦ παιδιοῦ της τὸ κακὸ μόνη ἡ ἀγάπη
[φταίει.

❀

Μοῦ λέει, φύγε, φύγε, πάει ἐκείνη
ἄλλον ἐπῆρε χθὲς τὸ βράδυ
πέφτω ἀπὸ τὸν τοῖχο καὶ σημάδι
ἀγάπης·
'ς τὸ πρόσωπόν μου ἡ οὐλὴ ἀγιάτρευτη θὰ μείνῃ.

Π.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΕΣΤΩΣΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

ΕΝ ΤΑΙΣ

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙΣ ΕΡΕΥΝΑΙΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 1906.

Πρὸς τὰ μέλη τοῦ Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου

« Νέα Ζωή ».

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ πέμψω ὑμῖν πρὸς δημοσίευσιν διὰ τῆς « Νέας Ζωῆς » τὸν λόγον, ὃν τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ παραλαμβάνων τὴν πρυτανείαν ἐξεφώνησα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Θὰ χαρῶ δὲ μεγάλως, ἂν αἱ ἐν αὐτῷ ἐκτιθέμεναι ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι γένωνται ἀσπασταὶ ὑπὸ τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ἡμετέρας Γλώσσης καὶ προσέτι ἂν αἱ Ἐθνικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ ἀνάγκαι αἱ ὑποδεικνύμεναι ἐν αὐτῷ ἐξεγείρωσιν ἐν τῇ ψυχῇ εὐγενοῦς τινος Μαικήνα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συνάψῃ τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα μετὰ τῆς ἀθανάτου Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἢ ἔδραν πρὸς καλλιεργίαν τῆς μέσης καὶ νέας γραμματολογίας καὶ γλώσσης ἱδρύσῃ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ ἢ εἰς σύνταξιν τοῦ πολυποθήτου λεξικοῦ καὶ τῆς ἀπαραιτήτου ἱστορίας καὶ γραμματικῆς αὐτῆς χάριν τῆς ἐπιστήμης (οὐχὶ χάριν τῆς ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλίας) ἐπικουρήσῃ.

Δέξασθε, Κύριοι, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου ὑπολήψεως μεθ' ἧς διατελῶ.

Ὅλως ὑμέτερος

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας καὶ Πρύτανις τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

ΑΦΟΥ πρῶτον ἄσμενος ὁμολογήσω τὰς ὀφειλομένας χάριτας πρὸς τοὺς ἀξιοτίμους κυρίους συναδέλφους, οἵτινες τιμήσαντές με διὰ τῆς ψήφου αὐτῶν ἀνεβίβασαν εἰς τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τοῦ πρυτάνεως, καὶ τὴν βαθεῖάν μου εὐγνωμοσύνην πρός τε τὴν Ε. Κυβέρνησιν τοῦ Βασιλέως, ἥτις ἐνέκρινε τὴν ἐκλογὴν ταύτην, καὶ πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα ἡμῶν, ὅστις ταύτην περιέβαλε διὰ τοῦ ὑψηλοῦ κύρους Αὐτοῦ, ἔρχομαι κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος εἰς ἔκθεσιν ἐνώπιον ὑμῶν θέματος ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἐμῶν μελετῶν· τὸ θέμα τοῦτο εἶναι: Περὶ τῆς ἐνεστώσης μεθόδου ἐν ταῖς γλωσσικαῖς ἐρεύναις.

Ἡ γλῶσσα, τὸ μέγιστον τοῦτο καὶ αὐτόχρημα ἐξαίρετον κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου πολὺ πρωΐμως ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ ἐρευνητικοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων· πάντοτε ἐφάνη αὐτοῖς ἰδίας προσοχῆς ἄξιον πρῶτον ὅτι πάντες πανταχοῦ τῆς γῆς οἱ ἄνθρωποι κέκτηνται γλῶσσαν, ἔπειτα ὅτι μόνοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι ταύτην καὶ τέλος ὅτι κατὰ τὰ ἔθνη ἄλλοι ἄλλην λαλοῦσι γλῶσσαν. Πρὸς τούτοις δὲ τοῖς γενικοῖς καθαρῶς φιλοσοφικοῖς ζητήμασι προσετέθη ἐνιαχοῦ, οἷον ἐν Ἰνδίαις, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἕτερον πρακτικόν, τόδε, ὅτι χάριν τῆς ὀρθῆς νοήσεως τῶν ἐν τῇ γλώσσῃ συγγεγραμμένων ἢ χάριν ἀκριβοῦς χρήσεως αὐτῆς ἐδέησε τὰ ἐξετασθῇ καὶ γνωσθῇ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ φύσις αὐτῆς ταύτης τῆς γλώσσης. Τούτων ἕνεκα βλέπομεν ὅτι πάντες οἱ λαοί, ὅσοι ποτὲ ηὐτύχησαν ν' ἀναπτύξωσι πολιτισμόν τινα, μικρὸν ἢ μέγαν, οἷον οἱ Ἰνδοί, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Ἄραβες, μετὰ δὲ τὴν Ἀναγέννησιν τῶν τῶν γραμμάτων οἱ πλεῖστοι λαοὶ τῆς Ἑσπερίας, πάντες οὗτοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἐρευνήσωσι κατὰ δύναμιν τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν ν' ἀνεύρωσι τοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὰ φαινόμενα αὐτῆς, νὰ συντάξωσι τὴν γραμματικήν, τὸ λεξικόν, τὴν ἱστορίαν αὐτῆς κτλ. Καὶ σήμερον δὲ πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη οὐ μόνον περὶ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς γλώσσης ἀσχολοῦνται, ἀλλὰ καὶ βάσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν μορφώσεως ἔχουσι τάξει τὰ γλωσσικὰ μαθήματα, δηλ. τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ χρῆσιν τῆς μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης, τὴν περισυλλογὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν τῶν στοιχείων καὶ μνημείων αὐτῆς κτλ. Εἶναι δὲ πρόδηλον ὅτι καὶ πρὸς θεωρητικὴν ἐξέτασιν καὶ λύσιν τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς γλώσσης καὶ πρὸς τελείαν μάθησιν καὶ πρὸς ὀρθὴν χρῆσιν αὐτῆς ἀπαραίτητος ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐφαρμόζηται μέθοδος ὅσον οἷόν τε ἀκριβεστάτη.

Τίς δὲ ἡ νῦν κρατοῦσα μέθοδος ἐν τῇ μελέτῃ τῆς γλώσσης; τίνα τὰ στοιχεῖα καὶ πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς; Ἵνα ταῦτα προσηκόντως νοηθῶσι καὶ ἐκτιμηθῶσι, προσῆκον εἶναι νὰ δειχθῇ πρότερον διὰ βραχέων πρῶτον μὲν διὰ τίνων ὁδῶν ἀφίκοντο οἱ ἐρευνηταὶ ἐπὶ ταύτην, ἔπειτα δὲ τίνα τὰ στοιχεῖα αὐτῆς καὶ τέλος τίνος ἕνεκα ἡ νῦν κρατοῦσα μέθοδος κρίνεται ἀληθής.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν Ἰνδῶν, οἵτινες πρῶτοι ἐκ πάντων τῶν λαῶν τῆς ἡμετέρας Ἰαπετικῆς ὁμοεθνίας

ἐπεχείρησαν νὰ ἐξετάσωσι τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν ἐπιστημονικῶς. Ἐπειδὴ δηλονότι παρὰ τῷ εὐφυεῖ ἐκείνῳ καὶ πολυπληθεστάτῳ θνει συνέβη ἐν χρόνοις πολὺ τοῦ Ὁμήρου παλαιοτέροις νὰ ἀναπτυχθῇ ποίησις πλείστου λόγου ἀξία, καὶ προσέτι νὰ προσλάβῃ αὕτη κατὰ μικρὸν ἱερὸν χαρακτῆρα ὡς θεία ἀποκάλυψις (çruti) καὶ δὴ μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἔθνους ὅλου, διὰ ταῦτα ἡ μελέτη καὶ γνῶσις τῆς τε ἱερᾶς ταύτης γλώσσης καὶ τῆς μικρὸν ἀπὸ ταύτης διαφερούσης, βραδύτερον δὲ παγιωθείσης δοκίμου Σανσκρίτης, κατέστη καθῆκον ἀπαραίτητον καὶ γνώρισμα παντὸς ἀνεπτυγμένου Ἰνδοῦ. Καὶ ἐπειδὴ προσέτι αἱ γλωσσικαὶ αὗται φάσεις, ὅπως παρ' ἡμῖν ἥ τε Ὁμηρικὴ καὶ ἡ Ἀττική, βαθμηδὸν ἀπηρχαιώθησαν καὶ ἔχρηζον ἰδίας καὶ μακρᾶς σπουδῆς, διὰ τοῦτο ἐνωρὶς ἀνεπτύχθη παρ' αὐτοῖς ἡ ἀνάγκη ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως καὶ ἑρμηνείας αὐτῶν. Κατ' εὐτυχίαν δὲ καὶ ἡ παλαιὰ γλῶσσα τῶν ἱερῶν βιβλίων καὶ ἡ μετέπειτα δόκιμος εἰς λόγον συντάξεως, εἰς λόγον τῶν συμφώνων καὶ ἡμιφώνων καὶ εἰς λόγον διασώσεως πλείστων ἀρχαίων τύπων, καταλήξεων κτλ. εἶχον διατηρήσει τὴν ἀρχαίαν Ἰαπετικὴν μορφὴν πολὺ πιστότερον ἢ πᾶσα ἄλλη ἐκ τῶν συγγενῶν γλωσσῶν· τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῶν λέξεων αὐτῶν ἐφαίνοντο διὰ τὴν ἀπάθειαν τῶν φθόγγων διαφανῆ ὡς κρύσταλλοι. Ἐκ τούτου ἡ γραμματικὴ ἀνάλυσις τῶν τύπων ἐν αὐταῖς ἦν εὔκολος, σχεδὸν αὐτόδηλος, αὐτὴ δ' αὕτη ἡ γραμματικὴ ὠνομάσθη vyākarana δηλ. ἀνάλυσις. Διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐτυμολογία μεγάλως ἀνεπτύχθη καὶ ἡ σημασιολογία ἠρευνήθη καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν φθόγγων ἐπιστημονικῶς ἐξητάσθη καὶ καθόλου τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα ἐμελετήθησαν καλῶς γραμματικῶς τε καὶ λεξιγραφικῶς ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἰνδίαις.

Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Ἕλληνες Γραμματικοὶ εὑρεθέντες ἐν θέσει παραπλησίᾳ πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς συναδέλφους αὐτῶν ἠναγκάσθησαν νὰ μελετήσωσιν ἐπιστημονικῶς τήν τε Ὁμηρικὴν καὶ λοιπὴν ποίησιν καὶ τὰ ἐν τῇ δοκίμῳ Ἀττικῇ συντεταγμένα γλωσσικὰ μνημεῖα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχε πάθει ἐν χρόνοις προγενεστέροις τοῦ Ὁμήρου πολλὰς τῶν ἡμιφώνων καὶ συμφώνων ἐξαλλοιώσεις, εἶχε δὲ εἰς λόγον συντάξεως καὶ πλοκῆς τοῦ λόγου ἀναπτυχθῇ μέγιστον καὶ οὕτως ἀπομακρυνθῇ σφόδρα ἀπὸ τῆς ἀρχιγενοῦς, ἁπλῆς καταστάσεως, διὰ ταῦτα καθόλου εἰπεῖν πρὸς καταρτισμὸν ὑγιοῦς ἐπιστήμης τῆς γλώσσης προσήνεγκον οὐτοι ἐλάσσονα τῶν Ἰνδῶν.

Ἀλλ' αἵ τε τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων περὶ τὴν γλῶσσαν ἀσχολίαι καὶ μέθοδοι ἦσαν κατ' ἀνάγκην ἐλλιπεῖς καὶ δὴ πλημμελεῖς· πρῶτον ὅτι πάντες οὗτοι εἶχον πρὸ ὀφθαλμοῦ ὁλικὸν περιωρισμένον, τὸ τῆς ἰδίας ἑκάτεροι γλώσσης· ἦν ἄρα ἀδύνατον αὐτοῖς νὰ διακρίνωσι τὸ ἀπαραίτητον ἀπὸ τοῦ περιττοῦ ἐν τῇ γλώσσει, καὶ δὴ νὰ φιλοσοφήσωσιν ἀληθῶς. Δεύτερον ὅτι ἀσχολούμενοι περὶ τὴν μελέτην καὶ ἑρμηνείαν τῶν φαινομένων τῆς γλώσσης οὐχὶ τοῦ συγχρόνου αὐτοῖς λόγου, τῆς μητρικῆς, τῆς φυσικῆς, ὡς εἰπεῖν, αὐτῶν γλώσσης ἀλλὰ παλαιοτέρων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπηρχαιωμένων φάσεων, ταύτας μὲν ὑπελάμβανον ὡς τὴν κατ' ἐξοχὴν γλῶσσαν, ὡς τὸν κανόνα, καὶ τὰ φαινόμενα αὐτῶν ὡς τὰ μόνα ὀρθὰ καὶ λόγον ἔχοντα· πάντα δὲ τἆλλα ἐθεώρουν ὡς ἀποκλίσεις ἀπὸ τοῦ κανόνος καὶ διαφθοράς. Ἄλλη ἔλλειψις τῶν μεθέδων τούτων εἶναι ὅτι τὴν γλῶσσαν ἐθεώρουν μᾶλλον ἐν τοῖς βιβλίοις ἢ ἐν τῷ στόματι τῶν λαλούντων αὐτήν, μᾶλλον ὡς δεδομένον τι καὶ ἕτοιμον ἢ ὡς ἐνέργειαν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῶν λαλούντων αὐτήν.

Διαρκοῦντος τοῦ σκοτεινοῦ μέσου αἰῶνος ἡ περὶ τὴν γλῶσσαν ἀσχολία καὶ ἐπιστήμη οὐδὲν ἄξιον λόγου βῆμα πρὸς τὰ πρόσω ἐχώρησε, μόνον δὲ ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἄρχεται ποιά τις ἐργασία, ἀλλὰ καὶ αὕτη μικροῦ λόγου ἀξία· αἰτία δὲ τούτου εἶναι πρῶτον μὲν ὅτι τὰς ἀρχαίας δοκίμους γλώσσας ἐθαύμαζον καὶ τούτων τὰ φαινόμενα ἐξήταζον, τὰς δὲ νεωτέρας ὡς δῆθεν διεφθαρμένας περιεφρόνουν· ἔπειτα ὅτι ἀνεμίγνυον καὶ παρέβαλλον πολλάκις τὰ ἀνομοιότατα, οἷον Ἑβραϊκὰ πρὸς Ἑλληνικὰ ἢ Λατινικά, καὶ οὕτω συνεχέοντο αἱ σχέσεις τούτων πολλαχῶς.

Διὰ τοῦτο μεγάλως ἐθαυμάσθη καὶ αὐτὸ τοῦτο σωτηρία ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Fr. Bopp, τοῦ πατρὸς τῆς γλωσσολογίας, γενομένη ἀνακάλυψις τῆς συγγενείας τῶν Ἰαπετικῶν γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν. Ἔκτοτε ὑπῆρχον γλῶσσαι καὶ λαοί τινες στενῶς πρὸς ἀλλήλους συνδεδεμένοι, ἑνότητα μεγάλην, γλωσσικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀποτελοῦντες, καὶ οὕτως ἀντιδιαστελλόμενοι πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ πρὸς πάσας τὰς ἄλλας γλώσσας τῆς γῆς. Διὰ τῆς βαρυσημάντου ἀνακαλύψεως ταύτης πρῶτον μὲν ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ἀληθεῖς χαρακτῆρες τῆς συγγενείας τῶν γλωσσῶν δὲν κεῖνται ἐν ταῖς κοιναῖς λέξεσι, διότι αὗται δύνανται νὰ εἶναι καὶ ἐπείσακτοι, δάνεια, ἀλλ' ἐν τῇ κοινῇ γραμματικῇ, ἐν τῷ κοινῷ τύπῳ αὐτῶν. Ἔπειτα ἀνεῴχθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν γλωσσικὸν παρελθὸν χιλιετηρίδων πολλῶν. Πρότερον αἱ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης γνώσεις ἡμῶν δὲν ἀνήρχοντο πέραν τῆς γραπτῆς παραδόσεως αὐτῆς, ἤτοι πέραν τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν, τὰ δὲ ἐπέκεινα τούτων ἦσαν ἡμῖν αὐτὸ τοῦτο «θῖνες ἀνυδροι καὶ θηριώδεις ἢ πηλὸς ἀϊδνὴς ἢ Σκυθικὸν κρύος ἢ πέλαγος πεπηγός.» Νῦν δέ, ἐπειδὴ ἑκάστη τῶν ἀδελφῶν γλωσσῶν ἄλλα διέσωσεν ἡμῖν, λείψανα τῆς ἀρχαίας κοινῆς κληρονομίας, συνέβη ὥστε ἑκάστη τούτων διὰ τῶν ἀρχαϊκῶν ἃ ἔσωζε, νὰ παριστᾷ ἡμῖν ὡς πρὸς ταῦτα ἀρχαιοτέραν εἰκόνα, παλαιότερον τρόπον τινὰ ἀντίγραφον τῶν ἄλλων. Οὕτω τὸ πρότερον ἐπικαθήμενον ἐπὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τῶν ἡμετέρων γλωσσῶν παχὺ καὶ ψηλαφητὸν σκότος πολλαχῶς διελύθη, καὶ πολλὰ ἴδια τῆς Ἑλληνικῆς ἢ Λατινικῆς ἐπιτεύγματα πρότερον νομιζόμενα ἀπεδείχθησαν παλαιότατα, Ἰαπετικά, λ. χ. ἡ Ἀττικὴ σύνταξις, ἡ Λατινικὴ ἀφαιρετική. Διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν γνώσεων ἡμῶν ὡς πρὸς τὸ ἀπώτατον παρελθὸν ἐδιδάχθημεν, ὅτι πολλὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα μονήρη ἢ ἀνώμαλα φαινόμενα ἡμῖν σήμερον, ἦσαν παλαιότερον πολλά, ἀπήρτιζον τάξιν ὅλην, ἦσαν ὁμαλά, εἶχον κάλλιστα καὶ νομιμώτατα, τὰ δὲ νῦν σῳζόμενα εἶναι λείψανα

μόνον τῆς παλαιᾶς ἐκείνης καταστάσεως, ἅμα δὲ ἐμάθομεν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς μεταβολῆς ἢ καὶ ἀπωλείας αὐτῶν· οὕτω τὰ φαινόμενα τῆς μεταπτώσεως ἀνεπτύχθησαν διὰ τὸν ἰσχυρὸν τονισμὸν ἐν τῇ ἔτι ἡνωμένῃ παλαιοτάτῃ Ἰαπετικῇ γλώσσῃ, ἐξηφανίσθησαν δ' ἔπειτα πολλαχῶς δι' ἀναλογίων. Ὁμοίως ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τῆς εὐρυτέρας ταύτης ἱστορικῆς ἐξετάσεως, ὅτι τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα, λέξεις, τύποι, συντάξεις κλπ. τὰ ἀπαντῶντα ἐν τοῖς λεγομένοις δοκίμοις γλώσσαις δὲν εἶναι ἀληθῶς ἀεὶ ταλώθητα, τὰ ἀρχηγενῆ, ἐξ ὧν διὰ μεταβολῶν καὶ ἐξαλλοιώσεων προέκυψαν τὰ ἀδόκιμα ἢ τὰ διαλεκτικά, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλὰ τούτων ἔπαθον ἤδη πρότερον μεγάλας φθοράς, ὅτι δὲ πολλαὶ τῶν λεγομένων βαρβάρων ἢ διεφθαρμένων γλωσσῶν ἢ διαλέκτων διέσωσαν ἡμῖν ἐν πολλοῖς πιστοτέραν τὴν ἀρχαιοτέραν τῆς γλώσσης μορφήν. Ἐντεῦθεν δὲ συνήχθη τὸ σπουδαῖον συμπέρασμα, ὅτι οὐδεμία γλῶσσα ἢ διάλεκτος ἔστω καὶ παντάπασι βάρβαρος καὶ ἀκαλλιέργητος εἶναι ἀληθῶς ἀναξία προσοχῆς καὶ ἄχρηστος εἰς καταρτισμὸν τῆς περὶ τὴν γλῶσσαν ἐπιστήμης.

Ἀλλ' ἐφιστῶντες οὕτως οἱ γλωσσοδῖφαι τὴν διάνοιαν ἐπιμόνως ἐπὶ τὰς πολλὰς καὶ διαφόρους ἀδελφὰς γλώσσας καὶ τούτων τὴν διαλεύκανσιν θηρεύοντες ἔπασχον κατ' ἀνάγκην ὅ,τι καὶ οἱ Ἰνδοὶ καὶ Ἕλληνες γραμματικοί, τ.ἔ. ὑπελάμβανον τὴν γλῶσσαν ὥς τι μᾶλλον ἐπὶ τοῦ χάρτου κείμενον ἢ ἐν τῷ στόματι καὶ τῇ ψυχῇ ἡμῶν ζῶν, μᾶλλον ὡς παραδεδομένον καὶ ἕτοιμον ἢ ὡς παραγόμενον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐνώπιον ἡμῶν καὶ ὑφ' ἡμῶν, μᾶλλον ὡς πτῶμα χρήσιμον εἰς ἀνατομὰς ἢ ὡς λειτουργίαν ζώντων ὀργανισμῶν· τοῦτο δὲ ἐκώλυσε σφόδρα τὴν διάγνωσιν τῆς ἀληθοῦς φύσεως τῆς γλώσσης.

Ὁμοίως ἐκώλυε καὶ παρέβλαπτε τὴν ὀρθὴν νόησιν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων ἡ παρατήρησις ἡ πλημμελῶς ἑρμηνευομένη, ἣν ἐποιοῦντο ἀδιαλείπτως οἱ προσέχοντες ἐπὶ τὰς πολλὰς καὶ ἀλλοτρίας ταύτας γλώσσας τ.ἔ. ἡ παρατήρησις ὅτι πολλὰ τῶν γλωσσῶν τούτων πρότερον χρησιμώτατα στοιχεῖα ἀπηρχαιοῦντο ἔπειτα καὶ ἀπεβάλλοντο. Διότι δὲν παρετήρουν ὅτι ἀντὶ τῶν ἀποβληθέντων τούτων ἐπλάττοντο καὶ ἤρχοντο εἰς χρῆσιν ἄλλα νέα, ὅτι μάλιστα αὐτὴ αὕτη ἡ δημιουργία τῶν νέων στοιχείων ὑπῆρξε πάντοτε προγενεστέρα τῆς ἀπωλείας τῶν ἀρχαίων καὶ αἰτία αὐτῆς, καὶ δὴ ὅτι κατ' ἀλήθειαν βλάβη καὶ πενία σπανίως μόνον τούτου ἕνεκα συνέβαινε, συχνότερον δὲ πλήρης ἀντικατάστασις ἢ καὶ πλοῦτος ἐνίοτε, συνηθέστατα δὲ ὁμαλότης μεγαλυτέρα. Οὕτω λ χ. ἀπώλετο ὁ μονολεκτικὸς τῆς ἀρχαίας γλώσσης παρακείμενος, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν τὸν περιφραστικὸν καὶ ἐντεῦθεν ἐς λόγον τοῦ τύπου τούτου οὐδεμία ἐπῆλθε τῆς γλώσσης ἡμῶν βλάβη· ἀπώλετο καὶ ὁ ἀρχαῖος μονολεκτικὸς μέλλων, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν σήμερον δύο ὅλους μέλλοντας ἀντὶ τοῦ ἑνὸς ἀρχαίου. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν ἤθελον νὰ παρατηρήσωσι καὶ ἐκτιμήσωσιν, ἀλλὰ διετείνοντο ὅτι αἱ γλῶσσαι σὺν τῷ χρόνῳ ἀεὶ φθείρονται, διαρρήδην μάλιστα ἐδιδάχθη ὅτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γλωσσῶν ὀφείλομεν νὰ διακρίνωμεν δύο στάδια, τὸ μὲν τῆς δημιουργίας, τὸ δὲ τῆς φθορᾶς. Ἀλλὰ σήμερον κοινῶς ὁμολογεῖται ὅτι καθόλου εἰπεῖν ἡ κλίσις καὶ ἡ παραγωγὴ τῶν λέξεων στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς συνθέσεως αὐτῶν, τ.ἔ. ὅτι ὅπως τὰ κατ' ἐξοχὴν λεγόμενα σύνθετα οὕτω καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κλιτῶν ἐγένοντο τοιαῦτα διὰ συγκολλήσεως γλωσσικῶν στοιχείων, ἅτινα σήμερον μὲν ἡμεῖς ὀνομάζομεν καταλήξεις πτωτικάς, προσωπικάς, παραγωγικὰς κλπ. καὶ μόνον οὕτως ἡνωμένας μετ' ἄλλων λέξεων εὑρίσκομεν, πρὸ τῆς συνθέσεως δ' ὅμως ταύτης πάντως ὑπῆρχον ὡς αὐτοτελεῖς λέξεις· ἄλλως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ πόθεν ἠδύναντο νὰ παραληφθῶσιν εἰς σύνθεσιν· οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ γλώσσῃ ἣν λαλοῦμεν μόνον λέξεις αὐτοτελεῖς καὶ προτάσεις ἔχομεν καὶ μεταχειριζόμεθα καὶ ταύτας πολλάκις συνθέτομεν, οὐδεὶς δὲ οὐδέποτε εἶδεν ἢ ἐλάλησε πλὴν τῶν λέξεων καὶ καταλήξεις οἱασδήποτε· οὐδεὶς δὲ λόγος πείθει ὅτι πάλαι ποτὲ τὰ πράγματα εἶχον ἄλλως ἢ νῦν. Καθ' ὃν ἄρα τρόπον ἐκ τῶν συνεκφερομένων καὶ μίαν μόνην ἔννοιαν ἀποτελούντων θέλει νὰ φάγῃ (=ἔδεται) προσῆλθε κατὰ μικρὸν τὸ θὰ φάγῃ, ἐκ τοῦ vera mente, οὐ μόνον τὸ Ιταλικ. veramente, ἐν ᾧ μόνῃ ἡ σημασία μετεβλήθη, ἀλλὰ καὶ τὸ Γαλλικὸν vraiment, τὸ récement καὶ ἄλλα μυρία ἐν οἷς ἠλλοιώθη καὶ ἡ σημασία καὶ οἱ φθόγγοι· ἢ ἐκ τῶν συνεκφερομένων καὶ μίαν ἀποτελούντων ἔννοιαν ego finire habeo ἐγένετο ὁ μέλλων je finirai, πάντως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διὰ συγκολλήσεως τῶν πρὶν συντακτικῶς μόνον συνδεομένων στοιχείων ἐτελέσθη ἐν παλαιοτάτοις χρόνοις κατὰ μικρὸν πᾶσα ἡ κλίσις. Ἀλλὰ καὶ ὅπως κατὰ τὴν πρὸ ἡμῶν γενομένην νεωτέραν σύνθεσιν καὶ τὸν σχηματισμὸν νέων στοιχείων τῆς κλίσεως μεγάλαι συνέβησαν μεταβολαὶ τῶν φθόγγων, πολλάκις μέχρι τοῦ ἀδιαγνώστου προβᾶσαι, οὕτως κατ' ἀνάγκην ἀμείλικτον συνέβη καὶ κατὰ τὴν παλαιοτάτην ἐκείνην δημιουργίαν τῆς κλίσεως, ἤτοι καὶ τότε ἐγένοντο φθοραὶ καὶ ἐξαλλοιώσεις τῶν φθόγγων πολλάκις καὶ μέχρι τοῦ ἀδιαγνώστου προελθοῦσαι. Δῆλον ἄρα ὅτι ἀφοῦ αὐτὴ αὕτη ἡ δημιουργία τῆς κλίσεως συνετελέσθη τὸ πάλαι δι' ὑποτελείας πολλῶν πρότερον αὐτοτελῶν λέξεων, διὰ μεταβολῆς καὶ φθορᾶς πολλῶν γλωσσικῶν στοιχείων, φθορὰ καὶ δημιουργία εἶναι φαινόμενα στενῶς συνδεδεμένα ἐν τῇ γλώσσῃ ὅπως καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ δὴ χρόνος δημιουργίας τύπων, λέξεων κλπ. ἄνευ φθορᾶς εἶναι ἄτοπος ἔννοια.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ὑπῆρξεν ἐπιβλαβὴς ἡ τοιαύτη θεωρία, ὅτε πείθουσα περὶ τῆς διαφθορᾶς τοῦ παρόντος ἀπέτρεπε τοὺς ἐρευνητὰς τοῦ νὰ παρατηρῶσι καὶ μελετῶσιν αὐτό. Καὶ ὅμως αἱ λαλούμεναι σήμερον γλῶσσαι, ἐπειδὴ καὶ πλουσιώτατον ἀνὰ τὰς διαφόρους χώρας, ἔνθα λαλοῦνται, ἐμφανίζουσι κόσμον φαινομένων ἀπείρῳ πλουσιώτερον καὶ ποικιλώτερον πάσης γραπτῆς παραδόσεως, καὶ εἰς ἡμᾶς λαλούντας αὐτὰς ὡς μητρικάς, φυσικὰς γλώσσας, εἶναι πολλῷ μᾶλλον αἰσθηταὶ ἢ πᾶσα ἀρχαιοτέρα φάσις, διὰ ταῦτα εἶναι ὀφόβρα διδακτικαί· οὕτω δηλ. καὶ μόνον οὕτως ἐργαζόμεθα ἐπιστημονικῶς καὶ ἐρχόμεθα εἰς πορίσματα καὶ διδάγματα ἀσφαλέστατα, ἄτε χωροῦντες ἀπὸ τῶν ἐγγὺς ἐπὶ τὰ ἀπωτέρω, ἀπὸ τῶν γνωστῶν ἐπὶ τὰ ἄγνωστα. Πρόσθες ὅτι ἀφοῦ ὑπὸ πάντων σήμερον ὁμολογεῖται ὅτι ἡ

γλῶσσα εἶναι δημιούργημα τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μᾶλλον τῶν ἐν κοινωνίᾳ ζώντων ἀνθρώπων, ὅτι παραδίδοται πάντοτε ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅτι ἄρα ἕκαστος δὲν πλάττει κατ' ἀλήθειαν τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, καθ' ὅσον τὸ ὑλικὸν ἤτοι τὰς λέξεις καὶ φράσεις, ἔτι δὲ καὶ τὸν τρόπον τοῦ κατασκευάζειν τὸν λόγον, τὰς προτάσεις, ἐκληρονόμησε παρὰ τῶν παλαιοτέρων καὶ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα ἐκείνων πλάττει ἑκάστοτε τὸν λόγον αὐτοῦ, διὰ ταῦτα πρόδηλον, ὅτι ἡ γλῶσσα οὕτω κληροδοτουμένη ἀπὸ πολλῶν χιλιετηρίδων μακροτάτην ἔσχεν ἐξέλιξιν ἀπὸ τῆς πρώτης γεννήσεως καὶ ἀρχῆς αὐτῆς μέχρι σήμερον, καὶ ὅτι, ἵνα δυνηθῶμεν νὰ νοήσωμεν ἀληθῶς ποία τις ἦν αὕτη ἐν δεδομένῳ τινὶ χρόνῳ, ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ποία τις ἦν κατὰ τοὺς πρότερον χρόνους καὶ κατὰ τίνας νόμους ἑκάστοτε ἐκ τῆς ἀρχαιοτέρας μορφῆς προῆλθεν ἡ μετέπειτα. Τὸ εἶναι ἄρα καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς γλώσσης, ὅπως καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἱστορικῇ ἐπιστήμῃ, κατανοεῖται ἐπιστημονικῶς, ἤτοι ὑπάγεται ὑπὸ νόμους διὰ μόνου τοῦ γίγνεσθαι, καὶ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ἐφαρμόζεται· ἡ παρατήρησις τοῦ δαιμονίου Ἀριστοτέλους «εἰ δέ τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φυόμενα βλέψειεν.....κάλλιστ' ἂν θεωρήσειεν».

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Η ΛΕΞΙΣ ΤΕΤΡΑΕΝΤΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΙΣ ΕΝ ΓΚΙΟΥΛ-ΜΠΑΞΕ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ, ἣν οἱ ἐνεπίγραφοι λίθοι παρέχουσιν εἰς τὴν φιλολογίαν καθ' ὅλου, εἶναι ἀληθῶς εἰπεῖν μεγίστη καὶ σπουδαιοτάτη· ὅ τε δημόσιος καὶ ὁ κατ' ἰδίαν βίος τῶν παλαιῶν προσέλαβε διὰ τῶν ἐπιγραφικῶν μαρτυριῶν ἐπίσημον καὶ ἀπρόσβλητον κῦρος. Θὰ ἦτο δ' ἀληθῶς ἔξοχόν τι, ἂν ὁ χρόνος ἐφείδετο πάντων τῶν ἐνεπιγράφων λίθων, ἐφ' ὧν ἀπετύπωσαν οἱ ἀρχαῖοι πάσας τὰς ἐπισήμους αὐτῶν πράξεις. Οὕτω δὰ εἴχομεν εἰς ἀκέραιον τὸ ἐπίσημον ἀρχεῖον ἑκάστης πόλεως, ὁπόθεν, ὡς ἐξ ἀθολώτου πηγῆς θὰ ἠντλοῦμεν τὰς περὶ τῆς καθ' ὅλου δράσεως αὐτῶν μαρτυρίας. Ἀλλὰ πλὴν τούτων τῶν θετικῶν ὠφελημάτων ἀρύεται ἡ φιλολογία καὶ ἄλλα τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς ἐν γένει ἐξέλιξιν ἀφορῶντα. Οὐ μόνον δηλαδὴ πολλαὶ λέξεις μὴ διασωθεῖσαι παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι διετηρήθησαν μέχρις ἡμῶν διὰ τῶν ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἡ ὀρθὴ καὶ γνησία γραφὴ πολλῶν ἐκ τούτων μόνον διὰ τῶν ἐπιγραφῶν βεβαιοῦται, ἅμα δὲ προσαποδείκνυται δι' αὐτῶν καὶ ἡ ἐν διαφόροις χρόνοις σημασιολογικὴ ἐξέλιξις αὐτοῦ.

Τοιοῦτόν τι διδάσκει ἡμᾶς ἐπιγραφή τις ἐν Γκιοὺλ-μπαξὲ ἐκσκαφεῖσα, περὶ τῆς λέξεως τετραέντου, ἥτις δὶς μόνον ἀπαντῶσα παρὰ Βυζαντίνοις συγγραφεῦσι οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔννοιαν παρέχει· ἤδη δὲ διὰ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιγραφῆς οὐ μόνον κυροῦται ἀσφαλῶς ἡ ὕπαρξις αὐτῆς καὶ οὐδεμία ἀνάγκη παρίσταται διορθώσεως τῶν χωρίων ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ ἡ σημασία αὐτῆς ἀρκούντως εὐκρινῶς, νομίζομεν, σαφηνίζεται.

Πρῶτον ἀπαντῶμεν τὴν λέξιν ταύτην ἐν τῷ Πασχαλίῳ χρονικῷ [I. 622], ἔνθα τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῆς περιφήμου ἐκείνης στάσεως τοῦ Νίκα ἀναγινώσκομεν ταῦδε: «ὁμοίως δὲ ἐκαύθη καὶ τὸ Σένατον ὅπου ἐστὶ τὸ λεγόμενον Αὐγουσταῦον καὶ ἡ μεγάλη Ἐκκλησία πᾶσα σὺν τοῖς φοβεροῖς καὶ θαυμαστοῖς κίοσι πᾶσα ἐκ τετραέντου κατηνέχθη»· ἔπειτα δὲ ἐν τῇ χρονολογίᾳ τοῦ Θεοφάνους [184], ἔνθα περὶ τοῦ αὐτοῦ γίνεται λόγος «καὶ ἔβαλον πῦρ εἰς τὰ Πρόβου καὶ κατηνέχθη ὁ οἶκος καὶ ἦλθον καὶ ἔκαυσαν τὸ βαλανεῖον καὶ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν σὺν τοῖς ἀμφοτέροις κίοσι καὶ πᾶσα ἐκ τετραέντου κατηνέχθη».

Πάντες που οἱ ἑρμηνευταὶ τὸ ἐκ τετραέντου τοῦτο ἀνήνεγκον εἰς τὸ ἑπόμενον αὐτῷ ῥῆμα, καί, ἐπειδὴ ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος μυρία ἕπεται, ἐπηκολούθησε καὶ ἑρμηνεία σφαλερὰ καὶ διόρθωσις ἐντελῶς περιττή. Οὕτως ὁ μὲν Γόαρος ἐξηγήσατο τὸ χωρίον ὧδε: tota vero quadripartito in ruinam concidit, ὁ δὲ Δινδόρφιος διεῖδε μὲν ὀρθῶς, ὅτι τὸ ἐκ τετραέ(ν)του δὲν δύναται ν' ἀνάγηται εἰς τὸ κατηνέχθη, μὴ δυνάμενος δ' ὅμως καὶ παλιν νὰ συναγάγῃ καταλληλὴν ἐξ αὐτοῦ ἔννοιαν κατέφυγεν εἰς διόρθωσιν.

Ἰδοὺ τί ἐπὶ λέξει λέγει: «ἐν ἑκατέρῳ τῶν συγγραφέων τούτων, εἰ καὶ ὁ ἕτερος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου ἤντλησεν, λανθάνει σφάλμα, ὅπερ δυσκόλως νὰ ἰαθῇ δύναται, ἐπειδὴ αἱ λέξεις ἐκ τετραέντου οὐδὲν σημαίνουσιν. Κρείττων ἐν τούτοις φαίνεται ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Πασχαλίου χρονικοῦ, ἥτις θὰ παρεῖχεν ἀκέραιον ἔννοιαν ἂν ἀντὶ τούτου ἀνεγινώσκετο ἐκ τετρα.λίθου». Ἵνα στηρίξῃ τὴν διόρθωσιν ταύτην ποιεῖται μακρὸν λόγον ὁ Δινδόρφιος καὶ αὖθις ἐν τῷ Glossar-med-graecit [II σελ. 1606] ἔνθα ἐρμηνεύει τὸ τρίλιθος καὶ καταλήγει συμπεραίνων ὅτι ἡ ἐν λόγῳ φράσις τοῦ Πασχαλίου χρονικοῦ καὶ τοῦ Θεοφάνους δύναται facili et prona emendatione νὰ μεταβληθῇ εἰς ἐκ τετρα.λίθου, «ita ut columnae istae stupendae ex marmore fuerent crustis triplicis marmori distinctae, quod inde τετρα.λίθον, appellatum fuerit». Ἀμφιβάλλων δ' ὅμως καὶ αὐτὸς περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς διορθώσεως προστίθησιν ἀμέσως κατωτέρω: «videat tamen lector, an hanc conjecturam probet, vel potiorem proferat, cui lubens manos dederi um».

Ἡ ὑπὸ τοῦ Δινδορφίου προταθεῖσα μεταβολή, εἰ καὶ

παρεῖχεν ὁπωσδήποτε ἔννοιάν τινα, δὲν ἔτυχεν εὐτυχῶς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας, σήμερον δὲ μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς κατωτέρω παρατεθησομένης ἐπιγραφῆς τοῦ Γκιούλ-μπαξέ ἀσφαλέστατα πειθόμεθα, ὅτι ἡ φράσις δέον νὰ μείνῃ ἄθικτος καὶ ὡς ἔχει. Ἀλλὰ καὶ οἱ τηροῦντες τὴν παραδεδομένην τοῦ κειμένου γραφὴν ἠδυνάτουν νὰ ἐξαγάγωσιν εὐάρεστον ἔννοιαν. Οὕτως ὁ μὲν Σοφοκλῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τῆς ρωμαϊκῆς καὶ βυζαντιανῆς περιόδου (Greek Lexicon of the Roman and Byzant periods.) ἐξηγεῖται τὴν λέξιν τετράεντον διὰ τοῦ four sides, τὸ δὲ χωρίον ἐκ τετραέντου κατηνέχθη ἑρμηνεύει ὡς περίπου καὶ ὁ Γοάρος was completely demolished, no wall left standing, ὁ δὲ τελευταῖος ἐκδότης τοῦ Θεοφάνους C. De Boor, ἁπλῶς σημειοῦται [Π. σελ. 776] ὅτι εἶνε ἀβεβαίου σημασίας (sensu incerto).

Τὴν ἄγνωστον ταύτην σημασίαν τῆς λέξεως πρόκειται νῦν νὰ διευκρινήσωμεν. Ἐνταῦθα δὲ προσέρχεται ἡμῖν ἐπίκουρος ἡ ρηθεῖσα ἐπιγραφή. Αὕτη ἀνεσκάφη πρό τινων ἐτῶν ἐν Γκιοὺλ-Μπαξέ, κώμῃ τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου δίωρον περίπου ἀπὸ τῶν Βουρλῶν ἀπεχούσῃ. Ἐνταῦθα παρὰ τὴν θάλασσαν ἀνακαθαρθὲν ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων χωμάτων, ἀνεφάνη λαμπρὸν ἐκ ψηφοθετήματος δάπεδον βυζαντιακοῦ ναοῦ, ἐφ' οὗ μεταξὺ ἄλλων ἐπιγραφῶν ἐκ ψήφων ἁπασῶν ἐσχηματισμένων ὑπάρχει καὶ ἡ ἑπομένη :

Ὑπὲρ εὐχῆς Ρουφῖνος ὁ
εὐλαβ(ή)ς, διάκονος ἑαυτοῦ καὶ
τῶν τέκνων αὐτοῦ ἐ-
κέντησεν ἐν τετραέντῳ.

Πάντες οἱ περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ποιησάμενοι λόγον νομίζουσιν, ἂν μὴ ἀπατᾷ ἡμᾶς ἡ μνήμη, ὅτι ἡ λέξις δηλοῖ μέρος τι τοῦ ναοῦ.

Ἡ διὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης προτεινομένη σημασία τῆς λέξεως οὐδαμῶς, νομίζομεν, ἁρμόττει εἰς τὰ μνημονευθέντα χωρία τῶν Βυζαντίνων συγγραφέων, ἀλλ' οὐδὲ ἡ κρατοῦσα ἑρμηνεία τοῦ Γοάρου δύναται νὰ συντελέσῃ, κατά τι εἰς κατανόησιν τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς. Διὰ ταῦτα φρονοῦμεν ὅτι ἡ λέξις τετράεντον σημαίνει τὴν ψῆφον ἤτοι τὸν κύβον ἢ ἀβακίσκον ἢ ὡς ἄλλως ἔτι ἐκαλοῦντο τὰ τετράγωνα ἐκεῖνα λιθάρια, ὧν χρῆσιν ἐποιοῦντο ἐν τῇ κατασκευῇ ψηφοθεμάτων καὶ μουσειακῶν. Ταύτην τὴν σημασίαν ἀποδίδοντες εἰς τὴν λέξιν δυνάμεθα ἀκόμη καὶ τὰ χωρία τοῦ Πασχαλίου χρονικοῦ καὶ τοῦ Θεοφάνους νὰ ἑρμηνεύσωμεν, καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς πρόσφορον ἔννοιαν νὰ ἐξαγάγωμεν· διότι τὸ μὲν ἐκκλησία πᾶσα ἐκ τετραέντου, πᾶς τις ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν καθ' ἡμᾶς σημασίαν τῆς λέξεως εὐκολώτατα νοεῖ τί σημαίνει, τὸ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ἐκέντησεν ἐν τετραέντῳ οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμᾶς δηλοῖ ἤ, ὅτι ὁ μνημονευόμενος Ρουφῖνος ἐφιλοτέχνησε τὸ ψηφοθέτημα τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ ἢ μέρος μόνον τούτου ὡς μουσκυτὴς ἤ, ὅπερ πιθανώτερον, ὡς χορηγὸς καταβαλὼν τὰς ἐπὶ τούτῳ ἀναγκαίας δαπάνας.

Ἡ ψήφωσις καλλιεργηθεῖσα ἀπαραμίλλως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῶν ἀνυπερβλήτων τούτων τοῦ καλοῦ σκαπανέων ἐξίχθη εἰς τὸν ὕψιστον τελειότητος βαθμόν, ὡς μαρτυροῦσι περιγραφαὶ διαφόρων συγγραφέων περὶ διαφόρων ψηφοθετημάτων πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὸ πάλαι εὑρισκομένων. Οἱ Ρωμαῖοι οὐ μόνον ἐσύλησαν τὰ ὡραῖα μουσειακὰ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων μετακομίσαντες αὐτὰ εἰς Ρώμην, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ παρήγαγον τοιαῦτα μάλιστα ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων. Καὶ ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία παρέλαβε μετὰ ταῦτα τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διακοσμήσεως τῶν ναῶν καὶ τὰ πρῶτα μουσειακὰ ἔργα ἅπερ ἀναφέρονται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ εἶνε πιθανῶς τὰ ἐκ προστάγματος τοῦ Μ. Κωνσταντίνου κατασκευασθέντα ἐν Ρώμῃ πρὸς εὐπρεπισμὸν τῆς Βασιλικῆς τοῦ Βατικανοῦ Ἐκκλησίας. Οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι ἡ Μ. Ἐκκλησία, περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς ὁποίας ἀναφέρουσι τὰ δύο προμνημονευθέντα χωρία τῶν Βυζαντίνων συγγραφέων, δὲν ἦτο διὰ μουσειωμάτων κεκοσμημένη, ἀφ' οὗ ἱδρυθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, κηρύνθη καὶ ἐξωραΐσθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κώνσταντος [360], ἐπανειλημμένως δ' εἶτα ἐπισκευασθεῖσα ἰδίᾳ ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ τῷ [415] διετηρήθη μέχρι τοῦ 532 ὁπότε συνέβη τὸ μνημονευόμενον γεγονὸς τοῦ ἐμπρησμοῦ αὐτῆς (Pulgher Eglises Byzantines de Constantinople σελ. 18 καὶ ἐφ.)

Ποία τις ὑπῆρξεν ἡ γένεσις καὶ ἀρχὴ τῆς λέξεως τετράεντον δὲν εἶναι εὔκολον νὰ εἴπωμεν. Φαίνεται μὲν ὅτι σχετίζεται πρὸς τὸ tessera τῶν Λατίνων, ὅπερ ἐκ τοῦ Ἰωνικοῦ τέσσερα παραγόμενον σημαίνει τὸν κύβον καὶ εἶτα τὴν ψῆφον ἢ τὸν ἀβακίσκον τῶν ψηφοθετημάτων, δὲν εἶναι δ' ἴσως ἄσχετον καὶ πρὸς τὸ τοῦ Ἡσυχίου τετρᾶντα (ἐν τῷ κώδικι φέρεται τετράντο) ὅπερ κατὰ τοῦτον σημαίνει τετράγωνόν τι σχῆμα καὶ τετραντίας (ἐν τῷ κώδικι τετρανδίας), ὅπερ ὁ αὐτὸς ἐξηγεῖται διὰ τοῦ τετράγωνος, ἀλλ' ὁ ἰδιαίτερος σχηματισμὸς τῆς λέξεως δὲν εἶναι εὔδηλος. Καὶ ἡ λέξις quadratarii δι ἧς ἐκαλουν τοὺς ψηφωτὰς οἱ Ρωμαῖοι (παραβ. Diction of Greec and Roman antiquities σελ. 915) φαίνεται ὅτι οὐχὶ ἄνευ ἀναλογίας τινὸς πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος εἶναι ἐσχηματισμένη.

Φαίνεται δὲ ὅτι, ἐνῷ τὴν ἀρχὴν ἐσήμαινεν ἁπλῶς ἡ λέξις τὸν ἀβακίσκον βραδύτερον ἐδηλοῦτο δι' αὐτῆς καὶ τὸ διὰ τούτων κατασκευαζόμενον ψηφολόγημα τὸ τῶν Ρωμαίων opus ἢ pavimentum tesselatum.

Ὑποβάλλοντες τὴν γνώμην ταύτην περὶ τῆς ἑρμηνείας τῆς αἰνιγματώδους λέξεως τετράεντον ἐπαφίεμεν τῷ ἀρμοδίῳ ἀναγνώστῃ ἢ ν' ἀποδεχθῇ ταύτην ἤ, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν, ὅτι αὕτη μόνη εἶναι ἡ τοῦ ὀρθοῦ στοχαζομένη potiorem ἵν' ἐπαναλάβωμεν τὸ τοῦ Dindorf, proferre, cui lubentes manos dederimus.

Α. ΜΟΣΧΙΔΗΣ

Καθηγητὴς ἐν τῷ Ἀβερωφείῳ Γυμνασίῳ.

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟ ΔΑΚΡΥ

Ἦτο δι' ἐμὲ ἀκόμη ἡ ἐποχὴ τοῦ ἀκαταπαύστου γέλωτος καὶ τῆς ἐντελοῦς ἀμεριμνησίας δι' ὅ,τι συνέβαινε τριγύρω μου, ἡ ὡραία ἐποχὴ τῆς παιδικῆς εὐτυχίας τὴν ὁποίαν ἐβλεπα ζωγραφισμένην ἐπάνω εἰς τὴν συμπαθῆ μορφὴν ἑνὸς πατρὸς καὶ μέσα εἰς τὰ γλυκύτατα μάτια μιᾶς μητέρας.

Ἦτο ὁ καιρὸς ποῦ ἡ πρωτόβγαλτη εἰς τὸν κόσμον καρδιά μου ἄφηνε νὰ ἀνταναχλῶνται ἐπάνω της αἱ ἀκτῖνες τῆς χαρᾶς καὶ ἔρριπτε μακρὰν ὡς ἀδιάτρητος ἀσπὶς τὰ βέλη τῆς λύπης τὰ ὁποῖα ἐδοκίμαζον κάποτε νὰ τὴν πειράξουν.

Εὐνόητον λοιπὸν εἶναι μὲ πόσην ἀνυπομονησίαν μία τέτοια καρδιὰ — τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — ἐπερίμενε τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας θὰ εὕρισκεν εὐκαιρίαν νὰ ἱκανοποιήσῃ διὰ μυριοστὴν φορὰν ὅλους τοὺς πόθους ποῦ ἔκλειε μέσα της καὶ νὰ ἀνοίξῃ περισσότερον τὰ ρόδινά της πέταλα, ὅπως σκορπίσῃ γύρω της τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας τὸ μύρον.

Ἀπὸ ὅλας λοιπὸν τὰς ἡμέρας ἡ Πρωτοχρονιὰ εἶχε περισσότερα δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἀγάπης της, ἡ Πρωτοχρονιὰ μὲ τὰ γλυκά της κάλαντα, μὲ τὴν μοσχομυρισμένην της βασιλόπηττα, μὲ τὰ χρυσοδεμμένα της βιβλία καὶ μὲ τὰ τόσα πλούσια δῶρα ποῦ ἀφήνει κρυφὰ κρυφὰ εἰς τὸ σπίτι τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς μαζὶ μὲ ἕνα σακκὶ γεμάτο εὐχὲς ὁ ἀσπρομάλλης Ἅη Βασίλης.

Ἀλλ' ἐνῷ μοῦ ἐχάριζε τόσα πράγματα ὁ χρυσόκαρδος γέρος, μοῦ ἔκλεπτε, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ βέβαια, καὶ κάτι τι πολύτιμον, τὸν ὕπνον. Ἄχ πόσον ζωηρὰ μοῦ ἔρχεται ἡ ἀνάμνησις ἐκείνης τῆς νυκτός!

Μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ κλείσω μάτι. Ὁ νοῦς μου ἐπετοῦσε δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ διὰ νὰ εὑρίσκεται φαίνεται εἰς ἁρμονίαν μὲ τὸ σῶμα τὸ ὁποῖον ἀδιακόπως ἐστριφογύριζεν ἐπάνω εἰς τὸ κρεββάτι. Τὸ ὡρολόγιον ἐσήμανε μεσονύκτιον, μίαν, δύο, ἀλλὰ τὰ μάτιά μου ἦσαν ἀκόμη ὁλάνοικτα.

Καὶ ἡ αἰτία ὅλης αὐτῆς τῆς ἀγρυπνίας τί ἦτο νομίζετε;

Ἕνα ποίημα! Μὴ σᾶς φανῇ παράξενον. Ἦτο τὸ πρῶτόν μου ποίημα, τὸ πρῶτον ριψοκίνδυνον βῆμα δηλαδὴ τὸ ὁποῖον ἔκαμνα διὰ νὰ ἀνέλθω καὶ ἐγὼ εἰς τὰς ὑψηλὰς σφαίρας εἰς τὰς ὁποίας ἔβλεπα μὲ κάποιαν δόσιν ζήλειας καθισμένους τοὺς μεγάλους ποιητάς.

Δὲν ἦτο δὰ καὶ τόσον μικρὸν πρᾶγμα! Δι' ἐμὲ τοὐλάχιστον ἦτο ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτυχία τὴν ὁποίαν εἶχα νὰ σημειώσω εἰς τὸ ἐνεργητικόν μου. Πόσον θαυμάσιοι μοῦ ἐφαίνοντο οἱ στίχοι τοὺς ὁποίους ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἔπαυαν νὰ ψιθυρίζουν τὰ χείλη μου. Καὶ ἂς τὸ ὁμολογήσω — ἀφοῦ πρῶτον ζητήσω συγγνώμην ἀπὸ τὴν παιδικήν συνείδησιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — ἤρχισε νὰ σχηματίζεται μέσα μου ἡ πεποίθησις ὅτι ἐμπρὸς εἰς τὸ ποίημά μου ὅλα ὅσα εἶχα διαβάσῃ ἕως τώρα ἦσαν σχεδὸν τίποτε.

Καὶ δικαίως! Ποῖος ἄλλος ἐξύμνησε μὲ τόσον οἶστρον καὶ μὲ τόσην ποιητικὴν χάριν τὴν ὡραίαν Πρωτοχρονιάν, ποῖος ηὐχήθη μὲ τόσον πάθος εὐτυχὲς τὸ νέον ἔτος εἰς τοὺς γονεῖς του, ποῖος τοὺς ηὐχαρίστησε μὲ τόσην εἰλικρίνειαν διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην των καὶ τοὺς ὑποσχέθη ὅτι ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα θὰ τοὺς ἀνταποδώσῃ διπλασίως τὰς τόσας εὐεργεσίας των; Ποῖος τέλος εἶχε τὴν ἔμπνευσιν νὰ ἀναπέμψῃ ἐκ βάθους καρδίας εὐχὰς διὰ τὸ μέλλον τῆς προσφιλοῦς μας Πατρίδος;

Ναί, αὐτὸ ἦτο περίπου τὸ θέμα τοῦ ποιήματος ἐκείνου ἀγαπητοί μου ἀναγνῶσται, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μὲ κρατήσῃ τόσην ὥραν ἄγρυπνον.

Ἐπὶ τέλους ἀνέτειλεν ἡ χαρμόσυνος ἡμέρα.

Ἡ συγκίνησίς μου ἦτο ἀπερίγραπτος. Δὲν ἔβλεπα τὴν ὥραν πότε νὰ ἐπιστρέψωμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Στεναγμὸς ἀνακουφίσεως ἐξέφυγεν ἀπὸ τὸ στῆθός μου ὅτε εἶδα πλέον τὸν πατέρα μου καθήμενον εἰς τὴν αἴθουσαν μαζὶ μὲ ἕνα στενόν μας φίλον, ὁ ὁποῖος ἦλθε νὰ μᾶς εὐχηθῇ. Ἦτο κατάλληλος ἡ εὐκαιρία καὶ ἔπρεπε νὰ τὴν ἐπωφεληθῶ. Εἰσέρχομαι εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἀφοῦ ἐχαιρέτησα τὸν ἐπισκέπτην πηγαίνω δειλὰ δειλὰ πρὸς τὸ μέρος τοῦ πατρός μου καὶ τοῦ ἐγχειρίζω μίαν ἐπιστολὴν μὲ κομψότατον φάκελλον.

— Τί εἶν' αὐτό; μ' ἐρωτᾷ ὁ πατήρ μου.

— Δὲν ἠξεύρω. Κάποιος τὸ ἔφερε τώρα, τοῦ ἀπαντῶ μὲ συγκίνησιν ἡ ὁποία ἐκορυφώθη ὅτε ἤνοιξε τὸν φάκελλον καὶ ἤρχισε νὰ ἀναγινώσκῃ τὸ ποίημα. Εἶναι θαῦμα πῶς ἐστεκόμην εἰς τοὺς πόδας μου. Ἐπὶ τέλους ἐτελείωσεν ἡ ἀνάγνωσις. Μὲ χαρὰν τὴν ὁποίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπεικονίσουν αἱ λέξεις βλέπω τὸν πατέρα μου νὰ θέτῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν του.

— Πάρε, μοῦ λέγει, παιδί μου. Καὶ τοῦ χρόνου.

Ὦ τί μεγάλη εὐτυχία δι' ἐμέ! Ἦτο μία λίρα ὁλόχρυση!

Τὴν παίρνω, τὴν ἁρπάζω μᾶλλον ἀπὸ τὸ πατρικὸ χέρι τὸ ὁποῖον φέρω περιπαθῶς εἰς τὰ χείλη μου.

Ἀλλ' ἔξαφνα τὸ βλέμμα μου σταματᾷ μὲ ἀπορίαν ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου.

Κάτι τι ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

. . . . . .

Ἡ λάμψις τοῦ χρυσοῦ νομίσματος τὸ ὁποῖον εἶχε θαμβώσῃ τὴν παιδικήν μου καρδίαν μοῦ ἐνθύμιζε κάθε Πρωτοχρονιὰν μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ τῆς εὐτυχισμένης ἐποχῆς.

Σήμερον ὅμως ποῦ τὸ βλέμμα μου δὲν ἀντικρύζει πλέον τὴν πλήρη ἀγαθότητος καὶ γλυκύτητος ἐκείνην μορφήν, τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο χύνει ἕνα ἀνέκφραστον πόνον εἰς τὴν ψυχήν μου διότι τώρα, ναί μόνον τώρα καταλαμβάνω τί ἐσήμαινεν ἡ ἄλλη λάμψις εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἔδοσε τότε τὴν ἀπαιτουμένην προσοχὴν ἡ παιδική μου ἀφέλεια, πόσα εὐγενῆ τῆς καρδίας του αἰσθήματα ἐζωγράφιζε τὸ δάκρυ τὸ ὁποῖον σὲ μιὰ ἱερὰ στιγμὴ ἐστόλισε τοῦ πατέρα μου τὰ μάτια.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΕΙΣ ΕΙΚΟΝΑ ΝΗΠΙΟΥ

Παιδίον μ' εἶσαι ἄγγελος κ' ἐξ οὐρανοῦ κατέβης
Ἐστὴν γῆν καθὼς πνοὴ Θεοῦ διὰ νὰ ἑρμηνεύῃς
Τῆς παιδικῆς ἁγνότητος μυστήρια κρυμμένα
Εἰς τῆς ἀθώας σου ψυχῆς περγαμηνὰς γραμμένα;

❀

Παιδίον χαριτόβρυτον μήπως, ἐν ᾧ κατέβαινες
Ἐξ οὐρανοῦ ἀντέγραφες τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων,
Καὶ τὴν γλυκειὰν μαρμαρυγὴν τῶν γαλανῶν αἰθέρων,
Καὶ τῆς αὐγῆς 'στὸ μέτωπον τὰ κάλλη ἐσημείωνες;

❀

Ἡ ἁρμονία τοῦ παντὸς 'στὴν φωταυγῆ μορφήν σου
Ἀπετυπώθη ὡς σφραγὶς ἐπὶ κηροῦ ἐξ ἴσου.
Διὸ καὶ παραδείσιον τὰ χείλη σου ἀνέβλυσαν
Χάριν, ὡσὰν δὲ ἄνοιξις γλυκὰ γλυκὰ 'μειδίασαν

❀

Μειδίαμα ὡς ἐξ ἁβρῶν ἀγγελικῶν στομάτων
Ἀσπαζομένων ἄλληλα, κ' ἐπὶ φωτὸς κυμάτων
Φυσώντων πνεῦμα οὔριον
Καὶ ἄρωμα ζεφύριον
Ἐκ παραδείσου πνέον
Κ' ἠρέμα ἐπιπλέον
Ἐπὶ πελάγους γαλανοῦ
Τοῦ ἀπεράντου οὐρανοῦ.

❀

Τῶν Χερουβεὶμ τὰ ᾄσματα τὰ ὦτά σου ἐκήλησαν,
Τῶν Σεραφεὶμ τὰ στόματα περιπαθῶς σ' ἐφίλησαν·
Κ' ἐπλήρωσαν τὸ πνεῦμά σου ὑψίστης μελῳδίας,
Καὶ μ' ἄρωμα σὲ ἔχρισαν τῆς θείας εὐωδίας·

❀

Τὰ ζωηρά σου ὄμματα
Γοργὰ ἐκπέμπουν βλέμματα,
Σὰν δύο θυμιατήρια·
Μ' ἐξαίρετον θυμίαμα
Ἁγνὸν ἐκχέον ἄρωμα
θέλγον τὰ αἰσθητήρια.
Ἐπὶ νεφῶν ὀχούμενον,
Μὲ χάριν δὲ ὀρχούμενον
Μέσῳ λαμπρῶν ἀστέρων

Καὶ φωταυγῶν αἰθέρων
Εἰς οὐρανοὺς ὑψούμενον
Καὶ πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ τοῦ πλάστου παριστάμενον.

❀

Τὰ ἄκακά σου ὄμματα
Ἁγνὰ ἐκπέμπουν βλέμματα
Σὰν δυὸ περιστεράκια
Λευκὰ ἁπλώνοντα πτερὰ
Ἐπάνω εἰς φυάκια
Μὲ διαυγῆ γλυκὰ νερὰ
Χωρὶς ἀφράτα κύματα
Καὶ ῥόχθους καὶ βογκήματα.

❀

Πῶς μ' ἐνθυμίζεις ἄγγελε Δαβὶδ τὸν ὑμνῳδὸν
Ἐν τοῖς ψαλμοῖς του ἔκπαλαι νὰ ψάλλῃ μελῳδῶν:
Τὸ ὄνομά σου Κύριε, ὡς ἐν τῇ κτίσει θαυμαστόν!
Ἀπὸ νηπίων στόματα
Καὶ θηλαζόντων ᾄσματα
Καὶ αἶνον σὺ κατήρτισας. Θεέ, ἀθῶον καὶ χρηστόν.

❀

Καὶ ὄντως μήπως ἄλλοτε «ἐν τοῖς ὑψίστοις ὡσαννὰ»
Οἱ παῖδες δὲν σοι ἔψαλαν, Θεέ, μὲ στόματα ἁγνά;
Καὶ μήπως πρὸς τοὺς μαθητάς,
Θεέ, δὲν εἶπες ἄλλοτε
Τοὺς παῖδας πρός με ἄφετε
Νὰ ἔλθωσι, καὶ μιμητὰς
Τῆς τούτων ἀθωότητος
Καὶ παιδικῆς ἁγνότητος
Ὑμᾶς αὐτοὺς παρέχετε;

❀

Παιδίον ἡ εὐλογητή με θέλγει κορυφή σου,
Καὶ γοητεύει μου τὸν νοῦν ἡ τηλαυγὴς μορφή σου.
Ὅθεν τὴν θείαν δύναμιν τοῦ πλάστου σου θαυμάζω,
Καὶ τὸ σεπτόν του ὄνομα μ' εὐλάβειαν δοξάζω.

ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΗΣ

Η ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ

ΤΗΝ πρώτην ἑκάστου ἔτους ἐπανηγύριζον οἱ Ρωμαῖοι καὶ κατὰ μίμησιν αὐτῶν καὶ διαδοχήν, οἱ τοῦ Βυζαντίου Γραικοί. « Νέου μὲν γὰρ ἔτους, λέγει ὁ Ἡρωδιανός, τῆς ἐπιούσης ἐμέλλον ἄρξασθαι ἡμέρας... Σέβουσι δὲ τὴν ἑορτὴν Ρωμαῖοι, Κρόνια προσαγορεύοντες.... τήν τε τοῦ ἔτους ἀρχὴν ἱερομηνίαν ἄγουσι καὶ δεξιοῦνται ἀλλήλους ἐν ταύτῃ μάλιστα καὶ προσαγορεύουσι, νομισμάτων τε ἀντιδόσει καὶ κοινωνίᾳ τῶν γῆς καὶ θαλάττης καλῶν ». Παρὰ δὲ τῶν Βυζαντινῶν ἐκληροδοτήθη καὶ ἡμῖν ἡ συνήθεια, ὅπως μετ' ἐξαιρετικῆς λαμπρότητος καὶ ὅσον οἷόν τε φαιδρότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἑορτάζηται ἡ πρώτη ἑκάστου ἔτους ἡμέρα. Διὸ καὶ οὐχὶ συνήθης καταβάλλεται προσπάθεια παρ' ἑκάστῃ οἰκογενείᾳ, ἵνα καὶ τράπεζα παρατεθῇ πλουσιωτέρα καὶ ἡ φαιδρότης καὶ χαρὰ γένηται ἀδιάπτωτος κατ' αὐτήν, προοιωνιζομένη οὕτω ὅτι ἀφθονία ἀγαθῶν καὶ χαρὰ θὰ ἐπικρατήσῃ παρ' αὐτῇ δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν οἰκιῶν ἔν τε ταῖς ὁδοῖς καὶ τῇ ἀγορᾷ καὶ τοῖς δημοσίοις κέντροις καὶ πανταχοῦ κυριαρχοῦσα φαίνεται κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ εὐθυμία καὶ φαιδρότης, ἥτις τανυπτέρυξ ἐπιπηδᾷ καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βασιλέων καὶ εἰς τὰ καλλιμάρμαρα τῶν πολυταλάντων μέγαρα καὶ εἰς τὴν καλύβην τοῦ πτωχοῦ καὶ εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ ὑγρὰ καὶ ἀνήλια ὑπόγεια ἐν οἷς συσπειροῦνται τὰ κοινωνικὰ ἐκεῖνα ναυάγια, ἅτινα φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων τὸν φόρτον τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀσώτου αὐτῶν βίου, εἰς δὲ τὴν καρδίαν τον ᾖδην καὶ τὸ σκότος αὐτοῦ, ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει σώματος καὶ ψυχῆς προσπαθοῦσι νὰ ἐναγκαλισθῶσι καὶ οὗτοι ἀκτῖνας εὐθυμίας, δραπέτιδας ἀπὸ τοῦ παραδείσου τῶν χριστιανικῶν ἑορτῶν. Καὶ οὕτω οἱ πάντες ἀνεξαιρέτως φιλοτιμοῦνται κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην ἡμέραν νὰ ὑποδεχθῶσι φαιδρῶς καὶ χαρμοσύνως τὸ ἐκ τῶν κόλπων τῆς αἰωνιότητος ἀνατέλλον νέον ἔτος ἐν προσδοκίαις καὶ ἐλπίσιν, ὅτι τοῦτο ἔσται εὐδαιμονέστερον τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ, ὅπερ βυθίζεται εἰς τὴν αἰωνιότητα καταλεῖπον ἐξόπισθεν αὐτοῦ ποικιλίαν ἀναμνήσεων ἡδέων καὶ λυπηρῶν καὶ ἀπειρίαν ἔργων φωτὸς καὶ σκότους· οἱ πάντες δὲ μετὰ δέους τινὸς προσατενίζουσι πρὸς τὸν νέον ἐνιαυτόν, οἱονεὶ θέλοντες νὰ διαρρήξωσι τὸν μυστηριώδη πέπλον τοῦ μέλλοντος καὶ προμαντεύσωσι τί ἐπιφυλάσσει αὐτοῖς τοῦτο· καὶ οἱ μὲν πλούσιοι εὐθαρσῶς καὶ μεθ' ὑπερφιάλου τινὸς βεβαιότητος ἀπεκδέχονται ἀφθονίαν ἀγαθῶν καὶ περίσσειαν εὐδαιμονίας, οἱ δὲ πτωχοὶ μετ' ἀορίστου τινος φόβου ἀτενίζουσι τὸ ἄγνωστον καὶ κεκρυμμένον καὶ εὔχονται ὅπως ἀποδῇ αὐτοῖς τὸ νέον ἔτος παυσίλυπον καὶ φορὸν ὑγιείας καὶ παντὸς ἀγαθοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἀπατῶσιν ἑαυτοὺς διὰ τῶν καλῶν ἐλπίδων, μεθύοντες τὸν νοῦν αὐτῶν δι' ὀνειροπολημάτων ἅτινα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μένουσιν ὀνειροπολήματα. Τὸ μόνον βέβαιον καὶ ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἑορτάζεται σήμερον ἡ ἡμέρα αὕτη, ἥκιστα ἁρμόζει εἰς τὸν χριστιανικὸν ἡμῶν χαρακτῆρα· παρ' ἡμῖν διεστράφη πάμπαν ἡ ἔννοια τῶν ἑορτῶν, ἥτις συνίσταται εἰς τὸ ν' ἀποσπάσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς τύρβης τῶν γηΐνων καὶ ἐξαγνίσῃ τὴν χριστιανικὴν καρδίαν δι' ἔργων ἀγάπης καὶ ἀρετῆς. Τὴν χριστιανικὴν ταύτην ὕψιν τῶν ἑορτῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ὑποκατέστησεν ἡ ἐθνική, ἀφοῦ κατ' αὐτήν, τὴν σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν ἐξετόπισεν ἡ κραιπάλη καὶ ἀσωτεία, τὰ δὲ ἔργα τοῦ ἁγιασμοῦ, εἰς ἃ ὑποχρεοῦται ὁ ὑπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀκτῖνος ἐλλαμφθεὶς καὶ υἱὸς φωτὸς γενόμενος χριστιανός, ἀντικατεστάθησαν διὰ τῶν ἔργων τοῦ σκότους. Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι τὴν κληρονομίαν ταύτην παρελάβομεν ὑπὸ ἁμαρτωλοῦ παρελθόντος, καθ' ὃ οἱ Γραικορωμαῖοι τοῦ Βυζαντίου, ἀπαρνησάμενοι καὶ ἀπολακτίσαντες πάσας τὰς ἀρετὰς τῶν ἀρχαίων προγόνων ἡμῶν Ἑλλήνων, ἐνεκολπώθησαν μόνον τὰς κακίας ἐκείνων καὶ τὰ ἐλαττώματα· τοῦθ' ἕνεκα ἡ μῆνις καὶ ἡ νέμεσις ταχέως ἐπῆλθον καὶ ῥάγδην καταστρέψασαι αὐταὶ τὴν κοινωνικήν, τὴν ἠθικὴν καὶ ἀτομικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν, συγκατέστρεψαν ἅμα καὶ αὐτοκρατορίαν καὶ πολιτικὴν ἐλευθερίαν καὶ μικροῦ δεῖν συμπαρέσυρον καὶ αὐτὴν καθόλου τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ὕπαρξιν.

Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἑωρτάζετο ἡ πρώτη τοῦ ἔτους παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τοῦ γ'. καὶ δ'. αἰῶνος, μηδαμῶς ἁρμόζων εἰς χριστιανούς ὡμοίαζε κατὰ πάντα πρὸς τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἡμέρας ταύτης ὑπὸ τῶν ὀλίγων ὀπαδῶν τῆς νεκρᾶς ἤδη ἀποβάσης ἐθνικῆς θρησκείας· καὶ τοῦτο διότι αἱ ἐθνικαὶ ἑορταί, αἱ κατὰ τοὺς τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος χρόνους, ὡς ὑποθάλπουσαι τὰς σωματικὰς ἡδονὰς καὶ τέρψεις, καὶ τὴν τῶν αἰσθήσεων κολακείαν ὡς κύριον μέλημα ἔχουσαι, ἀπέβαινον ποθεινότεραι τοῖς παχυλοτέροις τῶν ἀνθρώπων καὶ ταῖς ἐκδεδιητημέναις κοινωνίαις, οἷα ἦτο καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Βυζαντίῳ. Μάτην κατὰ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου καὶ ἀνηθίκου τρόπου τοῦ ἑορτασμοῦ κατεξανίσταντο οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μάτην ὁ εὐφραδέστερος τῶν ῥητόρων τῆς Οἰκουμένης, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐξήντλει τὴν ἀπαράμιλλον αὐτοῦ εὐγλωττίαν, καὶ διαμαρτυρόμενος καὶ βάλλων διὰ τῶν χρυσοτεύκτων καὶ ἀστραπηβόλων αὐτοῦ κερατυνῶν κατὰ τῶν κατερειπωμένων τῶν ἐθνικῆς λατρείας ἐθίμων, ἐβροντοφώνει ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ὀκρίβαντος : « Αἱ » διαβολικαὶ παννυχίδες αἱ γινόμεναι σήμερον καὶ τὰ » σκώμματα καὶ αἱ λοιδορίαι καὶ αἱ χορεῖαι αἱ νυκτερι- » ναὶ καὶ ἡ καταγέλαστος αὕτη κωμῳδία, παντὸς πολε- » μίου τὴν πόλιν ἡμῶν μᾶλλον ἐξηχμαλώτισε· καὶ δέον » ἐπὶ τούτοις κατεσταλθαι, πενθεῖν.... Περιχαρὴς ἡμῖν ἡ » πόλις γέγονε καὶ φαιδρά, καὶ ἐστεφάνωται, καὶ καθά- » περ γυνὴ φιλόκοσμος καὶ πολυτελής, οὕτως ἡ ἀγορὰ

» φιλοτίμως ἐκαλλωπίσατο σήμερον χρυσία περιθεμένη » καὶ ἱμάτια πολυτελῆ καὶ ὑποδήματα καὶ ἕτερά τινα » τοιαῦτα ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἑκάστου.... Ἀλλ' αὕτη » μὲν ἡ φιλοτιμία εἰ καὶ παιδικῆς ἐστι διανοίας » καὶ ψυχῆς, οὐδὲν μέγα οὐδ' ὑψηλὸν φανταζομένης.... » ἀνόητός τις ἐστι μόνον σπουδή, γέλωτα κατέχουσα τῶν » περὶ ταῦτα ἐσπουδακότων ». Μάτην ἠγωνίζετο ἡ πολύφθογγος αὕτη τῆς ἐκκλησίας σάλπιγξ, ἵνα ἐξεγείρῃ τοῦ ληθάργου τοὺς εἰς τὰς ἐθνικὰς ἑορτὰς παραδεδομένους χριστιανούς, οἵτινες ἀντὶ τοῦ σκέπτεσθαι σπουδαίως περὶ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν καταπτώσεως καὶ ἀντὶ τοῦ παρατηρεῖν ἐν νηφαλιότητι τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, ἀνοήτως καὶ κούφως φερόμενοι, προσέκειντο εἰς τὰς παιδαριώδεις διασκεδάσεις καὶ εἰς τὰς ἐν μέθῃ καὶ κραιπάλῃ ἡδονάς. Ἡ κατάστασις αὕτη πικρῶς κατέθλιβε τὸν μέγαν Ἱεροκήρυκα, ὅστις ἀκραδάντως ἐπίστευεν, ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀναμορφώσεως τῆς χριστιανικῆς καρδίας ἠδύνατο νὰ ἀνακαινισθῇ ἡ καταφαυλισθεῖσα Βυζαντινὴ κοινωνία καὶ ν' ἀναπλασθῇ νέος Ἑλληνικὸς κόσμος. Μέσην ἐτιτρώσκετο τὴν καρδίαν ὁ ὀξυδερκὴς οὗτος καὶ βαθυγνώμων ψυχολόγος προβλέπων, ὅτι αἱ ἀκοσμίαι καὶ ἀσχημίαι, αἱ ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐπισυμβαίνουσαι, ὑπέσκαπτον τὰ θεμέλια τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως τοῦ λαοῦ τούτου, δι' ὃ καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἀπέλυε κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους τοὺς κερατυνοὺς αὐτοῦ λέγων : « Οἱ ἐν τοῖς καπηλείοις ἀγῶνες » γινόμενοι σήμερον, οὗτοί με μάλιστα ὀδυνῶσι, καὶ » ἀσωτείας καὶ ἀσεβείας ἐμπεπλησμένοι πολλῆς. Ἀσε- » βείας μέν, ὅτι παρατηροῦσιν ἡμέρας οἱ ταῦτα ποιοῦν- » τες, καὶ οἰωνίζονται, καὶ νομίζουσιν, εἰ τὴν νουμηνίαν » τοῦ μηνὸς τούτου μεθ' ἡδονῆς καὶ εὐφροσύνης ἐπιτελέ- » σαιεν, καὶ τὸν ἅπαντα τοιοῦτον ἕξειν ἐνιαυτόν. Ἀσω- » τείας δέ, ὅτι ἀπὸ τῆς ἕω γυναῖκες καὶ ἄνδρες φιά- » λας καὶ ποτήρια πληρώσαντες μετὰ πολλῆς τῆς » ἀσωτείας τὸν ἄκρατον πίνουσι.... Δεξιὸς ὁ ἐνιαυτὸς » ἔσται σοι δι' ὅλου, οὐκ ἐὰν ἐν νουμηνίᾳ μεθύῃς ἀλλὰ » καὶ ἐν νουμηνίᾳ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ τῷ Θεῷ » δοκοῦντα ποιῇς».

Ἀλλὰ τίς τοὺς χρυσοῦς τούτους λόγους ἤκουεν; Οἱ χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης, οἱ οὔτε Ρωμαῖοι, εἰ μὴ κατ' ὄνομα, οὔτε Ἕλληνες εἰ μὴ κατὰ τὴν διάλεκτον, συναποκομίσαντες ἐκ τοῦ ἑθνισμοῦ πολλὰς κακίας, δυσαπαλλάκτως εἶχον τούτων· καὶ ὡς ἐκ τῆς μίξεως δύο χρωμάτων, ἑκάτερον τούτων ἀπόλλυσιν ἐκ τῆς ἰδίας δυνάμεως, προκύπτει δὲ τρίτον, ὅπερ παρουσιάζει μὲν ἰδίαν δύναμιν, οὐχὶ ὅμως ταύτην ἀνεπηρέαστον τῶν χρωμάτων ἐξ ὧν προῆλθεν, οὕτω καὶ ἐκ τῆς ἀναμίξεως Ρωμαίων καὶ Ἑλλήνων ἐσχηματίσθη μὲν νέα τις κοινωνία, ὁ χριστιανισμός, οὐχὶ ὅμως τελείως ἀπηλλαγμένη τῶν κακιῶν τῆς διαφθορᾶς τῆς ἐθνικῆς λατρείας, ἐξ ἧς οἱ πλεῖστοι προσήρχοντο εἰς τὸν χριστιανισμόν. Ἐντεῦθεν πολλοὶ κατ' ὄνομα μόνον ἦσαν χριστιανοί, φροντίζοντες μόνον περὶ τοῦ ἀφροδιαίτου αὐτῶν βίου, ἕτεροι προσέκειντο εἰς διαφόρους ἐθνικὰς συνηθείας φέροντες περιάμματα, φυλάττοντες τὰς Καλάνδας καὶ τὰ Βρουμάλια, καὶ ἐξομοιούμενοι πρὸς τοὺς κατὰ τὰ Διονύσια ὀρχουμένους καὶ παίζοντας ὑπεδύοντο διάφορα προσωπεῖα κωμικὰ ἢ σατυρικὰ καὶ τραγικά· εἰς τὴν τοιαύτην ἔκλυσιν οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν καὶ ἡ Αὐλικὴ διαφθορά, προελθοῦσα ἐκ τῆς Ἀσιανῆς τρυφηλότητος καὶ πολυτελείας εἰς ἣν παρεδόθησαν οἱ Αὐτοκράτορες· ἵνα τις σχηματίσῃ ἰδέαν τῆς Αὐλικῆς τρυφηλότητος ἀρκεῖ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπῆρχε στρατιὰ ὅλη μαγείρων (ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Κωνσταντίνου ὑπῆρχον χίλιοι μάγειροι)· παραλείπω τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν ἐλεεινῶν ἀνθρώπων, τῶν εὐνούχων, οἵτινες ἐχρησίμευον ὡς τυφλότατα ὄργανα πάσης κακοηθείας.

Ἐπὶ τούτοις, ἐν τῷ κυκεῶνι τούτῳ ἐν ᾧ κατεκυλινδεῖτο τὸ Βυζαντινὸν κράτος λόγῳ πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς καταπτώσεως, ὑπέδυσκε καὶ τάσις τις πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἐθνικῆς θρησκείας ἧς ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος παρίστατο ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός. Οὗτος, ὡς Κυβερνήτης ἐξεταζόμενος θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν ἀρίστων αὐτοκρατόρων τείνων εἰς τὴν ἀνύψωσιν καὶ ἀνόρθωσιν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ἀλλὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης ἀνορθώσεως προετίμα τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Ἑθνισμοῦ. Διὸ καὶ κωφεύσας πρὸς τὸν χρησμόν, ὃν παρέσχεν αὐτῷ τὸ ἐν Δελφοῖς Μαντεῖον (1) καὶ τυφλώττων πρὸς τὴν ἀποσύνθεσιν καὶ τὸν γεροντικὸν μαρασμὸν τοῦ ἑθνισμοῦ, πᾶσαν κατέβαλεν ἐνέργειαν καὶ προσπάθειαν, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν ἐθνικὴν λατρείαν, σχηματίσας τὴν πεποίθησιν, ὅτι πρὸς τοῦτο ἐσταλη ὑπὸ τῶν ὀλυμπίων θεῶν· διὸ καὶ βλέπομεν αὐτὸν διδάσκοντα τὰ πλήθη καὶ ἐν μέσῳ ραγδαιοτάτης βροχῆς θυσιάζοντα ἑκατόμβας καὶ προϊσταμένον εἰς πομπώδεις καὶ θεαματικὰς ἐθνικὰς πανηγύρεις καὶ τελετάς. Τὸ ἔργον τοῦ Ἰουλιανοῦ ὑπεδοήθουν καὶ οἱ τῆς ἐποχῆς ταύτης φιλόσοφοι καὶ σοφισταί, οἵτινες πείσμονες ἐν ταῖς ἰδέαις αὐτῶν καὶ θηράτορες παρωχημένου μεγαλείου, προσεπάθουν ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ διεφθαρμένης ζύμης νὰ ἀναπλάσωσι τὸν Μαμμάκουθον ἐκεῖνον καὶ ἀνανηπιάζοντα γέροντα ἐθνισμὸν διὰ θεαματικῶν τελετῶν καὶ δημοσίων πανηγύρεων καὶ ἑορτῶν. Παραδίδομεν τὸν λόγον εἰς τὸν μέγαν τῆς ἐποχῆς ταύτης ῥητοροδιδάσκαλον καὶ ἐπιστήθιον φίλον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ καὶ συνεργάτην αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς σεσηπυίας ἐθνικῆς θρησκείας, τὸν Λιβάνιον, ὅπως ἐξιστορήσῃ ἡμῖν τὸν

---

(1) Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, κατὰ Γεώργιον τὸν Κεδρηνόν, ἀπέμπει Ὀριβάνιον τὸν ἰατρὸν καὶ κοιέστωρα ἐν Δελφοῖς ἀνεγεῖραι τὸν Ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀπελθὼν οὖν αὐτὸς καὶ τοῦ ἔργου ἁψάμενος λαμβάνει χρησμὸν παρὰ τοῦ Δαίμονος

Εἴπατε τῷ Βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά·
Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
οὐ παγὰν λαλέουσαν, ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

(Γεωργ. Κεδρ. Τομ. Α'. σελ. 532 ἐκδ. Bonnae).

ἑορτασμὸν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (1).

«Τὰς ἑορτὰς φιλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, διότι αὗται τῶν μὲν πόνων καὶ ἱδρώτων αὐτοὺς ἀπαλλαττουσιν, εἰς εὐωχίας δὲ καὶ τέρψεις ἀφορμὴν παρέχουσι, καὶ καθίστανται οὕτω παραίτιαι τοῦ διάγειν ὡς οἷόν τε ἥδιστα τὸν χρόνον. Ἐκ τῶν ἑορτῶν αἱ μὲν εἶνε τῆς οἰκίας, αἱ δὲ τῆς πόλεως, αἱ δὲ τοῦ ἔθνους. Κοινὴ δὲ ἁπάντων τῶν ζώντων ὑπὸ τὴν τῶν Ρωμαίων ἐξουσίαν ἑορτὴ μία μόνη ὑπάρχει. Τελεῖται δὲ αὕτη ὅτε ὁ μὲν εἷς ἐνιαυτὸς παρέρχεται, ὁ δὲ ἕτερος ἄρχεται. Ἡ ἡμέρα λοιπὸν αὕτη ἐγγὺς οὖσα, ποθεινόν τι θεωρεῖται χρῆμα καὶ φαίνεται τοῖς ἀνθρώποις βραδύνων ὁ χρόνος, διότι οἱ πάντες οὕτω σπεύδουσι νὰ φθάσωσιν εἰς αὐτήν, ὡς οἱ πλέοντες σπεύδουσι νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν γῆν. Ὅταν δὲ αὕτη τέλος ἔλθῃ, οἱ πάντες μεθ' ὁρμῆς ἀπολαύουσι τῶν θελγήτρων αὐτῆς, καὶ οἱ πολλὰ χρήματα ἔχοντες καὶ οἱ διὰ τῆς φειδοῦς καὶ τῆς οἰκονομίας ὀλίγα συλλέξαντες. Καὶ ὁ μὲν ἔπλυνε τὰ ἐνδύματα, ὁ δὲ ἐνεδύθη ταῦτα. Καὶ οἱ μὲν γεωργοὶ φέρουσι πάντα, ὅσα οἱ ἀγροὶ παράγουσιν, ἐν οἷς καὶ μυρίων ὀρνιθῶν γένη ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων· οἱ δὲ χειρώνακτες προσφέρουσι τῶν χειρῶν αὐτῶν τὰ ἔργα πρὸς τοὺς καπήλους, εἰς οὓς τὰ πάντα εὐχερῶς πωλοῦσι. διότι κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν εἴπερ ποτὲ ἀνθεῖ ἡ ἀγορά».

«Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, τῇ παραμονῇ καλουμένῃ, κομίζονται διὰ τῆς πόλεως διάφορα δῶρα, ὅσα δύνανται νὰ καταστήσωσιν τὴν τράπεζαν λαμπράν· καὶ τὰ μὲν κομίζονται παρὰ τῶν ἰσχυρῶν εἰς τοὺς ἰσχυροὺς εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀμοιβαίας τιμῆς καὶ ἀγάπης· τὰ δὲ παρὰ τῶν ὑποδεεστέρων πρὸς τοὺς ἰσχυρούς, καὶ ἄλλα παρὰ τῶν ἰσχυρῶν πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους· καὶ οἱ μὲν θεράποντες προσφέρουσι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν κυρίους τὸν ὀφειλόμενον σεβασμόν, οἱ δὲ κύριοι μετόχους τοὺς ἱκέτας καθιστῶσι τῆς ἑαυτῶν τρυφῆς. Τῆς ἑσπέρας δὲ ἐλθούσης, ὀλίγοι μὲν καθεύδουσιν, οἱ πολλοὶ δὲ ᾄδουσι, πηδῶσι καὶ σκώπτουσι καὶ εἰς τὰ ἐργαστήρια ἐφορμῶντες ἢ τὰς θύρας κρούοντες καταγελῶσι, καὶ οὐδένα ἀφίνουσι νὰ καθεύδῃ. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀγανακτοῦσι δι' ὅσα ἀκούουσιν, ἄλλοι δὲ γελῶσι. Καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει τοσοῦτον δύστροπος (στρυφνός), ὥστε νὰ ἐπιπλήξῃ τοὺς πράττοντας τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ καὶ ὁ σκυθρωπότερος τῶν ἀνθρώπων κατὰ ταύτην τὴν ἑσπέραν ἐγέλασεν».

«Ὑποφαινομένου δὲ τοῦ ὄρθρου, καὶ τοῦ ἀλεκτρυόνος ᾀδοντος, οἱ μὲν κοσμοῦσι τὰς οἰκίας κλάδοις δάφνης καὶ στεφάνοις ἄλλων εἰδῶν δένδρων καὶ ἀνθέων· οἱ δέ, λαμπροῖς ἐκ πορφύρας ἐνδύμασι κεκοσμημένοι σὺν εὐφημίαις ἄγουσιν εἰς τοὺς ναοὺς ἄνδρα εὐγενῆ, καὶ λαμπάδες πολλαὶ ἄφθονον παρέχουσι τὸ φῶς. Τῷ εὐγενεῖ δ' ἐκείνῳ ἀνδρὶ ἀκολουθοῦσι πολλοὶ θεράποντες ἀργύρια εἰς τὸν ὄχλον διασπείροντες. Ἥδιστον δὲ φαίνεται καὶ ἐάν τις παρωθήσας τὸν πλησίον ἁρπάσῃ παρ' αὐτοῦ τὸ ἀργύριον, καὶ χαίρουσιν ἐνταῦθα καταπατούμενοι. Θύσαντες δὲ καὶ νίκην αἰτήσαντες παρὰ τῶν Θεῶν οἱ τρέφοντες τοὺς ἵππους ἐπὶ ταῖς ἱπποδρομίαις τρέχουσι πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ δίδουσι χρυσᾶ νομίσματα εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῶν ἀρχόντων. Ἡ δὲ Βουλὴ παροῦσα βλέπει ταῦτα καὶ πράττει καὶ αὐτὴ τὸ αὐτό».

Ἡμέρας δὲ γενομένης, οἱ μὲν διὰ τῆς ἑαυτῶν μέθης γνωστοὺς καθιστῶσι τοὺς ἐν τῇ νυκτὶ πότους [διότι καὶ κατὰ τὴν νύκτα πίνουσιν ὅσοι νομίζουσιν ὅτι τὸ πίνειν εἶνε τῆς ἑορτῆς τὸ κεφαλαιον] καὶ εἰς ὕπνον παραδίδονται. Οἱ δὲ καρτερικώτεροι φροντίζουσι μετὰ σπουδῆς περὶ τῆς τῶν δώρων πομπῆς· καὶ πολλοὶ τούτων διὰ τῶν στοῶν καὶ τῶν στενωπῶν τῆς πόλεως πέμπουσι τὰ δῶρα.... Καὶ τοιαῦτα εἶνε τὰ ἔργα τῆς πρώτης τοῦ νέου ἔτους ἡμέρας.

»Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμηνίας ἡμέρᾳ ἀμοιβαία ἀποστολὴ τῶν δώρων δὲν γίνεται· διότι ἔθος ἐπικρατεῖ, ἵνα ἕκαστος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην οἰκουρῇ, καὶ οὕτως ἀναμίξ πρὸς κύβους τρέπονται δεσπόται καὶ ὑπηρέται· οὔτε ἔγκλημα νομίζεται τῶν δούλων ἡ ραθυμία καὶ μεθύων δὲ ἐάν τις φωραθῇ, οὐδεμίαν τιμωρίαν ὑφίσταται, τῆς ἑορτῆς προκαλούσης τοῦτο. Καὶ ὁ ἄγριος δὲ παιδαγωγὸς κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δὲν εἶνε ἄγριος· καὶ ὁ βαρὺς διδάσκαλος τότε δὲν εἶνε βαρύς, διότι ἰσότητα ὁ καιρὸς προξενεῖ. Καὶ μάστιγες ἡσυχάζουσι καὶ πληγαὶ καὶ τὰ πάντα γέμουσιν εἰρήνης, ἐλευθερίας καὶ ἡδονῆς. Καὶ οὐδεὶς εὑρίσκεται τόσον πτωχός, ὥστε νὰ μὴ ἐνεπλήσθη κατὰ κόρον λαμπρᾶς τροφῆς· διότι ὁ καιρὸς βρύει πάντων τῶν τοιούτων καὶ πάντα ἐν ταῖς χερσὶ πάντων.

»Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τοῦ νέου ἔτους ζεύγνυνται μὲν τὰ ἁμιλλητήρια ἅρματα καὶ πολλὴ ἔρις ὑπάρχει ὑπὲρ τῆς νίκης, πολὺς δὲ ἀγὼν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, καὶ μετὰ τὸ ἱπποδρόμιον λουτρά, καὶ μετὰ ταῦτα τράπεζαι, καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν κύβοι. Καί τινες δὲ διὰ τὰς περὶ τοὺς κύβους ἔριδας κατηναλωσαν πρὸς τῇ ἡμέρᾳ καὶ τὴν νύκτα, καὶ οὐδένα κόπον ἐκ τῆς ἀγρυπνίας ᾐσθάνθησαν.»

Τίς ἤδη ἀνάγινώσκων τὴν περιγραφὴν ταύτην τοῦ Λιβανίου δὲν εὑρίσκει πιστὴν ἀντιγραφὴν ταύτης καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ κατὰ τὰ τὸν τρόπον τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς πρώτης ἑκάστου νέου ἔτους ἡμέρας; Καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, ὡς κατὰ τὸν Δ'. ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λιβανίου, πυρετώδης καταβάλλεται παρὰ πάντων προσπάθεια, «ἵνα οἱ πάντες μεθ' ὁρμῆς ἀπολαύσωμεν τῶν θελγήτρων αὐτῆς, καὶ οἱ πολλὰ χρήματα ἔχοντες καὶ οἱ διὰ τῆς φειδοῦς καὶ οἰκονομίας ὀλίγα συλλέξαντες». Ὅπως τότε, οὕτω καὶ νῦν, ἀμοιβαία γίνεται ἡ δωροφορία μεταξὺ ὅλων τῶν τάξεων, ἀπληστοτέρα τῶν ὁποίων τυγχάνει ἡ τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν μαγείρων, ἥτις δὲν ἱκανοποιεῖται καὶ ἂν ἔτι ὡς ὁ καρδινάλιος Δυδοὰ «χαρίσῃ τις εἰς αὐτοὺς ὅσα καθ' ὅλον τὸ ἔτος τοῦ ἔκλεψαν». Ἀλλὰ καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατὴρ ἐκεῖνος ἢ ἀδελφὸς ἢ συγγενής, ὅστις δὲν παρασκευάζεται κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ διέλθῃ διὰ τῶν καυδιανῶν τούτων δικράνων, τῶν δώρων τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, περικυκλούμενος ἀπὸ τέκνα, συζύγους, ἀδελφάς, ἀνεψιδια οἵτινες πάντες μεταβάλλονται εἰς κινητὰ ἀδαμαντοπωλεῖα καὶ ἀθυρματοπωλεῖα πρὸς χαράν μὲν αὐτῶν ἄμετρον, ἀλλὰ πανωλεθρίαν οἰκονομικὴν τῶν προσενεγκόντων τὰ δῶρα. Μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος καὶ χαρᾶς ἐξιστορεῖ ὁ Λιβάνιος τὰς ἀκοσμίας καὶ τὴν κραιπάλην εἰς ἣν ἐπεδίδοντο οἱ ἑορτασταί, ὧν «ὀλίγοι ἐκάθευδον, οἱ δὲ πολλοὶ ᾄδουσι καὶ πηδῶσι καὶ σκώπτουσι.... καὶ πίνουσι δι' ὅλης τῆς νυκτός.... καὶ οὐδεὶς ὑπῆρξεν τοσοῦτον στρυφνός, ὥστε νὰ ἐπιπλήξῃ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας», ἀλλὰ μήπως καὶ παρ' ἡμῖν ἡ αὐτὴ δὲν παρατηρεῖται ἄμιλλα πρὸς τὸ ᾄδειν καὶ σκώπτειν καὶ μεθύειν καὶ ἀσωτεύειν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός; Τὸ μόνον σημεῖον εἰς ὃ δυνάμεθα εἰπεῖν, ὅτι ὑπερηκοντίσαμεν τοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πανηγυριστὰς τῆς πρώτης τοῦ ἔτους εἶνε αἱ τράπεζαι καὶ οἱ κύβοι· διότι παρ' ἐκείνοις «δεσπόται καὶ ὑπηρέται ἐτρέποντο πρὸς τοὺς κύβους καί.... πρὸς τῇ ἡμέρᾳ κατηναλωσκον καὶ τὴν νύκτα» ἐν ᾧ παρ' ἡμῖν οἱ πάντες ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδία καὶ αἱ τιτθαὶ ἔτι αὐτῶν καὶ ὑπηρέται καὶ ὑπηρέτριαι οὐχὶ ξένοι καὶ ἀδιάφοροι τυγχάνουσι πρὸς τὴν πρασίνην τράπεζαν καὶ τὸ χαρτοπαίγνιον, καὶ ταῦτα, οὐχὶ διὰ μίαν μόνον ἑσπέραν ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, ἵνα μὴ εἴπω κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

Οὐχὶ δὲ μόνον εὐαρέστως ἀγρυπνοῦσιν οἱ παντες, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τούτων καὶ καταθέτουσιν ἐπὶ τῆς πρασίνης ταύτης τραπεζης καὶ διακυβεύουσι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱδρῶτας καὶ αὐτὸν τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας αὐτῶν μὲ τὴν ἀμετάκλητον ἀπόφασιν ἢ νὰ κερδήσωσιν ἢ νὰ χάσωσιν ἐντελῶς καὶ τὸν τελευταῖον ὀβολόν· «ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς» πολλάκις δὲ διακυβεύουσι, κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν «καὶ αὐτὸ τὸ ὑποκάμισον αὐτῶν» καὶ τοῦτο, διότι δὲν δύνανται νὰ παίξωσιν οὔτε τὴν ἐλευθερίαν των καθὼς οἱ Γερμανοὶ τοῦ Τακίτου, οὔτε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία των καθὼς οἱ Νῖγροι, οὔτε τὰ δάκτυλα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς των καθὼς οἱ Ἰνδοί. Τοιούτους φανατικοὺς παίκτας θὰ συναντήσῃ τις παρ' ἡμῖν οὐ μόνον παρὰ ταῖς ἐξεχούσαις τάξεσιν ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἐνδεέσι καὶ ἐργατικοῖς ἀνθρώποις, τοῖς ἀποχειροβιώτοις, οἵτινες εἰς μηδὲν τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας λογιζόμενοι μηδὲ τὰς οἰκογενειακὰς αὐτῶν ἀνάγκας ἀναμετρῶντες, φοιτῶσιν εἰς τὰ ἀνήλια καὶ δυσώδη καὶ ὑγρὰ ἐκεῖνα καταγώγεια, ἐν οἷς παρὰ ρυπαρὰν καὶ ὑποσκάζουσαν τράπεζαν διαγωνίζονται τίς τίνα νὰ ὑποσκελίσῃ ἢ καὶ ἀπατήσῃ, ὅπως ὑφαρπάσῃ παρ' αὐτοῦ τὸ δι' αἵματος ἀποκτηθὲν ἐλάχιστον ἀργύριον. Ἐκεῖ θὰ ἀκούσῃ τις τὰς παραδοξοτέρας καὶ ἀνηθικωτέρας φράσεις καὶ ὕβρεις, ἐκεῖ θὰ ἴδῃ τις τὰ διαβολικώτερα τῶν τεχνασμάτων καὶ τοὺς γελοιωδεστέρους μορφασμοὺς τῶν διεκδικούντων τὴν νίκην· ὁ μὲν ἰλλώπτει τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν, ἕτερος διασείει τὴν κάτω σιαγόνα ἢ συστρέφει τὰ χείλη καὶ κινεῖ τὸν ἕτερον τῶν ὤμων ὅπως διὰ συμβόλων καὶ σημείων συνεννοηθῇ πρὸς τὸν συνεταῖρον καὶ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἀντιπάλους, μέχρις οὗ πολλάκις τὸ παιγνίδιον προσλάβῃ ὕφος λογομαχίας, ἥτις καταντᾷ εἰς τὴν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν ἀνατροπὴν τῶν τραπεζῶν καὶ καθισμάτων, ἐνιοτε δὲ καὶ εἰς φόνους. Ἰδοὺ τάνῦν πῶς κατήντησε νὰ ἑορταζωνται αἱ εὐσημότεραι ἡμέραι τῆς εὐσεβείας ἡμῶν, ἰδοὺ ὁ «εἰς δόξαν Θεοῦ» καὶ «διὰ τὸ καλὸν τοῦ χρόνου» κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν ἑορτασμὸς τῶν μεγάλων ἑορτῶν, ἃς μετὰ τοῦ Μεγάλου ἐκείνου ῥήτορος καὶ ψυχολόγου, τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, δυναμεθα ἄνευ τύψεως συνειδότος ν' ἀποκαλέσωμεν «διαβολικὰς παννυχίδας», αἵτινες ἀπεμάκρυνον ἡμᾶς τῆς ἀληθοῦς τῶν χριστιανικῶν ἑορτῶν ἐννοίας. Συνομολογοῦμεν μετὰ τοῦ Λιβανίου «ὅτι τὰς ἑορτὰς φιλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι διότι αὗται τῶν μὲν πόνων καὶ ἱδρώτων ἀπαλλάττουσιν αὐτούς.... καὶ καθίστανται παραίτιοι τοῦ διάγειν ὅσον οἷόν τε ἥδιστα τὸν χρόνον» καὶ ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀνάγκην τῆς διὰ διασκεδάσεων καὶ τέρψεων ἀνακουφίσεως τοῦ σώματος καὶ πνεύματος ἡμῶν, οὐδ' ἐννοοῦμεν, ὅτι δέον νὰ περιβληθῶμεν τὸ ράσον τοῦ ἀναχωρητοῦ καὶ ἀπέλθωμεν εἰς τὰς ἐρήμους, ἵνα θεοφιλέστερον πανηγυρίσωμεν τὰς ἑορτάς, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ κλείσωμεν τὰ ὦτα εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη τοῦ Ἑλληνος χριστιανοῦ καὶ χρυσοῦ τὴν γλῶσσαν Ἰωάννου, ὅστις οἵα τις πολύχορδος λύρα, ἐντόνως τῷ δακτύλῳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δονηθείς, μεγαλοφώνως ἐξήγγειλεν, ὅτι «Αὕτη ἡ ἀληθὴς ἑορτή, ἔνθα εἰρήνη καὶ ὁμόνοια, ἔνθα βιωτικὴ πᾶσα φαντασία ἀπελήλαται. Ὅπου κραυγὴ καὶ θόρυβος καὶ μαγείρων δρόμοι καὶ τῶν ἀλόγων σφαγαὶ ἐκποδών· ἠρεμία δὲ πᾶσα καὶ γαλήνη καὶ ἀγάπη καὶ χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ πραότης καὶ μυρία ἀγαθὰ ἀντ' ἐκείνων πολιτεύεται.»

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Ἰανουάριος 1906.

Ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος

Κ. Ι. ΠΑΓΩΝΗΣ

(1) Μεταφέρομεν, κατὰ παράφρασιν τοῦ ἀειμνήστου Ν. Καλογερᾶ, τὰς ἐκ τοῦ περὶ Καλανδῶν λόγου τοῦ Λιβανίου περικοπάς, ἐκ τοῦ 4 τόμ. σελ. 1053 ἔκδ. Reiscke.

Ο Κ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

ΚΑΙ

Ο ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Μικρὸ ὀλίγου ἀφικόμενος ἐξ Ἀθηνῶν διῆλθε διὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως μεταβαίνων εἰς Κάϊρον ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Μαργαρίτης Ευαγγελίδης, ὁ πρόεδρος καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου. Τὸν ἐπιφανῆ λογιον γνωρίζει μὲν τὸ Πανελλήνιον καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ δράσεως, ἧς τεκμήριον εἶναι πλὴν ἄλλων συγγραμμάτων καὶ ἡ ὑπ' αὐτου ἀρτίως ἐκπονηθεῖσα πολυτομος Ἱστορία τῆς καθόλου Φιλοσοφίας καὶ τῆς ὁποίας ο πρῶτος τομος πρὸ μικροῦ ἐξῆλθεν εἰς φῶς, καθολικῆς ἐπιδοκιμασιας τυχών. Ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς ποῖον ἐκ τῶν παρακολουθούντων αγρύπνως τοὺς κινδύνους, οὓς διατρέχομεν ὑπὸ ξένων ἀνταπαιτητῶν τῆς πατρικῆς γῆς, ἐπιτρεπεται νὰ ἀγνοῇ ὁπόσα καὶ ὁποῖα ὀφείλει εἰς τοῦτον ὁ ὑπ' αὐτου ἱδρυθεὶς Σύλλογος τῶν Μικρασιατῶν, ὅστις ἐξ ἀσήμου καὶ ταπεινοῦ κατ' ἀρχας κατώρθωσεν ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν νὰ ἵσταται ἐπὶ τῆς πρώτης γραμμῆς μεταξὺ τῶν ἱερῶν προμαχώνων τοῦ Ἔθνους δια τον ὑπὲρ οὗ ἀγωνίζεται πατριωτικώτατον ἀγῶνα;

Καὶ ὄντως ἂς ἀναλογισθῇ τις μεθ' ὁποίας καὶ ὁπόσης ἐπιμονῆς καὶ ἐγκαρτερήσεως ἔπρεπε βαθμηδὸν προαγόμενος ὁ Σύλλογος νὰ κατακτήσῃ ἀμέριστον την ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἔθνους, καὶ νὰ ἐπιθληθῇ ἐπ' αὐτοῦ, ἀφυπνίζων τὴν ἑαυτοῦ ἐπαγρύπνησιν καὶ φροντίδα, Σύλλογος, ὅστις ἔμελλε νὰ συνενώσῃ ἠθικῶς, ὑλικῶς καὶ πνευματικῶς τοὺς ἑκασταχοῦ Μικρασιάτας εἰς δύναμιν ἑνιαίαν καὶ συμπαγῆ, ἥτις νὰ ἀντεπεξέρχηται μετὰ θάρρους κατὰ τῶν ἀπειλούντων τὴν μητέρα τοῦ Ἑλληνικοῦ φωτὸς καὶ κοιτίδα τῆς ἀρχαίας προγονικῆς δόξης καὶ μεγαλείου Μικρὰν Ἀσίαν!

Ὁ ἀπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Κρούμου ἐπικρεμάμενος κίνδυνος εἶχεν ἐφελκύσει τὴν προσοχὴν τοῦ Ἔθνους πρὸς ἐκεῖνο τὸ τμῆμα τῆς Ἐθνικῆς κληρονομίας καὶ ὁ πατριωτισμός, το γνώρισμα τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐθέρμαινε τὰ στήθη καὶ ἔλυε τὰ βαλάντια μόνον ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς αμύνης τῆς περιμαχήτου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους Ἑλληνικῆς πατρίδος, διότι μόνον τοῦ τοιούτου κινδύνου τὸ ἀπειλητικὸν φάσμα ἐπεσείετο τότε λυσσωδῶς ἄγριον καὶ εἶχε καταστῇ αἰσθητὸν παρ' ἡμῖν. Ἡ δὲ περικλεὴς ἄλλοτε τροφὸς καὶ γενέτειρα τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ Γρηγορίου, τοῦ Βασιλείου καὶ Πυθαγόρου, του Ἀνθεμίου καὶ Ἡροδότου μονονουχὶ ἔρμαιον ἐγκατελείπετο τῶν ποικιλωνύμων προσηλυτιστικῶν Ἑταιρειῶν τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου! Διότι αὗται ἐπωφελούμεναι τὴν ἐκ τοῦ μακροῦ ζυγοῦ ἐπελθοῦσαν ἐν αὐτῇ μοιραίαν ἀμαύρωσιν ἢ μᾶλλον ἐπισκότησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πυρσοῦ καὶ τὰ ἐκ τούτων δεινά, προσεφέροντο μετὰ σατανικῆς ὑπουλότητος καὶ δολιότητος ἕτοιμοι πρὸς βοήθειαν ἐξωνουμεναι παρὰ τῶν δυσμοίρων κατοίκων ὑπὸ τὸ πρόσχημα αληθοῦς καὶ γνησίας χριστιανικῆς φιλανθρωπίας καὶ ἕνεκα τῶν ἀφορήτως καταθλιπτικῶν ἀναγκῶν ἐκείνων τὴν ἀνεπαίσθητον απεμπόλησιν τοῦ ἱερωτάτου τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, τοῦ Ἑλληνικοῦ αὐτῶν Ἐθνισμοῦ.

Καὶ τὸν τοιοῦτον λοιπὸν κίνδυνον, εἰς ὃν λεληθότως ἐξετίθεντο καὶ ὅλως ἀνυπεράσπιστοι καὶ ἄνευ προστασιας ἐγκατελείποντο οἱ κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὁμοεθνεῖς, εἴπερ τις καὶ ἄλλος κατενόησε τὸ εν Καΐρῳ κατ' αὐτὰς παρεπιδημοῦν περιφανὲς καὶ ἐλλόγιμον τῆς πατρίδος τεκνον. Καὶ ἠγωνίσθη τότε πασῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ καὶ καταστήσας ἐκεῖνον καταφανῆ πανταχοῦ τοῦ ἐλευθέρου καὶ ἀλυτρώτου Ἔθνους και διὰ στεντορείας φωνῆς ἐπισπάσας τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὴν αναξιοπαθοῦσαν καὶ κινδυνευουσαν ταύτην πατρικὴν κληρονομίαν συνέπηξεν ἱκανὰ τῶν ἔξω τέκνων αυτῆς, αφυπνισθέντα, εις Σύλλογον Μικρασιατικόν. Ἀλλ' οὗτος ἀρτιπαγὴς μὲν ὢν τὸ κατ' ἀρχας καὶ οὐδεν γενναῖον ἢ μικρα μονον δυνάμενος να συνεισφέρῃ καὶ ἐπικουρήσῃ υπερ τῶν παντοίων ἀναγκῶν τῆς κινδυνευούσης φωτοδιψοῦς ἐκείνης γῆς, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν αὐξανόμενος και κραταιουμενος δια τῆς ἀόκνου δραστηριότητος τοῦ φιλοπάτριδος Προέδρου παρίσταται σημερον πρὸ ἡμῶν ἱκανός, ισχυρὸς καὶ ἀκμαῖος. Ὅθεν καὶ μετα δικαίας ὑπερηφανείας δύναται καὶ τοιοῦτος Σύλλογος νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν, ὅτι οὐχὶ ὀλίγον συντελεῖ εἰς ἐπανόρθωσιν μὲν καὶ θεραπείαν πολυμερεστάτων επειγουσῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν, εἰς ἐνθάρρυνσιν δὲ καὶ ἐνίσχυσιν δυσμοίρων ἀλυτρώτων ἀδελφῶν ἐν τῷ ὑπὲρ εθνοπρεποῦς ἀναπτύξεως καὶ ἀφυπνισεως ἱερῷ ἀγωνι.

Ἀλλὰ τοιοῦτος ἀγὼν καὶ ὑπὲρ τοιούτων, ἵνα στεφθῇ ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, ἀπαιτεῖ οὐχὶ μόνον συντόνους προσπαθείας καὶ ἀκατάβλητον ἐπαγρύπνησιν ὑπὸ πάντων ἀνεξαιρετως τῶν ὁμοεθνῶν, πολλῷ μᾶλλον βεβαίως ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐκασταχοῦ Μικρασιατῶν, ἀλλὰ καὶ πρόθυμον ἐνίσχυσιν τῶν μέσων ἐκείνου κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἑκάστου δυνάμεως. Διότι καὶ αἱ καθ' ἑκάστην παρουσιαζόμεναι ανάγκαι καὶ οἱ κίνδυνοι εἶναι τοσοῦτον κατεπειγοντες καὶ ἐπίκαιροι, τὰ δὲ μέσα τῶν ἀντιπάλων προσηλυτιστῶν τοσοῦτον ἀνεξάντλητα, εν ἀντιθέσει πρὸς ὅσα δύναται ἀκομη, μέχρι σήμερον, νὰ διαθέτῃ ὁ εὐνωφελέστατος οὗτος Συλλογος, ωστε βραδύτερον ἂν δὲν ἐγκολπωθῶμεν μετὰ φλογεροῦ ζηλου καὶ ἀνενδότου προθυμίας τας πρὸς ἐνισχυσιν ἐκείνου δι' ὑλικῶν μέσων προσπαθείας (δι' ὅν τινα βεβαίως σκοπὸν ἐπισκέπτεται καὶ τὴν Αἴγυπτον ὁ ἐρίτιμος πρόεδρος αὐτοῦ), θὰ διατρέχωμεν τον κίνδυνον τότε νὰ ἐπίδωμεν τὴν δυσμοιρον ἀλυτρωτον ἡμῶν Ἑλληνικὴν ταύτην πατρίδα βορὰν καὶ ἔρμαιον τῆς ἀπληστίας τῶν φανερῶν και κρυφιων ἁρπάγων τῆς πατρικῆς κληρονομιας ἕνεκα τῆς ἀσυγγνώστου ἡμῶν εθνικῆς οὕτως ειπεῖν προδοσίας εἰς αἰώνιον αἶσχος καὶ ἀνυπολόγιστον ζημίαν τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς πατριδος.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 22 Ἰανουαρίου 1906.

Γ. Ι. ΓΑΥΠΤΗΣ.

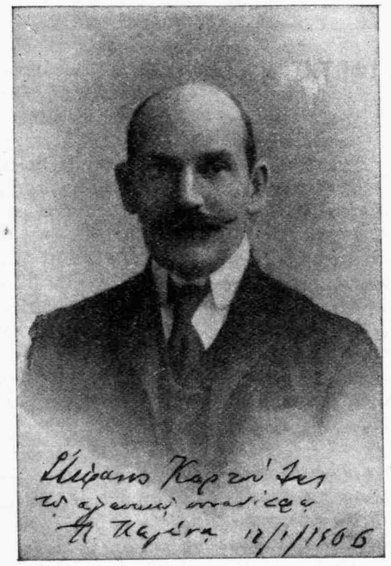

Ὁ Καθηγητὴς Ἰατρὸς κ. Σ. ΚΑΡΤΟΥΛΗΣ

Οἱ Ἕλληνες ἰατροὶ τῆς πόλεώς μας περὶ τοὺς τεσσαράκοντα ἑώρτασαν τὸν παρελθόντα μῆνα τὴν εἰς καθηγεσίαν ὀνομασίαν τοῦ συναδέλφου των κ. Στεφάνου Καρτούλη, ἀξίωμα ἐσχάτως ἀπονεμηθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως, διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα.

Χῖος τὴν καταγωγήν, ὁ κ. Σ. Καρτούλης, ἐσπούδασεν ἐπὶ ἑπταετίαν τὴν Ἰατρικὴν ἐν Βερολίνῳ καὶ Λονδίνῳ. Ἦτο ἰατρὸς τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Νοσοκομείου, ὅτε ἐξερράγη κατὰ τὸ 1884 ἡ ἐπιδημία τῆς χολέρας. Τότε ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον ὁ διαπρεπὴς μικροβιολόγος Κὼχ ἵνα σπουδάσῃ τὴν νόσον, ηὐτύχησε δὲ νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ μικρόβιον αὐτῆς, γενόμενος μέγας τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτης διὰ τὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἐπετελέσατο ἡ ὑγιεινὴ ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ αἰτίου τῆς λοιμώδους ταύτης νόσου. Συνεργάτην εἰς τὰς ἐρεύνας του εἶχεν ὁ Κὼχ τὸν Καρτούλην, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσε τὸν πρὸς τὴν μικροβιολογίαν ἔρωτα. Ἔκτοτε ἄρχεται ἡ κυρίως δρᾶσις τοῦ ὁμογενοῦς ἰατροῦ. Ὡς ἰατρὸς τοῦ Νοσοκομείου τῆς Κυβερνήσεως, ἔχων ἄφθονον ὕλην πρὸς σπουδήν, ἀνακαλύπτει κατ' ἀρχὰς τὰ ᾠὰ τῶν διοτόμων αἱματοβίων ἐν τοῖς κοιλιακοῖς σπλάγχνοις, ἀνευρίσκει πρῶτος τὸ παθογόνον μικρόβιον τῆς δυσεντερίας, περιγράφει νέαν νόσον τὴν γρεγαρίνωσιν τοῦ ἥπατος τοῦ ἀνθρώπου, ὡθεῖ τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ εἰς τὴν αἰτιολογίαν τῶν ἀποστημάτων τοῦ ἥπατος, συμπληροῖ τὰς σπουδὰς τῶν ὀφθαλμιῶν τῆς Αἰγύπτου, οὕτω δ' ἀπέκτησε λαμπρὰν φήμην διότι εἶνε ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν Ἑλλήνων ἰατρῶν, οἵτινες πολλὰ ἔγραψαν, μετὰ μεγάλης δραστηριότητος εἰργάσθησαν καὶ ἐπιστημονικῶς ὠφέλησαν. Νέος ἀκόμη καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του ὑπόσχεται πολλά. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἡ «Νέα Ζωὴ» εὔχεται τῷ καθηγητῇ Καρτούλη τὸν βίον μακρόν.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΗΡΩΑΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γ. ΣΚΟΡΔΑΚΟΣ — Δ. ΠΑΠΑΦΩΤΗΣ —

Δ. ΡΕΡΑΣ

Τὰ ὀστᾶ τῶν παρὰ τὸ Δραγατσάνι πεσόντων ἱερολοχιτῶν θὰ σκιρτήσουν ἐκ χαρᾶς, διότι τὸ παράδειγμά των δὲν παύει νὰ εὑρίσκῃ μιμητὰς μεταξὺ τῆς φοιτώσης νεολαίας. Τρεῖς ἐνθουσιώδεις σπουδασταὶ τοῦ Ἐθνικοῦ μας Πανεπιστημίου, ὁ Γ. Σκορδᾶκος ἐκ Λακωνίας, Δ. Παπαφώτης ἐξ Ἠπείρου καὶ ὁ Δ. Ρέρας ἐξ Ἀθηνῶν προσέφεραν ἑαυτοὺς ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας. Τὸ ἁγνὸν καὶ εὐγενές των αἷμα ἐπότισε τὴν Μακεδονικὴν γῆν, διὰ νὰ βλαστήσῃ ἐξ αὐτῆς τὸ δένδρον τῆς Ἐλευθερίας.

Δὲν πρέπει νὰ κλαύσωμεν διὰ τὸν θάνατόν των· ἔπεσαν ὡς ἥρωες. Ἐγκαταλιπόντες τὰ πανεπιστημιακὰ βάθρα ἐζώσθησαν τὴν σπάθην τοῦ ὑπερασπιστοῦ τῶν ἀγρίως δολοφονουμένων ἀδελφῶν των καὶ ὡρκίσθησαν νὰ ἐκδικηθοῦν κατὰ τῶν αἱμοχαρῶν τοῦ Κρούμου ἀπογόνων. Καὶ εὗρον τὸν θάνατον ἀχαρίστως βληθέντες ὑπὸ τουρκικῶν σφαιρῶν.

Οἱ συνάδελφοί των διωργάνωσαν πάνδημον ἐν Ἀθήναις μνημόσυνον. Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τοὺς γενναίους προμάχους τῆς Μακεδονίας. Δάφνη ἀμάραντος περιβάλλει τὸ μέτωπον τῶν μαρτύρων τῆς ἰδέας. Ἂς εὕρουν εἰς τὴν καρδίαν παντὸς Ἕλληνος μνημόσυνον αἰώνιον.

Ἡ «Νέα Ζωὴ» ὑπερήφανος ἀναγράφει τὸν ἡρωϊκόν των θάνατον ὡς μίαν ἔτι ἀπόδειξιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ μένει πάντοτε ἀνθηρὰ καὶ ἀθάνατος· ὄχι δὲν ἀπέθανε τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖον παράγει τοιούτους λεοντοψύχους ἥρωας. Μόνον οἱ θνητοὶ ἀποθνήσκουν.

Η ΡΩΜΗ

ΚΑΙ

ΑΙ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἡ Ρώμη ἡ κραταιὰ καὶ ὑπερήφανος, ἡ ὑπερφίαλος καὶ δεσποτικὴ ἡ πάντοτε ζητήσασα νὰ καθυποτάξῃ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἠδύνατο νὰ παρεγκλίνῃ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὴν ὑψηλοφροσύνης καὶ διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἡμερολογίου καὶ διὰ τὰς ἑορταστικὰς ἐπιστολάς. Ἦσαν δὲ ἑορταστικαὶ ἐπιστολαὶ γράμματα τὰ ὁποῖα ἔστελλον κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου οἱ Ἐπίσκοποι Ἀλεξανδρείας κατὰ τὰ τέλη τοῦ δ'. καὶ ἀρχὰς τοῦ ε'. αἰῶνος εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ διὰ τῶν ὁποίων ὥριζον τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα.

Καὶ διὰ μὲν τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἡμερολογίου τὰ τυφλὰ τῆς Παπικῆς Ἕδρας ὄργανα διδάσκουσι καὶ πρεσβεύουσιν ὅτι αὕτη κέκτηται δυνάμει τῆς πνευματικῆς αὐτῆς κυριαρχίας τὸ δικαίωμα νὰ προβάλῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ πᾶσαν μεταρρύθμισιν «Depuis plus de douze cents ans, λέγει ὁ ἀββᾶς, Mémain, la lumière ne vient plus d'Alexandrie, la Science a emigré vers d'autres contrées. On n'a plus besoin de consuler Alexandrie pour connaître le cours des astres. Mais d'autre part la mission de Rome reste entière aujourd'hui comme autre fois. Elle est toujours necessaire pour rappeler la règle et maintenir l'unite (1).

Διὰ δὲ τας ἑορταστικὰς ἐπιστολὰς κηρύττουσιν ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἔπρεπε νὰ ἐπισημοποιηθῇ ὑπὸ τῆς Ρώμης καὶ ἑπομένως αὗται ἔπρεπε πρῶτον νὰ ὑποβληθῶσι εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Πάπα διὰ νὰ λάβωσι τὸ καθολικὸν κῦρος «suivant aussi l' usage déja établi, Alexandrie indiquait l'echéance de Pâques d'après les calculs des savants de cette ville et Rome promulguait cette écheance avec l'autorité de sa Juridiction universelle» (αὐτόθι σελ. 45).

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πάντες οἱ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὀπαδοὶ δὲν ἀσπάζονται τὰς δοξασίας ταύτας, ἀλλὰ κάμνουσι μερικὰς παραχωρήσεις ἀποβλέποντες εἰς τὸ δίκαιον καὶ τὴν Ἱστορίαν. Αἱ παραχωρήσεις ὅμως αὗται εἶναι φαινομενικαί, ἡ παπικὴ ὀφρὺς ἡ τοσοῦτον ἐπηρμένη καὶ ἀλαζὼν δὲν κατέρχεται εἰς συγκαταβάσεις καὶ παραχωρήσεις, τοῦθ' ὅπερ γνωρίζουσι καλῶς τὰ τῆς παπικῆς πείμνης πρόβατα. (2) Ἔχουσα ὡς σκοπὸν τὴν ἀπόλυτον ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας κυριαρχίαν καὶ μόνην φροντίδα τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς

(1) Abbé Mémain: Etude sur l'unification de Calendrier et la véritable échéance du jour de Pâques. σελ. 64.

(2) Ὅτε ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ XIII ἔστειλε πρὸς Ἱερεμίαν τὸν Β'. Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως πρεσβείαν πρὸς παραδοχὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου, ἵνα διαθέσῃ αὐτὸν καὶ καταστήσῃ εὔνουν ἔγραψε κολακευτικωτάτην ἐπιστολὴν ἀποκαλῶν αὐτὸν ἀδελφὸν (Venerabili fratri patriarchae Constantinopolitano) συνοδεύσας αὐτὴν διὰ πλουσίων δώρων. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ ἐν Ἐνετίᾳ πρέσβυς Ἐρρίκου τοῦ Γ'. Κος Maisse ἔγραφε: J'entands que S(a) S(ainteté) en escrit à M. Germinis (πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας) l'intenrion de N(otre) S(aint) P(ère est de vouloir essaier de tirer par ce moyen du dit patriarche cette réconnaissance et submission à l'endroit de l'Eglise Romaine (Négotiations de Levant IV σελ. 176). Ἐκ τῶν πολλῶν ἔστω τοῦτο ἐλάχιστον παράδειγμα τῶν εἰλικρινῶν διαθέσεων τῆς Παπικῆς Ἕδρας πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν.

ἐργάζεται μετὰ τρόπου φαινομενικῶς μὲν εὐθέος καὶ διαλλακτικοῦ, ἔργῳ δ' ὅμως ἥκιστα εἰλικρινοῦς καὶ ἀφωσιωμένου. Διὰ τῶν ἑπομένων θέλομεν καταδείξει ὅτι ὄχι μόνον ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας δὲν ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ρώμην εἰς ἔγκρισιν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ἀλλ' ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὕτη «ἡ θερίζουσα ὅπου οὐκ ἔσπειρε καὶ συνάζουσα ὅθεν δὲν διεσκόρπισεν» ἔδειξε τὴν μεγαλυτέραν ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης οἰκουμενικῆς Συνόδου.

* * *

Εἶναι τοῖς πολλοῖς γνωστὸν ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη οἰκουμενικὴ Σύνοδος συνῆλθε τῷ 325 μ.Χ. πρὸς ἐξέτασιν τῆς διαταραττούσης τὴν Ἐκκλησίαν αἱρέσεως τοῦ Ἀρείου καὶ τῆς διχαζούσης αὐτὴν διαφορᾶς εἰς δύο διαμαχόμενα στρατόπεδα καὶ πρὸς τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. Αὕτη ὁρίζει ἐπὶ λέξει «περὶ μὲν τοῦ Πάσχα ἔδοξε τὰ ὑποτεταγμένα» περὶ δὲ τῶν ἐπιστολῶν «οὐκ ἔδοξεν ἀλλ' οὕτως πιστεύει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία». Ἔδοξε λοιπὸν τῇ Συνόδῳ νὰ ὁρίζῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς καὶ πρὸς ταύτην νὰ συμμορφῶται πᾶσα ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἤκμαζεν εἰσέτι ἡ σχολὴ ἐκείνη ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξήρχοντο τὰ ἀθάνατα δόγματα τῶν προγόνων ἡμῶν, ῥητόρων καὶ μαθηματικῶν, φιλοσόφων καὶ πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξεχύνοντο οἱ μελίρρυτοι ποταμοὶ τῆς σοφίας τῶν ὁποίων τὰ νάματα κατήρδευσαν τὴν αὐχμηρὰν τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου χέρσον. Ἀπὸ ταύτης τῆς Σχολῆς, ἀφ' ἧς ἐξῆλθεν ἡ φωνὴ τοῦ Σωσιγένους πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ ἡμερολογίου καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Ἀλεξάνδρου, τοῦ διατόρως κηρύττοντος ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ ἐν Κυριακῇ καὶ μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν νὰ ἑορτάζηται τὸ Πάσχα, ἀπὸ ταύτης ἔπρεπε νὰ προέρχηται ὁ καθορισμὸς τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς Ῥώμης καὶ εἰς ταύτην ἀνέθηκαν αὐτὴν τὴν φροντίδα οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ πᾶς ἀπὸ τοιαύτης ἐκκλησίας προερχόμενος ὁρισμὸς εἶχεν ἀπόλυτον καὶ καθολικὸν κῦρος ὡς προερχόμενος ἀπὸ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Παρὰ πάσας τὰς δοξασίας τοῦ Καρδιναλίου Pitra (1) ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος δὲν ἀφῆκε γραπτὸν κανόνα περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς. Ὁ ὑπὸ τῶν πασχαλιολόγων καταρτισθεὶς καὶ ὁρίζων νὰ ἑορτάζηται μετὰ τὴν πανσέληνον τὴν συμβαίνουσαν μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν καὶ μετὰ τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων εἶναι οὐχὶ ὁ κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἀλλ' ὁ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας ἀκολουθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐγκριθεὶς καὶ ὁ ἁρμοδιώτερος καὶ μᾶλλον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν παράδοσιν συμφωνῶν (1). Διότι ἐν μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας μετεχειρίζοντο τὸν κύκλον τοῦ Μέτωνος τὸν ἐκ 19 ἐτῶν συγκείμενον ἐν Ῥώμῃ δὲ πρῶτον τὸν τοῦ Ἱππολύτου ἐπισκόπου Πόρτου (λιμένος τῆς Ῥώμης) ἐξ 112 ἐτῶν βραδύτερον δὲ κατὰ τὸν ε'. αἰῶνα ἐσφαλμένον κύκλον ἐξ 84 ἐτῶν. Καὶ ἐνῷ κατὰ τὸν Ἀλεξανδρινὸν πασχάλιον κύκλον τὸ Πάσχα ἑωρτάζετο ὅπως καὶ σήμερον ἀπὸ τῆς 22ας Μαρτίου μέχρι τῆς 25ης Ἀπριλίου κατὰ τὸν τῆς ΙΓΙ καὶ IV ἑκατονταετηρίδος ῥωμαϊκὸν ἑωρτάζετο ἀπὸ τῆς 19ης Μαρτίου μέχρι τῆς 21ης Ἀπριλίου. Ἑπομένως τὸ πρωϊμώτερον Πάσχα ἑωρτάζετο ἐν Ῥώμῃ τῇ 19 Μαρτίου πρὸ τῆς ἐαρινῆς Ἰσημερίας, παρὰ τὴν διάταξιν τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου καὶ ἐναντίον τοῦ ΣΤ'. Ἀποστολικοῦ κανόνος. Τὸ δὲ ὀψιμώτερον Πάσχα ἐνίοτε καὶ μετὰ τὴν 21ην Ἀπριλίου, διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἤγετο ἐν Ῥώμῃ ἡ ἑορτὴ Palilia πρὸς ἀνάμνησιν τῆς κτίσεως τῆς πόλεως (Natalis urbis Romae). Ἡλίκη ἡ ἀπαίτησις τῶν Παπικῶν νὰ θέλωσι νὰ ἐπικυρῶσιν ἡμερομηνίας τὰς ὁποίας δὲν ἠκολούθουν ἀθετοῦντες τὰς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας! Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 387 ἑώρτασαν τῇ 21ῃ Μαρτίου ἐνῷ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 25ῃ Ἀπριλίου κατὰ δὲ τὸ ἔτος 444 τῇ 26ῃ Μαρτίου ἀντὶ τῆς 23ης Ἀπριλίου. (2)

(1) Ὁ Καρδινάλιος Pitra διϊσχυρίζεται ὅτι εὗρεν εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον χειρογράφου προερχομένου ἐξ Ἁγίου Ὄρους καὶ εὑρισκομένου εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων τὸ κείμενον τοῦ κανόνος τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Τοῦτον ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν 4ον τόμον τοῦ συγγράμματος Spicilegium Soles mense σελ. 541. Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀβασανίστως καὶ ἐλαφρῷ συνειδότι παρεδέχθησαν αὐτόν.

(1) Πολὺ πρὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀλεξανδρέων εἶχε τὸν κανόνα τοῦτον ἐν χρήσει. Οὕτω ἔκ τινος ἀποσπάσματος διασωθέντος ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐξάγομεν ὅτι παρὰ ταύτης ἐμάνθανον τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς. «Δηλοῦμεν δὲ ὑμῖν, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἄγουσιν, ἥπερ καὶ ἡμεῖς. Παρ' ἡμῶν γὰρ τὰ γράμματα κομίζεται αὐτοῖς καὶ ἡμῖν παρ' αὐτῶν ὥστε συμφώνως καὶ ὁμοῦ ἄγειν ἡμᾶς τὴν ἁγίαν ἡμέραν». Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη ὑπὸ Θεοφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας τοῦ ἐν Παλαιστίνῃ ἀκμάσαντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ γ'. αἰῶνος.

Ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν «οἱ ἐν Νικαίᾳ συναχθέντες καὶ ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον συγκροτήσαντες ἐπίσκοποι» πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀλεξανδρείας ἀπέστειλαν.

. . . . Εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ ἁγιωτάτου ὑμῶν Πάσχα ὅτι ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς κατορθώθη καὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὥστε πάντας τοὺς τῆς Ἑῴας ἀδελφοὺς τοὺς τὸ πρότερον μὴ ποιοῦντας σύμφωνα Ρωμαίοις καὶ ὑμῖν, καὶ πᾶσι τῆς ἐξ ἀρχῆς φυλλάττουσι τὸ Πάσχα ἐκ τοῦ δεῦρο μεθ' ὑμῶν ἄγειν. Χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι . . . . ἀποδέξασθε μετὰ μείζονος τιμῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν, ἐπίσκοπον δὲ ὑμῶν Ἀλέξανδρον.... (Θεοδωρήτου Ἐκκλ. Ἱστ. Πατρ. Migne Τομ. 26ος σελ. 932).

(2) Νικηφόρου Καλογερᾶ: Χριστ. Ἀρχ. σελ. 148 — Κυρίλλου Ἐπισ. Ἀλεξανδρείας 87 Ἐπιστολή. Λέων ὁ Μέγας Πάπας Ῥώμης νομίζει ὅτι εἶναι ἀσύνηθες νὰ ἑορτάζηται ἡ ἑορτὴ πέραν τῆς 22ας καὶ 23ης Ἀπριλίου «Quod in decimum (=22 Ἀπριλίου) et in nonum Calandarum Majarum videtur non nunquam pervenisse festivitas quadam ratione defenditur» (Epist. 94 ad Marc Aug).

Κατὰ τὴν διάταξιν λοιπὸν τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου οἱ Ἐπίσκοποι Ἀλεξανδρείας ὥριζον διὰ γραμμάτων (τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο ἑορταστικαὶ ἐπιστολαὶ) τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς εἰς τὰς Αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας, αἵτινες καθίστων πάλιν αὐτὴν γνωστὴν εἰς τὰς ὑπ' αὐτὰς ἐπαρχίας. Αὐτὸς δὲ ἐν τῷ κλίματι αὐτοῦ τῷ ἐπισκοπικῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων ἐγνώριζεν αὐτὴν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς δι' ὁμιλίας καταλλήλου τῇ περιστάσει. Ἐδηλοῦτο δὲ ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων διότι καὶ ἐπισημοτέρα αὕτη μετὰ τὴν τοῦ Πάσχα ἦτο, τῆς ἑορτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ε'. αἰῶνος μετ' αὐτῆς ἀγομένης, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς νηστείας ἐνωρίτατα ἔπρεπε νὰ γνωσθῇ. Τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ἤρχισαν νὰ στέλλωσιν οἱ Ἐπίσκοποι Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 328 μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἱεροῦ Κυρίλλου ἤτοι 444. Εἰς τὰς ἡμερομηνίας ταύτας ὑπεῖκον πᾶσαι αἱ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν Ἐκκλησίαι καί τινες τῶν κατὰ τὴν Δύσιν ὡς ἡ Ἐκκλησία τῶν Μεδιολάνων (Μιλᾶνον) τῆς ὁποίας ἡγεῖτο ὁ Ἱερὸς Ἀμβρόσιος. « Κατὰ τοὺς » Αἰγυπτίους τὸν πρῶτον μῆνα μέλλομεν νὰ ἑορτά- » σωμεν τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα δηλ. τὴν 7ην τῶν » Καλενδῶν Μαΐου (=25 Ἀπρ. 387) [Epistola » 23 § 15 ad Episcopos] — «Τὴν Πασχάλιον » ἑορτήν.... Διὰ τοῦτο ἐφρόντισαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες » νὰ ἄρωσι τὴν σύμπτωσιν τῆς πλάνης ταύτης ἀνα- » θέντες πᾶσαν ταύτην τὴν φροντίδα εἰς τὸν Ἐπί- » σκοπον Ἀλεξανδρείας.... διὰ τούτου κατ' ἔτος ἡ » ἡμέρα τῆς προρρηθείσης τελετῆς σημαίνηται τῇ » ἀποστολικῇ ἕδρᾳ ὅπως διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῆς » εἰς τὰς πορρωτέρω ἐκκλησίας γενικὴ ἔνδειξις δια- » θέῃ (Leo Magnus ad Mareionem ἐπιστ. » 121) —

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς καὶ κυριαρχίας τῆς ὁποίας κόπτονται οἱ καθολικοὶ καὶ ἡ ὁποία καὶ διατάξεις καὶ ὅρους Συνόδων ὑπερεῖδεν, ἐξηκολούθει νὰ κάμνῃ χρῆσιν τοῦ ἐσφαλμένου, ὡς εἴδομεν, πασχαλίου κύκλου. (1) Ἕνεκα τούτου ἡ ἐπιθυμία συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἑορτάζηται δηλονότι καὶ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἔμενε γράμμα κενόν. Τὴν συμφωνίαν περὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς θελήσας νὰ ἐπαναφέρῃ « ὁ εὐσεβέστατος αὐτο- » κράτωρ Θεοδόσιος, ὁ ζητῶν ἔν τε τοῖς θείοις καὶ » ἀνθρωπίνοις νόμοις ἀρέσκειν τῷ Θεῷ, προσεκάλεσε » τὸν ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον (θεῖον τοῦ » ἱεροῦ Κυρίλλου καὶ προκάτοχον αὐτοῦ ἐν τῷ ἀρχιε- » ρατικῷ θρόνῳ) ἵνα γράψῃ αὐτῷ ἐναργέστατα καὶ » λογικώτατα περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Πάσχα καὶ » ἀποστείλῃ αὐτῷ». (Κυρ. 87 Ἐπιστ.)

Τοῦ δὲ Θεοφίλου ἀναγράψαντος πίνακα 418 ἐτῶν καὶ ἀποστείλαντος, ὁ αὐτοκράτωρ ἐγνώρισεν εἰς πάσας τὰς ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτον καὶ βραδύτερον μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου ἐπενεχθεῖσαν τροποποίησιν ἡ ὑπεροπτικὴ Ρώμη, βοῦσα τὰ ὦτα ἐκώφευεν εἰς τὴν φωνὴν νῆς Ἐκκλησίας. Καίτοι δὲ ἀνεγνώριζε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πασχαλίου κανόνος τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας, πολλοὶ δὲ ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως, ὡς ὁ Λιλυβαίου Πασχασῖνος, εὕρισκον αὐτὸν ὀρθόν, αὕτη ἰσχυρογνωμοῦσα ὡς πάντοτε καὶ διὰ πάντα τὰ ζητήματα ἐφρόντιζε νὰ καταρτίσῃ ἴδιον κανόνα. (1) Τοιοῦτον κανόνα κατήρτισεν ὁ Βικτώριος ἐπίσκοπος Ἀκύνου (Aquinum) ἐκ 457 ἐτῶν στηριχθεὶς ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πασχαλιολόγου καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ἐν χρήσει τῷ 467 μ. Χ. ἐπὶ Πάπα Ἱλαρίου. Ἡ παιδαριώδης αὕτη ἐπιμονὴ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 527 ὅτε Διονύσιος ὁ μικρὸς (exiguus) ἡγούμενος ἐν Ρώμῃ ἔπεισε τὸν Πάπαν νὰ δεχθῇ τὸν πασχάλιον ἀλεξανδρινὸν κανόνα καὶ οὕτω ἐπῆλθε ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου ἐπιζητηθεῖσα συμφωνία, διότι ὄντως ἦτο «δεινὸν καὶ ἀπρεπές, κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἑτέρους μὲν ταῖς νηστείαις σχολάζειν. ἑτέρους δὲ συμπόσια συντελεῖν καὶ μετὰ τὰς τοῦ Πάσχα ἡμέρας ἄλλους δὲ ταῖς ὡρισμέναις ἐκδεδόσθαι νηστείας. (Εὐσεβ. Βίος Κωνσταντίνου, Πατρ. Migne Τόμος 20 σελ. 107[7]).

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ἐπισκοπήσεως τῆς ἱστορίας τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἑορτάζηται ἡ ἑορτὴ τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, βλέπομεν ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἀνέθηκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀλεξανδρείας νὰ ὁρίζῃ τὴν ἡμέραν, ὅτι πᾶσαι αἱ τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίαι ἤγον αὐτὴν καὶ ὡρίζετο ὑπὸ τῶν πασχαλίων ἑορτῶν καὶ πολλαὶ τῶν περὶ τὴν Δύσιν προσεπάθουν νὰ πείσουν τὴν Ρώμην νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Ἀλεξανδρινὸν πασχάλιον κύκλον. Τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολὴν μετ' ἐξιδιασμένης ὅλως φροντίδος ἐξεπλήρου ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας, μετὰ παραδειγματικῆς δ' ὄντως ταπεινοφροσύνης παρεκάλει τὴν ὑψηλόφρονα καὶ ὑψηλογνώμονα Ρώμην νὰ ἑορτάσῃ ὁμοῦ τὴν ἁγίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν τῷ 444.

Παρὰ ταῦτα ὁ ἀδδᾶς Mémain ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύῃ ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς ὡρίζετο μὲν ἀπὸ τῆς

(1) Παρὰ τὴν ὁμολογίαν Λέοντος τοῦ Μεγάλου Πάπα Ρώμης ὡς βλέπομεν ἐκ τῆς ἀνωτέρῳ παρατεθείσης περικοπῆς τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ. Ὑπεραπολογούμενες δὲ λέγει : «ὅθεν τὸ μέχρι τῆς 8ης τῶν Καλενδῶν τοῦ Μαΐου « (=24 Ἀπριλίου) ἐξικνεῖσθαι τὴν πασχάλιον παρατή- « ρησιν λίαν ἄηθες καὶ φανερὰ ὑπέρβασις εἶναι.» Ἐν τούτοις ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν διαστήματι 532 ἐτῶν 4άκις ἑορτάζει τὴν 25ην Ἀπριλίου.

(1) Ἕνεκα τῶν ἐρίδων αἵτινες ἠγέρθησαν διὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῷ ἔτει 444 ὁ μὲν Ἱερὸς Κύριλλος ἔγραφε πρὸς τὸν Λέοντα τὸν Μέγαν Πάπαν Ρώμης «....ὁμοῦ « τὸ Πάσχα ἃς ἑορτάσωμεν τὴν 9 τῶν Καλενδῶν τοῦ « Μαΐου (=23 Ἀπριλίου) διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ ἐμβο- « λίμου ἔτους. Διότι ἂν ποιήσητε αὐτό, ὡς παρασκευά- « ζεσθε ἤδη, τὴν 7 τῶν Καλενδῶν τοῦ Ἀπριλίου κατὰ « τὴν 22αν τοῦ σεληνιακοῦ μηνός, κοινὸν ἔτος λογίζεσθε « τὸ ἐμβόλιμον.» (Κυρίλλου 86 ἐπιστ.)

Ὁ δὲ Λιλυβαίου Πασχασῖνος διά τὴν ἑορτὴν τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τὸν αὐτὸν ἔγραφε : «Ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν « χρήσεως λοιπὸν καὶ ἐκ τοῦ λογισμοῦ τοῦτο εὕρομεν « ἀληθὲς ὅπερ ἐπέσταλται τῇ ὑμετέρᾳ Μακαριότητι ὑπὸ « τοῦ Ἀρχιερέως τῆς Ἀλεξανδρεωτικῆς Ἐκκλησίας, » (Ἐπιστ. Καλογερᾶ Ν. αὐτόθι σελ. 148).

Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκυροῦτο δὲ ἀπὸ τῆς Ρώμης. Καὶ τὴν δοξασίαν αὐτοῦ ταύτην στηρίζει ἐπί τινος χωρίου τῆς 57ης Ἐπιστολῆς τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου πρὸς Λέοντα τὸν μέγαν ἀπευθυνόμενος καὶ τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύει ὡς ἑξῆς :

« . . . . Ce Concile décreta que l'Eglise d'Alexandrie ferait chaque année savoir par lettre à l'Eglise Romaine le jour du Calandrier ou de la Lune où Pâques devait être celebré et qu'ensuite l'Eglise romaine, en vertu *de son autorité apostolique*, ferait connaître aux Chrétiens du monde entier le jour de la fête pour qu'ils acceptent cette décision sans aucun dissentiment». (Mémain : σελ. 64).

'Ημεῖς θὰ παραθέσωμεν ἁπλῶς ἁ.) τὸ χωρίον τοῦτο β'.) ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ Πάπα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαρκιανὸν καὶ τοῦ ὁποίου τὴν μετάφρασιν ἀνωτέρω παρεθέσαμεν καὶ ὁ ἀναγνώστης ἃς κρίνῃ μεταξὺ αὐτοῦ καί ἡμῶν

« . . . § 2. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τούτων καὶ τῶν τοιού- » των διαφωνιῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ὁ πασχάλιος » κανὼν συνεταράσσετο, τῇ συνόδῳ τῇ οἰκουμενικῇ » ἔδοξεν ὅπως, ἐπειδὴ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εὑρίσκετο τοι- » αὕτη Ἐκκλησία, ἀκμάζουσα διὰ τελειότητα τῆς τοι- » αὕτης ἐπιστήμης, αὕτη ἀνακοινῶται τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκ- » κλησίᾳ κατ' ἔτος κατὰ ποίαν τῶν Καλανδῶν ἢ τῶν » Εἰδῶν καὶ κατὰ ποῖον μῆνα τὸ Πάσχα προσηκόντως » ὀφείλει νὰ ἑορτάζηται, ἵνα ἀποστολικῷ κύ- » ρει σύμπασα ἡ Ἐκκλησία διὰ πᾶ- » σαν τὴν οἰκουμένην γνωρίζει ὡρι- » σμένην ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀνευ ἀπάτης » τινός». (. . . per singulos annos Romanae » Ecclisiae litteris intimaret : unde apostolica » auctoritate universalis ecclesia per totum » orbem definitum Paschae sine ulla disceptatione cognoseret». (Πατρ. Migne Τομ. 77 σελ. 383).

Studurunt itaque saneti patres occasionem hujus erroris aufcrre, omnem hanc curam Alexandrino episcopo delegantes (quoniam apud Aegyptios hujus supputationis antiquitus tradita esse videbatur peritia); per quem quot annis dies paredictae solemnitatis Sedi apostolicae indicaretur, cujus scirptis ad longin quiores Ecclesias, judicium generale percurreret. (Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τῇ 15 Ἰουνίου 453).

Κ. Θ. ΠΑΓΩΝΗΣ

ΑΛΣΑΒΙΑ

Ἢ

Η ΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΣΑΒΑΙΩΝ

(Συνέχεια).

Ε'.

Ἐκ δὲ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν διατάξεων εἶναί τὸ βάπτισμα, ὅπερ εἶναι ἀπαραίτητον μὲν τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἀπὸ ἑνὸς ἔτους ἡλικίας καὶ ἄνω, ἀπαγορεύεται δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις, ὡς μὴ ἐπιτρεπομένῳ ἀλλοδόξῳ τινί, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὸ θρήσκευμα αὐτῶν. Ἀλλ' αὐτοὶ πλειστάκις βαπτίζονται, ὁσάκις θέλουσι νὰ ἐξαγνισθῶσιν ἀνομήματος ἢ μιάσματός τινος. Συνειθίζουσι δὲ τοῦτο κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ ἐκ χώρας ἀλλοτρίας ἢ τῇ ἐκ φυλακῆς ἐξόδῳ, ἢ τῇ βρώσει ἐκ σφακτοῦ ξένου ἢ κρέατος ἀπηγορευμένου, ὅπερ εἶναι τὸ κρέας τῶν κερκοφόρων ζώων, ἢ τῇ βρώσει ὀπωρῶν ἢ λαχάνων ἀγορασθέντων ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἄνευ προηγουμένης πλύσεως αὐτῶν, καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις περιστάσεσιν, ὧν μακρὰ ἤθελεν εἶσθαι ἡ μνεία.

Τὸ δὲ βάπτισμα τῶν νηπίων παρ' αὐτοῖς τελεῖται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον : Φέρει τὸ νήπιον ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν Κυριακῇ ἢ ἑορτασίμῳ ἡμέρᾳ πρὸς τὸν ἱερέα, ὅστις πορεύεται μετ' αὐτῆς εἰς τὸν ποταμὸν συνοδευόμενος ὑπὸ δύο διακόνων. Ἀφικομένων δ' αὐτῶν εἰς τὴν ὄχθην ἵσταται ὁ ἱερεὺς καὶ προσεύχεται· εἶτα βαστάζει εἰς τῶν διακόνων τὸ νήπιον, εἰς ἕνα τῶν δακτύλων τοῦ ὁποίου τίθησι δακτύλιον ἐκ ξύλου μυρσίνης. Ὕστερον κατέρχεται ὁ ἱερεὺς ἑπομένου τοῦ διακόνου εἰς τὸν ποταμόν, ἐξ οὗ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν λαμβάνων ὕδωρ βρέχει δι' αὐτοῦ τρίς τὸ νήπιον λέγων : «βαπτίζω σε ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν, τοῦ Θεοῦ, τοῦ «Μανδοδαΐ», καὶ τοῦ «Ἰέhja Ἰωάννου»· βαπτίζω σε τὸ βάπτισμα « Bahrám » τοῦ μεγάλου, υἱοῦ « Ρούραbbι »· εἴη τὸ βάπτισμά σου φυλάττον σε καὶ αἶρον εἰς τὰ ὕψη», Εἶτα ἐξερχομένων ἀμφοτέρων ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀφαιρῶν ὁ ἱερεὺς τὸν δακτύλιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ νηπίου ἐπιτίθησιν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, θυμιῶν δ' αὐτὸ χρίει τὸ μέτωπον αὐτοῦ σησαμελαίῳ ἡγιασμένῳ λέγων: «σημειώθητι τῷ σημείῳ τοῦ ζῶντος (Θεοῦ)»· χρίων δὲ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ἐπιλέγει : « Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὡς καὶ τὸ τοῦ «Μανδοδαΐ μνημονευθήτωσαν ἐπὶ σέ ». Εἶτα χρίει τὸν στόμαχον αὐτοῦ, τελευταῖον δὲ τρίβει διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς χεῖρας τοῦ νηπίου. Λήξας δὲ πάντων τούτων κύπτει πρὸς τὴν γῆν ψιθυρίζων ἐπ' αὐτοῦ λόγους μυστικούς. Ἔπειτα κρατῶν τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀσπάζεται αὐτὸ ἑξηκοντάκις. Εἶτα ὁ διάκονος αἴρων τὸν δακτύλιον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ νηπίου ἐπιτίθησιν αὐτὸν ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ μεθ' ὃ ρίπτει αὐτὸν εἰς τὸν ποταμόν.

Εἶναι δὲ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Σαβαίοις καὶ ὁ δι'

ὕδατος ἁγνισμός, ὅστις ὡς καὶ τὸ βάπτισμα δὲν γίνεται εἰμὴ ἐν ποταμοῖς ἢ πηγαίοις ὕδασιν. Ἀλλ' ὁ ἁγνισμὸς οὗτος διαφέρει τοῦ τῶν Μωαμεθανῶν, καθ' ὅτι περιλαμβάνει ὅλον τὸ σῶμα. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον μεταβαίνει τις εἰς τὸν ποταμόν, ἀπεκδυσάμενος δὲ κάθηται ἐπὶ τῆς ὄχθης, πλύνει δὲ πρῶτον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, εἶτα κατέρχεται εἰς τὸ ὕδωρ μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ ἔχων πάντοτε τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸ ρεῦμα, ὕστερον καταδύει τρὶς ἐπιλέγων ἐν ἑκάστῃ καταδύσει λόγους τινάς. Ἐξερχόμενος δὲ τοῦ ποταμοῦ νίπτει τὸ πρόσωπον τρίδων τὸ μέτωπον αὐτοῦ τρίς, εἰσάγει βεβρεγμένους τοὺς δακτύλους αὐτοῦ τρὶς εἰς τὰ ὦτα καὶ τοὺς ῥώθωνας, καὶ γαργαρίζεται τρὶς πλύνων τὸ στόμα αὐτοῦ. Τινάσσων δὲ τρίς τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ βάπτει τοὺς πόδας τρὶς ἐν τῷ ρεύματι· τελευταῖον δὲ ἀπωθῶν τὸ ὕδωρ τρίς διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὡς εἰ ἀπεμάκρυνεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ρύπον, ἐξέρχεται. Ἡμέραι δὲ ἐξαγνισμοῦ παρ' αὐτοῖς εἶναι αἱ Κυριακαὶ καὶ αἱ ἑορταί, καὶ τοῦτο, ὅταν δὲν θέλωσι νὰ βαπτισθῶσι. Ἐπίσης δὲ καὶ ὅταν ἅπτηταί τις κρέατος ἐκ σφακτοῦ ἀλλοτρίου, ἢ πάθῃ αἱμορραγίαν τῆς ρινός ἢ ἐν γένει ρεύσῃ αἷμα ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ εἴτε ἐκ πληγῆς, εἴτε ἐξ οἱασδήποτε ἄλλης αἰτίας· ὡσαύτως δὲ καὶ κατόπιν μιάσματός τινος ἢ ἀσθενείας ἢ λήψεως φαρμάκων, καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων.

Ἐπίσης εἶναι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Σαβαίοις καὶ ἡ ἐξομολόγησις ὁμοία τῇ τῶν χριστιανῶν, μόνον μυστικῶς τελουμένη. Ἔχουσι δὲ οὗτοι ἐπίσης καὶ εἶδος μεταλήψεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον κατασκευάζουσιν ἄζυμα λεπτότατα ἐκ σίτου ἄνευ ἅλατος, τὰ ὁποῖα ὀπτῶντες ἐν καινῷ κλιβάνῳ κόπτουσιν ὕστερον εἰς στρογγύλα τεμάχια, ἅτινα ἁγιαζόμενα ὑπὸ τῶν ἱερέων αὐτῶν καθίστανται ἄρτος οὐράνιος ὅμοιος πρὸς ἐκεῖνον, οὗτινος γεύονται οἱ τοῦ κόσμου τῶν φώτων πολῖται. Μεταδιδοῦσι δὲ τὴν κοινωνίαν ταύτην κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτάς, οἱ δὲ μεταλαμβανόμενοι βαπτίζονται πρῶτον· τῆς κοινωνίας δ' ἀξιοῦνται μόνοι οἱ ἀγαθῆς φήμης ἀπολαύοντες ἐπὶ ὁσιότητι καὶ ἁγιωσύνῃ. Ἡ δ' ἐξ αὐτῆς ὑπ' αὐτῶν πιστευομένη ὠφέλεια εἶναι ἡ ἀνακαίνησις τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως καὶ τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς. Ἐὰν δὲ ὁ μεταλαμβάνων τύχῃ νὰ εἶναι εὐλαβής, μελετῶν οὕτος κατὰ νοῦν τὴν μακαριότητα τοῦ κόσμου τῶν φώτων δύναται νὰ θεωρήσῃ τοῦτον τῷ τῆς διανοίας ὄμματι ἐξαπλούμενον ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ οὕτω διαρκούσης τῆς μελέτης καθηδύνεται τῇ τούτου θέᾳ. Ἐὰν δὲ ὁ μεταλαμβάνων ἁμαρτήσῃ μετὰ τὴν κοινωνίαν θέλει κολασθῇ δεκαπλασίως ἢ πρὸ αὐτῆς.

Τιμῶσι δὲ οἱ Σαβαῖοι τὴν Κυριακὴν ἀπέχοντες ἐν αὐτῇ πάσης ἐργασίας, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀνὰ πᾶσαν ἑβδομάδα ὁ «Hoúchabbou», εἰς τῶν τριακοσίων καὶ ἑξήκοντα οὐρανίων προσώπων κατερχόμενος ἐκ τοῦ κόσμου τῶν φώτων βαπτίζει τοὺς κατοίκους τοῦ «Machoúnη Kóchtou», διὸ καὶ καλοῦσι τὴν ἡμέραν ταύτην τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ὡς προείρηται. Ἐκτὸς δὲ τῆς Κυριακῆς ἔχουσιν καὶ ἄλλας ἑορτάς, ἐξ ὧν ἡ πρώτη τοῦ ἔτους, ἣν καλοῦσι « Nouroùζ Pábbou », ἤτοι τὸ μέγα Νουρούζ, καὶ ἥτις συμπίπτει τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς χειμερινῆς περιόδου, διαρκεῖ δὲ ἓξ ἡμέρας. Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ τῆς ἑορτῆς κατασκευάζει ἑκάστη οἰκογένεια πήλινα ἀγγεῖα ἰσάριθμα τοῖς μέλεσιν αὐτῆς, ἅτινα πληροῦσιν ὀπωρῶν νωπῶν τε καὶ ξηρῶν, ὡς π. χ. μήλων, καρύων, ἀμυγδάλων καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων, ἅπερ φυλάττουσιν, ἵνα φάγωσι μετὰ τὸ πέρας τῆς ἑορτῆς. Ἐναποθέτει δὲ ἑκάστη οἰκογένεια ἐκ τοῦ ὕδατος, ὅσον ἐπαρκεῖ αὐτῇ πρὸς πόσιν διαρκούσης τῆς ἑορτῆς διότι ἀπαγορεύεται αὐτοῖς κατ' αὐτὴν ἡ ἔξοδος εἰς τὸν ποταμὸν πρὸς ὕδρευσιν.

(ἀκολουθεῖ).

Ὁ Ἀρχιμ. ΗΛΙΑΣ ΔΙΠ.

ΠΕΡΙ ΡΑΔΙΟΥ

Ἡ πρὸ τριετίας περίπου ἀνακάλυψις τοῦ Ραδίου σώματος πεπροικισμένου ὑπὸ πρωτοφανῶν καὶ ἄντικρυς θαυμασίων ἰδιοτήτων, μεγίστην προὐκάλεσε συγκίνησιν ἅπαντι τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ, ὁ δὲ πολιτικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς τύπος ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ διὰ μακρῶν περὶ αὐτοῦ ἐποιεῖτο λόγον.

Ἐπίκαιρον, ὅθεν, ἤθελε εἶσθαι νῦν, ὅτε ἡ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως παραχθεῖσα συγκίνησις, ἡ ἄγουσα συνηθέστατα εἰς ὑπερβολὰς παρῆλθεν, ὁ δὲ ἐπαρκὴς σχετικῶς χρόνος, ὅστις ἐπηκολούθησεν, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς πολυαρίθμους πειραματιστὰς καὶ ἐρευνητάς, ἵνα ἐν μεγαλειτέρᾳ ψυχικῇ ἠρεμίᾳ κρίνωσι περὶ τῶν πραγματικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀνακαλυφθέντος στοιχείου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ δυναμένων νὰ ἀπορρεύσωσι πρακτικῶν ἐφαρμογῶν· ἐπίκαιρον βεβαίως ἤθελε εἶσθαι, ἵνα καὶ αὖθις βίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπ' αὐτοῦ καθὼς καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν τελευταίων ἀνακαλύψεων ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἵνα οὕτω διατηρῶμεν τὸν φίλον ἀναγνώστην ἐνήμερον περὶ τῶν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐξαχθέντων περὶ τούτου πορισμάτων καὶ κυρίως τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν θεραπείαν ποικίλων βροτολοιγῶν νόσων, ἥτις ὡς διὰ Τυρσηνικῆς σάλπιγγος ἀνηγγέλθη ἐν ἀρχῇ τῶν πειραμάτων εἰς ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.

Ἂς ἐπιτραπῇ ὅμως ἡμῖν, χάριν κυρίως τῶν τυχὸν ἔτι ἀγνοούντων τὰ περὶ Ραδίου, ἵνα βραχέως διεξέλθωμεν κατὰ πρῶτον τὰ ἀφορῶντα τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἐξέλιξιν ὅπως προσπελάζοντες κατόπιν ταῖς φυσικοχημικαῖς αὐτοῦ ἰδιοτήσι, καταστήσωμεν ταύτας περισσότερον καταληπτάς.

Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἦν τὸ ὀξὺ πνεῦμα τῆς κυρίας καὶ κυρίου Curie ἔφερεν εἰς φῶς, δὲν εἶνε μόνον ἐνδιαφέρουσα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πολυτίμου καὶ θαυμασίου τούτου σώματος, ἀλλὰ καὶ διότι διὰ ταύτης

διηνοίχθησαν νέαι ὁδοὶ καὶ νέαι διευθύνσεις εἰς τοὺς ῥηξικελεύθους ἐρευνητάς, ἐξ ὧν προέκυψαν νέαι ἀλήθειαι ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ἀνεξερευνήτων μυστηρίων τῆς φύσεως, ἀνατρέπουσαι μάλιστα ἐν μέρει καὶ τὸ πανύψηλον οἰκοδόμημα ὅπερ μετὰ τηλικούτων πόνων καὶ μόχθων ἀνήγειραν αἱ Φυσικαὶ Ἐπιστῆμαι.

Ὄντως, πρὸ 15 μέλις ἐτῶν ἡ θέσις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐθεωρεῖτο ἑδραιοτάτη, στηριζομένη ἐπὶ διαφόρων ἀξιωμάτων καὶ νόμων ἀναμφηρίστου κύρους ὑπὸ πάντων ὑπολαμβανομένων. Δὲν ἦτο δὲ δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ δευτέρα περὶ τούτου γνώμη, ἀφοῦ αὐτοὶ οὗτοι οἱ διδάσκαλοι οἵτινες συμμετέσχον τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς κινήσεως τῆς τελευταίας τριακονταετίας, μετὰ τόλμης καὶ παρρησίας διϊσχυρίζοντο ὅτι πάντα ἤδη τὰ μυστήρια τῶν φυσικῶν ἐπισημῶν ἦσαν τελείως γνωστά, καὶ ἑπομένως οὐδὲν ἕτερον ὑπελείπετο διὰ τοὺς δυστήνους ἀπογόνους αὐτῶν, εἰμὴ ἡ συμπλήρωσις καὶ ἡ μελέτη τῶν γενομένων ἀνακαλύψεων, ἐξ ὧν θὰ προέκυπτον ὄντως λυσιτελεῖς ἐφαρμογαὶ τὰ μέγιστα ἐξυπηρετοῦσαι τὰς ἀνθρωπίνας ἀνάγκας.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἐξαίφνης ὅτι ἡ ψυχικὴ αὐτῶν γαλήνη διεταράχθη ἰσχυρῶς καὶ δὴ ὑπ' ἀλλεπαλλήλων νέων σπουδαιοτάτων ἀνακαλύψεων, αἵτινες τείνουσι νὰ καταρρίψωσι πλείστας τῶν ὑπ' αὐτῶν παραδεδεγμένων ἀρχῶν.

Τὸ πρῶτον κατὰ τῶν θεωριῶν τούτων πλῆγμα κατέφερεν ὁ περιώνυμος Rœntgen διὰ τῆς ἀνακαλύψεως νέων ἀγνώστων ἄχρι τοῦδε ἀκτίνων, ἀκτίνων X. κληθεισῶν, αἵτινες δύνανται νὰ διέρχωνται καὶ μέσῳ ἀδιαφανῶν σωμάτων ἐπηρεαζουσαι ζωηρότατα τὰς ἔναντι ἐναποτεθειμένας φωτογραφικὰς πλάκας, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας, μεθ' ἧς πράττουσι τοῦτο αἱ συνήθεις ἀκτίνες μέσῳ διαφανῶν οὐσιῶν.

Εἰς πάντας βεβαίως εἶσί γνωσταὶ αἱ σπουδαιόταται ὑπηρεσίαι ἃς συνεπέφερεν ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νέων τούτων ἀκτίνων ἐν τῇ Ἰατρικῇ, διευκολύνουσα τὰ μέγιστα οὐ μόνον τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου ποικίλων ἀλλοτρίων σωμάτων, τὸν ἀκριβῆ αὐτῶν ἐδρασμόν, τὴν διάγνωσιν διαφόρων παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ ὀργανισμοῦ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θεραπείᾳ ἐνίων ἐκ τῶν τελευταίων τούτων σπουδαίως συνετελέσασα (καρκίνου, λύκου κτλ.), ὥστε νὰ μὴ χρήζωσι λεπτομερεστέρων περιγραφῶν.

Οὐχὶ δὲ βραδύτερον τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ, ἕτερος τοιοῦτος πλὴν Γαλάτης τὴν φορὰν ταύτην ὁ Becquerel, ἀνακαλύπτει τῷ 1896 ὅτι τὰ ἅλατα τοῦ Οὐρανίου κέκτηνται ἀκτίνας ἀναλόγους ταῖς τοῦ Rœntgen, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐπιδρῶσι ὡσαύτως ἐπὶ φωτογραφικῶν πλακῶν μέσῳ ἀδιαφανῶν σωμάτων.

Τέλος δὲ ὁ κύριος καὶ κυρία Curie ἐνῷ ἐξήταζον τὰ ἀκτινοενεργὰ σώματα, ἐπέτυχον κατόπιν πολλῶν μόχθων νὰ ἐξαγάγωσι καὶ ἀπομονώσωσι ἐκ τῶν ἁλάτων τοῦ Οὐρανίου τὸ δρῶν στοιχεῖον τῆς ἐκπομπῆς ἀκτινογραφικῶν ἀκτίνων, ὅπερ ἐκάλεσαν Ράδιον.

Ἐκ τῆς μελέτης δὲ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ραδίου ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐρευνητῶν λαβούσης αὐθωρεὶ ἐκτεταμένην εὐρύτητα, προέκυψαν ἀληθῶς νέαι καὶ περίεργοι γνώσεις, ἀποδεικνύουσαι τὴν πεπλανημένην γνώμην τῶν προγενεστέρων φυσικῶν σπευσάντων νὰ θέσωσιν ὁριστικοὺς κανόνας καὶ ἀξιώματα ἀφορῶντα τὴν ὕλην καὶ τὴν δύναμιν τῶν σωμάτων.

Ἀλλ' ἡ ἀποτυχία αὕτη τῶν φυσικῶν μετ' εἰλικρινείας ὁμολογεῖται καὶ ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ περιωνύμου μαθηματικοῦ Picard, ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἣν συνέταξεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς τελευταίας ἐν Παρισίοις παγκοσμίου Ἐκθέσεως, ὑποδηλοῦντος ὅτι εἶνε ἀπολύτως ἐπάναγκες ἕνεκεν τῶν τελευταίων ἀνακαλύψεων νὰ σχηματισθῶσι νέοι ὁρισμοὶ καὶ ἀξιώματα ἐν ταῖς περὶ οὗ πρόκειται ἐπιστήμαις, συμφωνοῦντες πληρέστερον ταῖς ἐσχάτως ἀποκτηθείσαις γνώσεσι ἡμῶν. Οὔτε ἔχει ἀνάγκην σχολίων ἢ ἐπεξηγήσεων ἡ δήλωσις αὕτη τοῦ σοφοῦ διδασκάλου, ἀφοῦ εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ ἐπιστῆμαι οὐδὲν ἕτερον εἶνε εἰμὴ ἁπλοῦν ἐργαλεῖον, εἰς μοχλὸς φέρ' εἰπεῖν, οὗ ἡ ἐνέργεια γόνιμος ἢ στεῖρα ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν βάσεων. Ἀλλ' ὅταν αἱ βάσεις αὗται ὑπονομεύωνται καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος καθίσταται προβληματική.

Σημειωτέον δὲ ἐν παρόδῳ, ὅτι ἡ ἀναστάτωσις αὕτη ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις ἐπῆλθεν κυρίως ἕνεκεν τῶν γενομένων ἀνακαλύψεων κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, τὸν πάνυ δικαίως ἐπικληθέντα seculum mirabile. Ἀλλ' ἄρα γε ὁ αἰὼν οὗτος ἦν καὶ ἔσεται ὁ μόνος αἰὼν τῶν θαυμάτων διὰ τὰς ὄντως θαυμασίας ἀνακαλύψεις τὰς συντελεσθείσας διαρκοῦντος αὐτοῦ, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ἐλευσόμενοι, οὐδὲν ἕτερον καινὸν καὶ ἐνδιαφέρον ἔχουσι νὰ ἀποκαλύψωσιν ἡμῖν, ἢ τοὐναντίον ὁ αἰὼν ἐκεῖνος οὐδὲν ἕτερον ἦτο εἰμὴ ἁπλοῦν προοίμιον, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἀπαρχὴ σειρᾶς ὁλοκλήρου αἰώνων πολλῷ μᾶλλον ἐνδιαφερόντων καὶ θαυμασιωτέρων, καθ' οὓς αἱ μέλλουσαι νὰ συντελεσθῶσιν ἀνακαλύψεις θὰ δημιουργήσωσι νέον κόσμον τοσοῦτον μάλιστα τέλειον, ὥστε ὁ παρὼν μόνον ἡ ἐμβρυακὴ κατάστασις ἐκείνου νὰ δύναται νὰ θεωρῆται; Ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, εἰς ποῖον σημεῖον προόδου θὰ ἀπολήξωσι αἱ φυσικαὶ λεγόμεναι ἐπιστῆμαι, καὶ τίνα τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῶν ἐν ταῖς διαφόροις ἀνάγκαις τῆς ἀνθρωπότητος;

Ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος τούτου εἰς ἄκρον δυσχερὴς ἐπαφίεται τῷ ἐπιόντι χρόνῳ.

Δὲν δύναμαι ἐπίσης νὰ διέλθω ἐν σιωπῇ ἓν εὐχάριστον γεγονός, ἐννοῶ τὴν μεταβολὴν ἐν ταῖς ἰδέαις τῶν διαφόρων ἐρευνητῶν καὶ διδασκάλων, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιστήμας. Διότι ἄλλοτε μὲν αἱ ἐπικρατοῦσαι θεωρίαι ἐθεωροῦντο τοσοῦτον αὐθεντικαὶ καὶ ἀναμφηρίστου κύρους. ὥστε ἐὰν ἐπεχείρει τις πρὸ δύο ἢ τριῶν μόλις αἰώνων νὰ παραδιάσῃ ταύτας ἢ καταγγείλῃ σημεῖα τινα αὐτῶν ἀνακριβῆ καὶ ἐσφαλμένα, βαρέως θὰ ὑφίστατο ἐξ ἅπαντος τὰς συνεπείας τῆς ἀφροσύνης του ταύτης· θὰ ἐκαίετο ἴσως ζῶν· ἡ δὲ Ἀκαδημία πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου θὰ κατέστρεφε πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Εὐτυχῶς ὅμως διὰ τὴν σύγχρονον ἐποχήν, τὸ αὐτὸς ἔφα ὑποχωρεῖ πρὸ τῶν γεγονότων, ὁ ἐγωϊσμὸς πρὸ τῆς ἀληθείας· οἱ δὲ σοφοὶ διδάσκαλοι Curie καὶ Becquerel ἀμοίβονται διὰ τοῦ βραβείου Nobel-Osiris καθὼς καὶ τοῦ μεταλλίου Davy.

Μεθ' ὅλα ὅμως ταῦτα, τὰ ἐξέχοντα ἐκεῖνα πνεύματα ἐν ταῖς ἐπιστήμαις δύνανται οὐ μόνον νὰ δικαιολογηθῶσιν ἀλλὰ καὶ δικαιοῦνται τοῦ ἀμερίστου θαυμασμοῦ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν, καθότι καίτοι στερούμενοι τῶν ποικίλων φυσικοχημικῶν μέσων ἅτινα κέκτηνται αἱ σύγχρονοι ἐπιστῆμαι, ἀναγκαζόμενοι οὕτω νὰ ποιῶνται τὰς ἑαυτῶν παρατηρήσεις μόνον ἐπὶ ἀδρεμεροῦς ὕλης, ἐκληροδότησαν ὅμως εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἐξερευνητὰς τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα στοιχεῖα, ἅτινα ὑπῆρξαν ὁ εὐεργετικὸς μίτος τῆς Ἀριάδνης πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς μυστηριώδους θύρας τῶν χημικῶν καὶ φυσικῶν ἐργαστηρίων, ἐξ ὧν προέκυψεν ὁ ἄγνωστος κόσμος τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης, ἐγνώσθησαν οἱ νόμοι οἱ διέποντες τὸν χημικὸν αὐτῶν δεσμόν, καὶ τέλος ὅτι τὰ ἄτομα ταῦτα τῆς ὕλης καθιστάμενα ἐλεύθερα τοῦ χημικοῦ αὐτῶν δεσμοῦ δύνανται νὰ παραγάγωσι μεγίστας ποσότητας δυνάμεως, μὴ ὑπολογιζομένας ὑπὸ τῶν ἄχρι τοῦδε μαθηματικῶν ἡμῶν γνώσεων.

***

Τὸ Ράδιον, οὗ ἡ ὕπαρξις ἀνεκαλύφθη διὰ τοῦ φασματοσκοπείου καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κυρίῳ δίσκῳ τοῦ ἡλίου, ὑπάρχει διεσπαρμένον σχεδὸν πανταχοῦ ἐν τῷ πλανήτῃ ἡμῶν ἀλλ' εἰς ἐλαχίστας μόνον ποσότητας. Ἡ δὲ ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ἐνεργεῖτοι νῦν ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς ἐξαγωγῆς νέου ἐπίσης σώματος καλουμένου Οὐρανίου ὑπὸ μορφὴν χλωριούχου ἢ βρωμιούχου Ραδίου. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἕτερον τοῦτο σῶμα εἶνε λίαν σπάνιον, καὶ μόνον ἐν Αὐστρίᾳ ὑπάρχει ὀρυκτόν τι peschblende καλούμενον, ὅπερ ὀρυκτολογικῶς εἶνε ὀξυγονοῦχον Οὐράνιον, καὶ ὅπερ εἶνε τὸ σχετικῶς πλουσιώτερον εἰς Οὐράνιον καὶ συνεπῶς καὶ εἰς Ράδιον. Ὄντως δέ, τὸ ὀρυκτὸν τοῦτο παρετηρήθη ὅτι ἐνέχει ἐν ἑαυτῷ ἀκτινογραφικὰς ἀκτίνας, αἵτινες δύνανται ὡς ἀπέδειξεν ὁ Bardet νὰ ἐπηρεάσωσι ἐξ ἐγγὺς ἀποστάσεως φωτογραφικὴν εἰκόνα σώματος μεταλλικοῦ κεκαλυμμένου. καὶ αἵτινες ὀφείλονται εἰς τὸ ἐν αὐτῷ περιεχόμενον Ράδιον. Ἡ περιεχομένη ὅμως ποσότης αὐτοῦ εἶνε τοσοῦτον σμικρὰ ὥστε πρὸς ἐξαγωγὴν οὐχὶ πλέον τῶν 10 ἑκατοστογράμμων Ραδίου ἀπαιτεῖται ὁλόκληρος τόνος ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς κατασκευῆς τοῦ Οὐρανίου. Τοῦτο δὲ ἀληθῶς ἀποτελεῖ καὶ τὴν μεγαλειτέραν τιμὴν διὰ τοὺς ἐφευρέτας τοῦ Ραδίου οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς συναντηθείσας ἀνυπερβλήτους δυσκολίας ἐπέτυχον τὴν ἀπομόνωσιν ἐλαχίστης ποσότητος αὐτοῦ, ἥτις ὅμως ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ ποιήσωνται πληρεστάτας ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις.

Αἱ δυσχέρειαι αὗται περὶ τὴν ἐξαγωγὴν Ραδίου, συνεπέφερον κατὰ φυσικὴν συνέπειαν τηλικαύτην ὕψωσιν τῆς ἀξίας αὐτοῦ· ὥστε ἡ τιμὴ ἑνὸς γραμμαρίου ὑπελογίσθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς 50,000 φράγκα. Ἐν τούτοις ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ σπάνις τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ Οὐρανίου, ἧς ἕνεκεν ἀναγκάζονται νὰ χρῶνται ἑτέρων Ραδιοφόρων ὀρυκτῶν πολλῷ μᾶλλον πτωχοτέρων, διότι 100-150 τόνοι τούτων, μόλις παρέχουσιν ἐν γραμμάριον· ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ γενόμεναι πολυάριθμοι αἰτήσεις πρὸς ἀγορὰν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιστήμαις, ἐπέφερε τηλικαύτην ὑπερτίμησιν τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ἀξίας, ὥστε σήμερον ἔτι δυσκόλως δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τις τοῦτο μὲ τιμὴν ἐλάσσονα τῶν 200 ἕως 250,000 φράγκων τὸ γραμμάριον.

***

Ὑπὸ ἔποψιν φυσικὴν ἐξεταζόμενον τὸ Ράδιον ἢ κάλλιον τὸ χλωριοῦχα ἢ βρωμιοῦχα αὐτοῦ ἅλατα, ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην ἀπαντᾷ συνηθέστερον, κέκτηνται ἀληθῶς πολυτιμοτάτας καὶ λίαν ἐνδιαφερούσας ποικίλας ἰδιότητας.

Αἱ ἰδιότητες ὅμως αὗται, ὧν αἱ σπουδαιότεραι εἰσὶν ἀκτινογραφικαί, θερμαντικαί, καὶ ἠλεκτρικαὶ παρουσιάζονται εἰς τοιαύτας ἀναλογίας, ὥστε δύνανται νὰ εὕρωσι χρησιμωτάτην ἐφαρμογὴν ἐν ταῖς διαφόροις ἀνάγκαις τῆς ἀνθρωποτήτος.

Ὄντως. εὐθὺς μετὰ τὰς πρώτας ἐπ' αὐτοῦ μελέτας, διακεκριμένοι πειραματισταί, παρετήρησαν, 1ον ὅτι τὸ Ράδιον εἶνε μία ἀκατάπαυστος πηγὴ φωτὸς κυανοπρασίνου, τοσοῦτον μάλιστα ζωηροῦ, ὥστε δύναταί τις νὰ ἀναγνώσῃ ἐντύπους χαρακτῆρας ἐν πλήρει σκότει. 2ον ὅτι παράγει ἀδιαλείπτως τοιαύτην θερμοκρασίαν, ὥστε δύναται αὕτη νὰ ἀνυψώσῃ τὴν θερμοκρασίαν τοῦ περιβάλλοντος ἀέρος κατὰ 3—4 βαθμοὺς ὑπεράνω τῆς ὑπαρχούσης. καὶ 3ον ὅτι σωλὴν περιέχων καὶ ἐλαχίστην τινὰ ποσότητα αὐτοῦ εἶνε διαρκῶς πεφορτισμένος ἠλεκτρισμοῦ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε δύναταί τις νὰ ἀποσπάσῃ ἐν οἱαδήποτε στιγμῇ ἠλεκτρικοὺς σπινθῆρας, ὡς διὰ ἠλεκτρικῆς λαγήνου. Πλὴν δὲ τοῦ ὅτι ἀφαιρεῖ τὸν ἠλεκτρισμὸν τῶν ἠλεκτρισμένων σωμάτων ὅπως αἱ ἀκτίνες X, κέκτηται καὶ ἑτέραν δύναμιν ὅλως πρωτοφανῆ, δι' ἧς καθιστᾷ καλοὺς ἀγωγοὺς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τὰ πλέον δυσηλεκτραγωγά σώματα, καθισταμένης σχεδὸν οὕτω ἀδυνάτου τῆς ἀπομονώσεως ἠλεκτρικῆς συσκευῆς ἐν δωματίῳ ἔνθα συνυπάρχει μικρά τις ποσότης Ραδίου. Ἑτέρα σπουδαιοτάτη ἰδιότης τοῦ σώματος τούτου, δι' οὗ ἡ Θεία πρόνοια ἐπραίσισεν αὐτὸ δίκην ἀνταλλάγματος. διὰ τὴν μεγάλην του σπανιότητα ἐν τῷ κόσμῳ, εἶνε, ὅτι δύναται νὰ μεταδιδάσῃ ἁπάσας αὐτοῦ τὰς φυσικὰς ἰδιότητας ἐπὶ βραχὺ χρονικὸν διάστημα εἰς πᾶν ξένον σῶμα, ὅπερ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν διαλύσεων τῶν ἁλάτων αὐτοῦ, χωρὶς τοῦτο οὐδὲν νὰ ἀπόλλυσι· ἐν ἄλλαις λέξεσι δυνάμεθα διὰ μικρᾶς ποσότητος Ραδίου νὰ παράγωμεν κατὰ βούλησιν σώματα κεκτημένα ἁπάσας τὰς μεμνευθείσας φυσικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀπολλύηται ἐκ τούτου.

Ἡ ἰδιότης του αὕτη εἶνε εὐεξήγητος, διότι τὸ Ράδιον, εἶνε οὐσία ἥτις δὲν δανείζεται τὰς ἠλεκτροφωτοθερμαντικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας ἀπὸ ἐξωτερικῆς τινος πηγῆς, ἀλλ' ἐνέχει ταύτας ἐν ἑαυτῷ, χωρὶς μηδέποτε νὰ ἐξαντλῶνται ἢ ἐλαττῶνται εἰς βαθμὸν ἀπωλείας τῆς ἀξίας αὐτοῦ· τοὐναντίον δύναται νὰ παράγῃ ἐπ' ἄπειρον μεγίστας ποσότητας δυνάμεως ὡς τοῦτο ἀπέδειξεν ὁ d'Arsonval.

***

Ἡ μελέτη τῶν φυσιολογικῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ραδίου ὑπῆρξεν ἰδιαιτέρως ἀντικείμενον πλείστων διακεκριμένων ἐρευνητῶν, οἵτινες ἐζήτησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι ταύτας ἐν τῇ θεραπείᾳ διαφόρων κακοήθων νεοπλασιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ.

Οἱ παρατηρηταὶ δὲ οὗτοι ἀπέδειξαν ὅτι ἐὰν ἐγκλείσωμεν σωλῆνα περιέχοντα μικρόν τινα ποσότητα Ραδίου ἐντός κυτίου ἀδιαφανοῦς, εἶτα δὲ ἐξετάσωμεν τοῦτο ἐν τῷ σκότει, παρατηροῦμεν φωτεινὰς ἀκτίνας παραγούσας ζωηροτάτην μάλιστα φωτεινὴν αἴσθησιν. Προσέτι δέ, ὅτι ἡ ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἔκθεσις τοῦ ὀπτικοῦ ἡμῶν ὀργάνου εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἀκτίνων δύναται νὰ προκαλέσῃ βαρείας λειτουργικὰς διαταραχὰς προκυπτούσας ἐκ τῆς ζωηρᾶς χημικῆς αὐτῶν ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου καὶ τῶν λοιπῶν λεπτοφυῶν ὑμένων τοῦ ὀφθαλμοῦ, αἵτινες ταχέως περιπίπτουσιν εἰς ἀτροφίαν. Ἀναλόγους θρεπτικὰς διαταραχὰς προκαλεῖ ὡσαύτως καὶ ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἱστῶν τοῦ σώματος ἡμῶν, ἐκδηλουμένας ὑπὸ μορφὴν ἀπὸ ἁπλοῦ ἐρυθήματος μέχρι ἀληθοῦς ἐγκαύματος. ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ραδίου ἐπὶ τῶν ἱστῶν τούτων.

Θελήσας ποτὲ νὰ πειραματισθῶ ἐπ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου ἐν τῇ ὀφθαλμολογικῇ κλινικῇ τοῦ ἐν Παρισίοις Νοσοκομείου Quinze-Vingt· ἐφήρμοσα μικρὸν σωληνάριον περιέχον περὶ τὰ 20 χιλιοστόγραμμα χλωριούχου Ραδίου ἐπὶ 10 λ. τῆς ὥρας εἰς τὴν κατ' ὤμον ἄρθρωσιν. καθ' ἣν ἔπασχον ἀπὸ ἐπίμονόν τινα νευραλγίαν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐν λόγῳ πειράματος ὑπῆρξεν ἡ ἀνάπτυξις ἁπλοῦ ἐρυθήματος εἰς τὸν τόπον τῆς ἐφαρμογῆς, ὅπερ διήρκεσεν ἐπὶ 15 περίπου ἡμέρας, μεθ' ὃ ἐξηφανίσθη συμπαρασύραν συγχρόνως καὶ τὸν κατ' ὤμον πόνον. Καίτοι δὲ ἔκτοτε δὲν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συλλέξω καὶ ἑτέρας ἀναλόγους προσωπικὰς παρατηρήσεις. οὐχ' ἧττον ὅμως αἱ γενόμεναι παρόμοιαι ἀνακοινώσεις διαφόρων πειραματιστῶν οὐδεμίαν ἀφίνουσι ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῶν θεραπευτικῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ραδίου εἰς τὰς νευραλγίας.

Πλὴν τούτου, ἕνεκεν τῆς ὁμοιότητος τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ραδίου πρὸς τὰς τῶν ἀκτίνων X, ἦτο ἐπόμενον ὅτι, καὶ τὸ πρῶτον θὰ ἐδοκιμάζετο εἰς πάσας ἐκείνας τὰς περιπτώσεις εἰς ἃς αἱ τελευταῖαι μᾶλλον ἢ ἧττον συντελεστικαὶ ἀπεδείχθησαν. Ὄντως δέ, εὐθὺς μετὰ τὰ πρῶτα πειράματα ἐπηκολούθησαν διάφοραι λίαν ἐνθαρρυντικαὶ ἀνακοινώσεις ὡς οἱ τοῦ d'Arsonval, Border κτλ. αἵτινες ἐνέπλησαν χαρᾶς καὶ γλυκέων ἐλπίδων τούς τε ἰατροὺς καὶ πάσχοντας περὶ τῆς δυνατῆς λύσεως τοῦ δυσχεροῦς αἰνίγματος τῆς θεραπείας τῶν καρκινοειδῶν καὶ λοιπῶν παρομοίων παθήσεων διὰ τοῦ Ραδίου.

Ἀπό τινος ὅμως ἤδη χρόνου ἡ δραστηριότης καὶ ὁ ζῆλος τῶν ἐρευνητῶν καὶ πειραματιστῶν ἐκείνων οἵτινες κατ' ἀρχὰς μετὰ τοσαύτης ζέσεως περιέγραψαν τὰς θεραπευτικὰς ἰδιότητας τοῦ Ραδίου, ἤρξαντο καταφανῶς νὰ κλονίζωνται καὶ ἀντὶ ἐνθουσιασμοῦ, ἐὰν μὴ ἀπογοήτευσις, πάντως ὅμως πλήρης νωχέλεια κατέλαβεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐξακολουθήσει τῶν μελετῶν των.

***

Εἶνε ἄρά γε τοῦτο προοίμιον τῆς ὁριστικῆς ἀποτυχίας τῶν ἄχρι τοῦδε πειραμάτων, ἀποδειχθείσης προσωρινῶς τῆς ἐπενεχθείσης βελτιώσεως τῶν καρκινοειδῶν ὄγκων ὑπὸ τοῦ Ραδίου, ἢ ὁ μέχρι τοῦδε προσανατολισμὸς τῶν πειραματιστῶν ὑπῆρξεν ἥκιστα ἐπιτυχὴς καὶ ὑπάρχει δι' ἐλπίδος ὅτι ἡ ἀλλαγὴ διευθύνσεως ἐν ταῖς ἐρεύνακς αὐτῶν μέλλει νὰ καταλήξῃ εἰς ἀποτελέσματα ὁριστικὰ καὶ ἐπιτυχῆ; Τό γε ἐπ' ἐμοί, τὸ τελευταῖον τοῦτο φαίνεται ἀπίθανον, ἐν τούτοις ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι αἱ ἀδιάκοποι προσπάθειαι τῶν ὀπηρῶν τῆς ἐπιστήμης θεραπόντων δὲν θὰ ὦσι μέχρι τέλους ἄκαρποι, καὶ ὅτι δὲν θὰ βραδύνῃ ν' ἀνατείλῃ ἡ χαρμόσυνος καὶ φαιδρὰ ἐκείνη ἡμέρα. καθ' ἣν καὶ οἱ καρκινοπαθεῖς θὰ ὦσιν ἀρκούντως ὡπλισμένοι ὅπως ἀμύνωνται κατὰ τοῦ προσβάλλοντος αὐτοὺς κακοῦ, καθὼς πολλοὶ ἕτεροι πάσχοντες κατορθοῦσι τοῦτο ἤδη διὰ διάφορα ἄλλα νοσήματα.

Κ. ΚΑΣΣΙΜΑΤΗΣ

Ὀφθαλμίατρος

Αἱ διαλέξεις τοῦ Παρνασσοῦ. — Ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Πολίτης ἐν τῷ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου φιλολογικῷ καὶ ἀρχαιολογικῷ τμήματι ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν γαμηλίων συμβόλων, δηλαδὴ περὶ ἐθίμων τινῶν, τὰ ὁποῖα παρέμειναν εἰς τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν τοῦ στεφανώματος. Σημερινὰ ἔθιμα δὲν δύνανται σήμερον νὰ ἐξηγηθοῦν, ἀλλ' ἀνέρχονται εἰς παλαιότατα ἔθιμα καὶ ἔχουν ὡρισμένην τινὰ ἔννοιαν, ἡ ὁποία μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐλησμονήθη. Νομίζεται συνήθως ὅτι πρῶτος ὁ Λέων Σοφὸς (Θ'. ἑκ.) ἐξέδωκε Νεαρὰν τὴν ὁποίαν συνεπλήρωσεν ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς καὶ διὰ τῆς ὁποίας διατυπώνεται ἡ ἱεροτελεστία τοῦ γάμου, ὁποία σχεδὸν σήμερον συνειθίζεται. Ἡ ἐκκλησία ὅμως ἀνέκαθεν ἐνόμιζεν ἱερώτατον τὸν γάμον καὶ τὸ ῥῆμα εὐλογῶ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ νυμφεύομαι. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐκ παλαιῶν χρόνων ἡ ἐκκλησία ἀπῄτει καὶ ἱεροτελεστίαν τοῦ γάμου, ἀλλ' εὑρίσκομεν ταύτην συμπεπληρωμένην κατὰ τὴν ιγ'. ἑκατ. Κατόπιν ἡ ἐκκλησία ἔκαμεν ἐκλογὴν τῶν ἐθίμων, ὅσα ἐνόμισε σπουδαιότατα, ὅπως προσδώσουν κῦρος εἰς τὸν γάμον.

Ἐκ τῶν ἐθίμων τούτων τὰ σπουδαιότερα εἶναι οἱ δακτύλιοι, τὰ στέφανα καὶ οἱ καταχυσμοί. Ποία εἶναι ἡ ἔννοια τῶν ἐθίμων τούτων; Ὁ δακτύλιος ἐδίδετο ὡς ἀρραβών, ἀλλ' ὄχι διὰ τὴν ὑλικήν του ἀξίαν· οἱ ἀρχαῖοι ἐξήγουν τοῦτο ὡς συνένωσιν τῶν καρδιῶν. Οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι ἐφόρουν δακτύλιον οἱ ἐπιφανέστεροι χρυσοῦν, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδύναντο νὰ φοροῦν οἱ κατωτέρας τάξεως. Ἡ ἔννοια τοῦ δακτυλίου εἶναι ὑποταγὴ τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα, ὅπως καὶ ἡ συνένωσις τῶν χειρῶν ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Τὰ στέφανα τὰ ὁποῖα σήμερον εἶναι ἐκ κηρίνων ἀνθέων λεμονέας κατ' εὐρωπαϊκὸν ἔθιμον, κατὰ ἔθιμον ἑλληνικὸν ἐκ κλήματος ἢ ἐλαίας. Οἱ στέφανοι ἦσαν συνήθεις εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ὡς σύμβολον θρησκευτικῆς πράξεως φαιδρᾶς.

Οἱ καταχυσμοὶ δηλ. τὸ νὰ ραίνωνται οἱ νεόνυμφοι δι' ἀνθέων ἢ διαφόρων τρωγαλίων ἔχουν τὴν σημασίαν τῆς θυσίας εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ θεοῦ. Ἕτερος σπουδαῖος τύπος εἶναι ἡ μετάδοσις οἴνου εἰς τοὺς νεονύμφους ὑπὸ τοῦ ἱερέως· τὸ ἔθιμον τῆς κοινῆς τροφῆς ὑπάρχει εἰς ὅλους τοὺς λαούς, ὁ δὲ κ. Ν. Πολίτης εὑρίσκει αὐτὸ καὶ εἰς τὸν μῦθον τῆς ἁρπαγῆς τῆς Περσεφόνης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐπειδὴ ἔφαγεν αὕτη κόκκον ροιᾶς ἦτο ἠναγκασμένη νὰ μένῃ πλησίον τοῦ Πλούτωνος. Ἐν τέλει ὁ κ. Πολίτης ηὐχήθη νὰ γίνῃ συστηματικὴ καὶ τελεία ἔρευνα τῶν σημερινῶν ἐθίμων τοῦ γάμου ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

***

«Φενέλλα».—Τὰ τελευταῖα Ἀγγλικὰ φύλλα μᾶς γνωστοποιοῦν μίαν ὑπερμέτρως εὐάρεστον εἴδησιν τὴν ὁποίαν σύμπας ὁ ἑλληνικὸς καλλιτεχνικὸς κόσμος θὰ ἀκούσῃ μετὰ χαρᾶς καὶ ὑπερηφανίας. Εἰς τὸ μέγα τοῦ Λονδίνου θέατρον «Κολοσσαῖον» παρεστάθη μετ' ἐξαιρετικῆς ἀληθῶς ἐπιτυχίας τὸ μελόδραμα «Φενέλλα», τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ ἐμπνευσμένου Ἕλληνος μουσουργοῦ κ. Ναπολέοντος Λαμπλέτ, τοῦ ἀπὸ μακρᾶς σειρᾶς ἐτῶν διαπρέποντος ἐν τῇ ἀγγλικῇ πρωτευούσῃ.

Ἡ θεατρικὴ κριτικὴ τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων ἐνθουσιωδῶς γράφει τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

***

«Ἀνδρονίκη». — Ἡ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἐπιτροπὴ προτίθεται νὰ παράσχῃ τὰ μέσα εἰς τὸν μουσικοδιδάσκαλον κ. Γκρέκ, ὅπως ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τὸ Ἑλληνικὸν μελόδραμα «Ἀνδρονίκη».

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ μελοδράματος ἐλήφθη ἐκ τοῦ γνωστοῦ δημοφιλεστάτου μυθιστορήματος τοῦ μακαρίτου Στεφάνου Ξένου «Ἀνδρονίκη».

Ὅπως ὅλα τὰ πρῶτα μουσικὰ ἔργα ὅλων τῶν ἐθνῶν ἄρχονται, διὰ τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, οὕτω καὶ ἡ «Ἀνδρονίκη», ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπὶ τῆς σκηνῆς δὲ διέρχονται τὰ σημαντικώτερα πρόσωπα τοῦ ἡρωϊκοῦ ἀγῶνος, ἡ δὲ μουσικὴ εἰκονίζει καὶ χρωματίζει αὐτὰ ἀκολουθοῦσα τὰ κατωρθώματά των ἐν τῇ πλήρει ἐξελίξει τῆς σκηνικῆς ὑποθέσεως.

Πάντα τὰ γεγονότα ταῦτα περιγράφονται διὰ τῆς περιπλόκου τέχνης τῆς ἐνοργανώσεως (instrumentation) καὶ τοῦ contra-punto. Ἡ ἡρωϊκὴ ἀντίστασις τοῦ Σουλίου, ἡ πτῶσις τῶν ἡρωΐδων ἀπὸ τοῦ βράχου τοῦ Ζαλόγγου, ἡ δόξα τοῦ Μάρκου Βότσαρη ὅταν οἱ Σουλιῶται κομίζουν αὐτὸν νεκρὸν ἐν θριάμβῳ καὶ πλεῖστα ἄλλα γεγονότα τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως, ἐνέπνευσαν τὸν συνθέτην καὶ ἐνέδυσε τὸ ἔργον μὲ μουσικὴν γνησίως ἑλληνικήν. Εἰς τὰς μονῳδίας ἔχει ὕφος ἑλληνικόν, ὅπως εἰς τοὺς χορούς, εἰς δὲ τὰ κ ο ν τ σ ε ρ τ ά τ α, ἔνθα ᾄδουσιν ὁμοῦ ὀκτὼ καὶ ἐννέα πρόσωπα, πλὴν τοῦ χοροῦ, ὁ συνθέτης ὅπου ἐπιτρέπουσι τοῦτο οἱ συνθετικοὶ κανόνες, παρουσιάζει πάντοτε τὴν Ἑλληνικὴν χροιάν.

Ὥστε μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τὴν ὁποίαν κατήγαγεν ὁ Σαμάρας εἰς τὴν Γενούην μὲ τὴν «Mademoiselle de Besle Ile», ὁ Λαμπελὲτ εἰς τὸ Λονδῖνον μὲ τὴν «Φενέλλαν», ὁ κ. Ν. Συναδινὸς μὲ τὴν «Δόγησσαν» εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀναμένομεν ἤδη τὸν θρίαμβον τοῦ Γκρὲκ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Πόσον ὡραῖον θὰ ἦτο νὰ κατήρχοντο καὶ οἱ τρεῖς πρῶτοι μουσουργοὶ εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων διὰ νὰ ἐπιδειχθῇ εἰς τοὺς ξένους μαζὶ μὲ τὴν εὐρωστίαν τοῦ σώματος τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἀνεξάντλητος δύναμις τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος!

***

«Ἀριάδνη». Τραγῳδία Ἰ. Νικολάρα εἰς πράξεις τρεῖς.— Πρό τινος ἐδιδάχθη εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον διὰ πρώτην φορὰν ἡ τραγῳδία αὕτη· παραθέτομεν ἐν ὀλίγοις τὴν ὑπόθεσίν της.

Ὁ ἥρως Θησεύς, φονεύσας τὸν Μινώταυρον ἐπανῆλθεν ἐκ Κρήτης φέρων λάφυρα πολλὰ καὶ τὴν καλλίμορφον Ἀριάδνην, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μίνωος. Προσορμίσθη εἰς τὴν νῆσον Νάξον ἕνεκα τῆς τριημερίας, ὅπου ἐξῆλθε μετὰ τῆς Ἀριάδνης ἵνα ἴδῃ τὰ θεῖα δάση τῆς νήσου ταύτης καὶ ἀναπαυθῇ ἐκ τῶν κυμάτων τῆς τριημερίας. Τούτους παρακολουθεῖ ὁ θεὸς Διόνυσος ὅστις ἐρᾶται ἐμμανῶς τῆς Ἀριάδνης, καὶ ἐνῷ ὁ Θησεὺς κοιμᾶται ἐπὶ τῶν βράχων καὶ παρὰ τὸ σπήλαιον, ἔνθα ἀναπαύεται ἡ Ἀριάδνη ἐμφανίζεται πρὸς αὐτὸν καθ' ὕπνον ὁ Διόνυσος, ὅστις πλήττων τὸν Θησέα εἰς τὸ στῆθος διὰ τοῦ θύρσου του τὸν διατάσσει ἐν ὀνείρῳ νὰ φύγῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀριάδνην, διότι αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν Διόνυσον, ἐνῷ ὁ Θησεὺς πρέπει νὰ τρέξῃ εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος του καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸν ἡρωϊκόν του βίον. Ἐγείρεται ὁ Θησεὺς ἔντρομος καὶ βλέπων ἔμπροσθέν του εἰδέτι τὸν Διόνυσον, ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα. Νέφος πίπτει ἔμπροσθέν του καὶ ὁ θεὸς ἐξαφανίζεται. Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ Ἄρτεμις ἐπαναλαμβάνουσα τὰς αὐτὰς προσταγάς. Ὁ Θησεὺς ἀνθίσταται πλὴν εἰς τὸ ὄνομα τῆς κινδυνευούσης πατρίδος του ἀποφασίζῃ νὰ φύγῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀριάδνην.

«εἰς τὴν φροντίδα των θεῶν καὶ ἀρωγήν».

Ρίπτεται ὁ Θησεὺς εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ διαταγὴν τῆς Ἀρτέμιδος ὅπως φθάσῃ εἰς τὸ πλοῖόν του. Σκότος καλύπτει τὴν νῆσον καὶ τρικυμία μαίνεται, οἱ θεοὶ δεικνύουσι τὴν ὀργὴν πρὸς τὴν ἐγκαταλείψασαν τὴν πατρικὴν ἑστίαν Ἀριάδνην καὶ προδώσασαν τὸν πατέρα της χάριν τοῦ ἔρωτός της. Ἀπελπὶς αὕτη ἐξέρχεται τοῦ σπηλαίου, βλέπει τὴν ἐγκατάλειψίν της καὶ ἀποφασίζει βαθὺν νὰ εὕρῃ τάφον εἰς τοῦ πόντου τὰ νερά. Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ θεὸς Διόνυσος ὑπὸ τὸ σχῆμα αἰπόλου ἐμφανίζεται καὶ τὴν ἐμποδίζει. Τὴν παρηγορεῖ καὶ ἐν τέλει ἀποκαλύπτει ποῖος εἶναι. Φρίκη καὶ δέος καταλαμβάνει τὴν Ἀριάδνην, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ ἀνθιστιμένη εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Διονύσου. Ὁ Διόνυσος παράφορος γονυπετεῖ πρὸ αὐτῆς, ἀλλ' οἱ θεοὶ ὀργίζονται ἐν τῷ Ὀλύμπῳ διότι θεὸς ἐταπεινώθη τόσον πολύ. Πέμπεται ἡ Ἄρτεμις ἥτις τοξεύουσα τὴν Ἀριάδνην φονεύει αὐτήν. Ὁ Διόνυσος ὁρμᾷ κατὰ τῆς θεᾶς ἀλλ' ἵσταται ἐπὶ τῷ ἀκούσματι

ὅτι ὁ Ζεὺς οὕτως ἐπρόσταξε. Κύπτει γονυπετὴς πρὸ τοῦ πτώματος καὶ παρακαλεῖ τὸν Δία. Ὁ Ζεὺς ὑπακούει τὸν Διόνυσον καὶ ἀποθεώνει τὴν Ἀριάδνην, ἀναβαίνουσαν ἐν μέσῳ νεφῶν εἰς τὸν Ὄλυμπον μετὰ τοῦ Διονύσου, ὅστις προσαγορεύων αὐτήν, τῇ προσφέρει στέμμα ἐξ ἀστέρων ἐν μέσῳ τῆς ἠχούσης θείας μουσικῆς, καὶ τῇ λέγει:

Ὁ Ἥφαιστος ἐχάλκευσε διάδημα
Ἐκ των ἀστέρων οὐρανίου δώματος
Ἵνα στέψω τὴν ὡραίαν κεφαλήν.
Καὶ ἤδη ἂς ἠχήσῃ θεία μουσική.
Ἀποθεοῦται ἡ ἐρῶσα καλονή.

***

Ἡ Δόγησσα. — Ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου ἐοόθη ἡ πρώτη τῆς Δογήσσης, ἧς τὴν μουσικὴν συνέγραψεν ὁ ὁμογενὴς κ. Νικόλαος Συναδινός. Ἡ ὑπόθεσίς της ἔχει περίπου ὡς ἑξῆς: Ὁ Στέλλιος, πρέσβυς ἐκ Μίσης, νεωστὶ ἀφιχθεὶς εἰς Βενετίαν ἐπισκέπτεται κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ φίλου του Μπελτράμ, διασήμου ζωγράφου, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Μάρκου· ἐν αὐτῇ συναντᾷ τὴν Δόγησσαν Δόναν Κλελίαν, ἥτις ἀκολουθουμένη ὑπὸ μιᾶς Κυρίας τῆς Τιμῆς ἔρχεται νὰ κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ὁ Μπελτράμ συνιστᾷ εἰς τὴν Δόναν Κλελίαν τὸν Στέλλιον, αὕτη δὲ εἰς ἔνδειξιν εὐμενείας ἀφήνει να πεσῃ τὸ μανδήλιόν της ἐπὶ τοῦ ἀπέδου της ἐκκλησίας, ὅπερ ὁ Στέλλιος ἁρπάζει καὶ φέρει παραφόρως εἰς τὰ χείλη του. Καὶ τελειώνει ἡ πρώτη πρᾶξις μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας καὶ τὴν ἄφιξιν τοῦ Δόγη. Κατὰ τὴν δευτέραν πρᾶξιν εὑρισκόμεθα ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ἁγ. Μάρκου, ἔνθα ἑορτάζει ὁ λαὸς τῆς Βενετίας τοὺς ἐπισήμους ἀραβῶνας τοῦ Δόγη μετὰ τῆς Ἀδριατικῆς. Ἐννοεῖται ὅτι ἐκ τῆς ἐπισήμου ταύτης τελετῆς δὲν λείπει οὔτε ἡ Δόνα Κλέλια οὔτε ὁ Στέλλιος, οἱ ὁποῖοι πλέον ἔχουν συνδεθῇ δι' ἔρωτος. Αἴφνης ὅμως φθάνει ἄγγελος φέρων εἰς τὸν Δόγην τὴν εἴδησιν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Μίσης προσέβαλε τας Τραπέζας τῶν Βενετῶν. Τὸ πλῆθος ορμᾷ νὰ ἐκδικηθῇ κατα τοῦ ἐκεῖ παρισταμένου ἀντιπροσώπου τῆς Μίσης, ἀλλὰ τῇ ἐπεμβάσει τῆς Δογήσσης καὶ τοῦ Μπελτράμ, ὁ Δόγης προφυλάττει ἐκ τῆς ὀργῆς τοῦ πλήθους τὸν Στέλλιον ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἔδαφος τῆς Βενετίας ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἡμέρας. Ἡ Δόγησσα τότε δίδει διὰ τῆς ἀκολούθου της συνέντευξιν εἰς τον Στέλλιον ὃν θέλει νὰ ἴδῃ δια τελευταίαν φοράν.

Ἡ αὐλαία κατὰ τὴν τρίτην πρᾶξιν αἴρεται καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Δόνα Κλέλια ἀνυπομόνως περιμένει ὑπὸ το βαθὺ σκότος τῆς νυκτὸς τὸν Στέλλιον, ὁ ὁποῖος δεν βραδύνει νὰ ἔλθῃ εἰς την συνέντευξιν του. Ἀποφασίζουν νὰ δραπετεύσουν ἐκ Βενετίας, καὶ ἡ Δόνα Κλέλια εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν διὰ να εἰδοποιήσῃ τὴν ἀκόλθουθόν της. Ἀλλὰ κατάσκοποι τοῦ Δόγη ἐνεδρεύοντες ἐπιτιθενται κατὰ τοῦ Στέλλιου καὶ ὅταν ἐπανέρχεται ἡ Δόνα Κλελία, εἶνε πλέον ἀργά.

Τὸ ἔργον ἀνεβιβάσθη μετ' ἀρκετῆς ἐπιμελείας εἰς τὴν σκηνὴν, οὐκ ὀλίγον δὲ συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου καὶ ἡ ἐκτέλεσις. Ἡ μουσικὴ τοῦ νέου ἔργου γενικῶς ἤρεσε καὶ ἐκρίθη μετὰ πολλῆς εὐμενειας.

***

Διάλεξις. — Ὁ ἀπό τινος ἐν Αἰγύπτῳ παρεπιδημῶν ἐπιφανὴς λόγιος καὶ πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων κ. Δ. Βικέλας ἀπῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐν Καΐρῳ παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Λέσχης ὡμίλησε περὶ τῶν ἐντυπώσεων αὐτοῦ κατὰ τὸ τελευταῖον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ταξείδιόν του καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν ἐκεῖ τελειότατα κατηρτισμένων Σχολῶν πρὸς διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν δυστυχῶν, οἵτινες στεροῦνται ὀφθαλμῶν, κατακηλήσας διὰ τῆς χάριτος καὶ εὐγλωττίας αὐτοῦ τὸ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον ἀμφοτέρων τῶν Ἑλληνικῶν Σωματείων.

ΝΕΑ ΖΩΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἀρχαιολογικά. — Κατὰ τὴν πρό τινων ἡμερῶν γενομένην Συνεδρίασιν τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐν Ἀθήναις, ὁ κ. Ὀλλῶ, διευθυντὴς τῆς Σχολῆς, ἔκαμεν ἀνακοινώσεις λίαν ἐνδιαφερούσας, ἰδίᾳ διὰ τὴν ἀκένωτον Δῆλον, τὴν νέαν αὐτὴν Ἑλληνικὴν Πομπηΐαν· τὸ ἰδιάζον συμπέρασμα τῶν ἀνασκαφῶν εἶνε ἡ βεβαίωσις τοῦ σχήματος τῶν οἰκιῶν τῆς ρωμαϊκῆς ταύτης Δήλου. Αἱ οἰκίαι ἐῆλα δὴ δὲν εἶνε μετὰ περιστυλίων ἀλλὰ κατὰ παραστάσεις, πρᾶγμα σπάνιον καὶ ἰδιάζον. Πρὸς τοῦτοις ὁ κ. Ὀλλῶ ἐπέδειξεν ἐκ τῶν εὑρεθέντων γλυπτῶν κορμὸν ὅμοιον πρὸς τὴν Εἰρήνην τοῦ Κηφισσοδότου, ἕτερον γυμνοῦ νεανίου Πραξιτελείου τύπου.

Τὸν κ. Ὀλλῶ διεδέχθη ὁ κ. Ρεπλᾶ, ὅστις ὡμίλησε μὲ δύναμιν καὶ ζωηρότητα διὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ἀφροδισιάδος· ἐκεῖ ἀπεκαλύφθη μέγας ναὸς τῆς Ἀφροδίτης μὲ ἕνδεκα κίονας, τοὺς ὁποίους ὅμως μετέβαλον καὶ ἔκτισαν οἱ βυζαντινοί· εἶνε ἰωνικοῦ ρυθμοῦ καὶ ἔχουσιν ὕψος 9 1)2 περίπου μέτρων. Ἐκ τῶν γλυπτῶν ἀνέφερε τρία κολοσσιαῖα τεμάχια, ἄγνωστον ποῦ ἀνήκοντα καὶ εἰς τί χρησιμεύοντα, μίαν κεφαλὴν λέοντος, κεφαλὴν Μεδούσης καὶ κεφαλὴν νεανίου. Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ εὑρέθη καὶ ἡ ἀρχαία δημοσία κρήνη, τὸ στάδιον καὶ ἀνάγλυφα γιγαντομαχίας τοῦ τύπου τοῦ βωμοῦ τῆς Περγάμου.

Ἡ Οὐγγρικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ ἰδίαν ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν ἐν Ἀθήναις ἧς τὰ μέλη θὰ ἐνεργῶσι διαφόρους ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας, καὶ ἀνήγγειλε πρὸς τὴν ἡμετέραν Κυβέρνησιν τὴν ἀπόφασίν της ταύτην. Ἀνέγραψε δὲ καὶ τὴν σχετικὴν πίστωσιν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν αὐτῆς.

***

Ἡ Κεντρικὴ Σπροτροφικὴ Ἑταιρεία. — Πρὸ τεσσάρων περίπου ἐτῶν συνέστη ἐν Ἀθήναις ἐκ Κυριῶν, Σπροτροφικὴ Ἑταιρεία μὲ τὴν ὡραίαν ἐμπνευσιν τῆς κυρ. Αἰκ. Ζλατάνου καὶ ὑπὸ τὴν προ-

στασίαν ἄλλων εὐγενῶν κυριῶν τῆς πρωτευούσης. Τώρα εἰς τόσον μικρὸν χρονικὸν διάστημα ἐπετέλεσε τόσα θαύματα, ὥστε διεξερχόμενός τις τὴν ἐσχάτως κυκλοφορήσασαν λογοδοσίαν τῆς Ἐπιτροπῆς, δὲν δύναται παρὰ νὰ θαυμάσῃ τὴν αὐταπάρνησιν μεθ' ἧς ἠργάσθη αὕτη. Χάρις εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς πρώτης Ἐπιτροπῆς παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ τὰς δυσκολίας, ἡ σκωληκοτροφία ἡ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἄγνωστος καὶ παρημελημένη ἐν Ἑλλάδι εἰσήχθη εἰς αὐτὴν καὶ εὗρεν ὁπαδοὺς ἀπὸ τοῦ τελευταίου χωρίου τῆς Ἀττικῆς μέχρι τοῦ ἀπωτέρου δήμου τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πρῶτος σηροτροφικὸς σταθμὸς συνέστη ἐν Κορωπῇ (Μάρτιος 1902), ὅπου καὶ ἐστήθη ἡ πρώτη καλαμωτή· τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Ἐπιτροπῆς εἰσήχθη ἡ Σηροτροφία εἰς ὅλα τὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος συνέστησαν ἐπιτροπαὶ ἐκ κυριῶν πρὸς διάδοσιν τοῦ βιομηχανογεωργικοῦ τούτου κλάδου.

***

Τὸ κλῖμα τῆς Περσίας. — Ἐκ πρώτης ἀντιλήψεως πᾶς τις φαντάζεται ὅτι εἰς τὴν πατρίδα τῶν ῥόδων το δριμὺ ψῦχος θὰ ἦτο τι ἄγνωστον· τοῦτο φαίνεται ἔτι λογικώτερον ὅταν ἀναλογισθῇ τις ὅτι πλήθους φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἡλίου, κοιτὶς εἶνε ἡ Περσία· τὰ δὲ ὀπωροφόρα ἀπαντοῦν συχνότατα ἐν αὐτῇ. Ἐκεῖ καλλιεργεῖται ὁ βάμβαξ, τὸ σακχαροκάλαμον, ἡ ὄρυζα, ὁ δὲ φοίνιξ παρέχει ἄφθονον συγκομιδὴν εἰς τὴν παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον χώραν. Ἐν τούτοις τὸ κλῖμα δὲν εἶνε ὁμοιόμορφον· εἰς τα παρὰ τὸν κόλπον καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ Ὀμὰν μέρη εἶνε τόσον καυστικὸν ὥστε οἱ Πέρσαι συνηθίζουσι νὰ τὸ ἀποκαλῶσιν «ἀντιθάλαμον τοῦ Ἅδου» καὶ αἱ παρὰ τὴν Κασπίαν ἐπαρχίαι τοῦ Γιλὰν καὶ τοῦ Μαζανδεράν εἶνε ἀληθῆς τροπικὴ χώρα, ὥστε Περσικὴ παροιμία λέγει «ἐὰν θέλῃς νὰ ἀποθάνῃς, πήγαινε εἰς τὸ Γιλάν». Τουναντίον ἐπὶ τοῦ ἰρανικοῦ ὀροπεδίου, ἐφ' οὗ εὑρίσκονται καὶ αἱ κυριώτεραι πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας, ἡ καυστικωτερα θερμότης καὶ τὸ δριμύτερον ψῦχος διαδέχονται ἄλληλα. Μὲ δύο μόνον ἀριθμοὺς θὰ ἐννοήσωμεν τὸ κλῖμα τοῦ ὀροπεδίου τούτου: εἰς τὴν Τεχεράνην τὸ θερμόμετρον εὐκόλως ἀνέρχεται ἕως 45° ὑπο σκιαν καὶ 65° εἰς τὸν ἥλιον, ἐν ᾧ τὸν χειμῶνα δεικνύει — 15°. Εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Ὑεζὸ καὶ τοῦ Κερμὰν ὑπάρχουσιν οἰκίαι μὲ δύο καὶ τρεῖς ὀροφας ὑπογείους, ὅπως ἀποφεύγωσιν οἱ κατοικοι τον ἄνεμον τῆς ἐρήμου. Εἰς τα ἄφθονα παρα τὴν Κασπίαν ἕλη ἐνεδρεύει ὁ κακοήθης πυρετός, ἐν ᾧ ἡ ξηρασία τοῦ ἰρανικοῦ ὀροπεδίου οὐδολως ἐμποδίζει τον τύφον, τὴν μαλάριαν καὶ τὴν δυσεντερίαν νὰ θερίζωσιν ὑπάρξεις. Οἱ ξένοι προσβάλλονται συνήθως ὑπὸ παραλυσίας τῆς καρδίας· αὐτὴ δὲ αὕτη ἡ ξηρασία ἔχει καταστρεπτικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος μερικῶν καὶ προξενεῖ ἀσθενικήν τινα κατάστασιν, γνωστὸν ὑπο τὸ ὄνομα Τεχερανῖτις.

***

Ὁ σιδηρόδρομος Νείλου-Ἐρυθρᾶς. — Τῇ 14/27 Ἰανουαρίου ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ σιδηροδρόμου Νείλου-Ἐρυθρᾶς, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ λόρδου Κρόμερ, τοῦ Σιρδάρη Wingate pacha καὶ ἄλλων ἀνωτερων λειτουργῶν τῆς Σουδανικῆς Κυβερνήσεως. Διὰ τῆς γραμμῆς ταύτης ἀνοίγεται τὸ Σουδὰν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον. Κατὰ τὴν τελετὴν ἐξεφώνησαν λόγους ὁ Sir Wingate pacha γενικὸς διοικητὴς τοῦ Σουδάν, ὁ συνταγματάρχης Μακωλέϋ ὁ καὶ φέρας εἰς πέρας τὸ λίαν δυσχερὲς ἔργον, καὶ ὁ λόρδος Κρόμερ κηρύξας ἀνοικτὴν τὴν γραμμὴν Βερβὲρ-Πὸρτ-Σουδάν. Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ συνταγματάρχου Μακωλέϋ δόσαντος τεχνικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ἔργου, ἀποσπῶμεν τα ἑξῆς λίαν ἐνδιαφέροντα.

Ὁ νέος σιδηρόδρομος εἶνε κατὰ 900 μίλλια βραχύτερος τῆς παλαιᾶς διὰ τοῦ Νείλου ὁδοῦ, ἐστοιχισε δὲ ἡ κατασκευή του 1,375,000 λ.Α. ἤτοι ἡ κατὰ μίλλιον δαπάνη ἀνέρχεται εἰς 4150 λ.Α. τὰ ἔργα ἤρχισαν εἰς τὸ Σουάκειμ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1904 καὶ ἡ συγκοινωνία ἤρξατο τὸν 8βριον τοῦ 1905. Εἰς τον λοχαγον Midwinter καὶ τοὺς συνεργάτας του ὀφείλονται τὰ ἔργα τῆς Ἀτβάρας, ἐκτελεσθέντα ὑπὸ λίαν δυσχερεῖς περιστάσεις.

Μετὰ τῶν ἐγκαινίων τοῦ νέου σιδηροδρόμου ἑορτάζοντο οὕτως εἰπεῖν καὶ τοῦ νέου λιμένος Πὸρτ-Σουδὰν τὰ ἐγκαίνια. Τὸ Πὸρτ-Σουδάν, τὸ ἄλλοτε Sheikh-Barkout καλούμενον ἐκ τοῦ παρ' αὐτὸ τάφου τοῦ ὁμωνύμου Sheikh, πέπρωται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ἐπισφαλῆ τοῦ Σουάκειμ λιμένα καὶ νὰ καταστῇ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἐμπορικὸς λιμὴν ἐκ τῶν σπουδαίων. Πλεῖσται ἑταιρεῖαι, ὧν τὰ ἀτμόπλοια διασχίζουν τὴν Ἐρυθρὰν διευθυνόμενα εἰς Ἰνδίας καὶ Ἄπω Ἀνατολὴν σκέπτονται νὰ ἱδρύσουν πρακτορεῖα ἐν αὐτῇ. Ἤδη ἡ πόλις ἤρχισε νὰ σχηματίζηται ὡς διὰ μαγικῆς χειρός, διότι ἕως χθὲς εἰς τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν δὲν ὑπῆρχε τίποτε. Ἡ Σουδανικὴ Κυβέρνησις ἵδρυσεν ἀποθήκας καὶ γραφεῖα διάφορα θὰ φωτίσῃ δὲ τον νέον λιμένα διὰ φάρου ὁρατοῦ εἰς ἀπόστασιν 25 μιλλίων.

ΜΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΝ

Τὸ Ἰουλιανὸν ἔτος 1906 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἔτος:

6619 τῆς Ἰουλιανῆς περιόδου.

2682 τῶν Ὀλυμπιάδων. Τὸ 6'. ἔτος τῆς 671ης Ὀλυμπιάδος θὰ ἀρχίσῃ τῇ 18ῃ Ἰουνίου.

2659 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης κατὰ τὸν Οὐάρωνα.

1906 τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου τὸ ὁποῖον ἤρχισε τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου 1905.

5666 τῆς Ἰουδαϊκῆς χρονολογίας τὸ ὁποῖον ἤρχισε τὸ Σάββατον 17/30 Σεπ/βρίου 1905 καὶ θὰ τελειώσῃ τὴν Τετάρτην 6/19 Σεπ/βρίου 1906 τὸ ἔτος 5667.

1323 τῆς Ἐγείρας, ὅπερ ἤρχισε τῇ 23/8 Μαρτίου 1905 τὸ δὲ ἔτος 1324 θὰ ἀρχίσῃ τὴν Κυριακὴν 12/25 Φεβρουαρίου 1906.

1622 τῶν Κοπτῶν τὸ ὁποῖον ἤρχισε τῇ 29/11 Σεπ/βρίου 1905· τὸ δὲ ἔτος 1623 θὰ ἀρχίσῃ τῇ 29/11 Σεπ/βριου 1906. Θὰ εἶναι δὲ τοῦτο ἐμβόλιμον ἤτοι θὰ ἔχῃ 366 ἡμέρας.

ΩΡΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Ἔαρ	8/21 Μαρτίου	8 ὥρ. 58 λ. π.μ.
Θέρος	9/22 Ἰουνίου	4 ὥρ. 51 λ. π.μ.
Φθινόπωρον	10/23 Σεπ/βρίου	7 ὥρ. 31 λ. μ.μ.
Χειμὼν	9/22 Δεκ/βρίου	2 ὥρ. 47 λ. μ.μ.

ΜΑΓΝΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τὰ Μαγνητικὰ στοιχεῖα διὰ τὸ Χελουὰν κατὰ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1906 (ν.ε.) εἶναι τὰ ἑπόμενα:

Ἔγκλισις	40° 35′
Ἀπόκλισις	3° 36′ Δ.
Ὁριζοντία ἔκτασις	0, 3021

Ἡ ἀπόκλισις ἐλαττοῦται ἐτησίως κατὰ μέσον ὅρον 5 λεπτά.

Δι' ἄλλας πόλεις ἡ ἀπόκλισις ἔχει τὰς ἑπομένας τιμάς:

Ἀλεξάνδρεια	4° 4′
Λοῦξορ	3° 46′
Ἀσσουὰν	3° 42′
Οὐάδι Χάλφα	3° 59′

ΕΚΛΕΙΨΕΙΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 1906 θὰ συμβῶσι 5 ἐκλείψεις ὧν 3 τοῦ Ἡλίου καὶ 2 τῆς Σελήνης

I Ὁλικὴ ἔκλειψις τῆς Σελήνης τῇ 27/9 Φεβ/ρίου.
II Μερικὴ ἔκλειψις τοῦ Ἡλίου 9/22 Φεβρουαρίου.
III Μερικὴ ἔκλειψις τοῦ Ἡλίου τῇ 8/21 Ἰουλίου.
IV Ὁλικὴ ἔκλειψις τῆς Σελήνης 22/4 Αὐγούστου.
V Μερικὴ ἔκλειψις τοῦ Ἡλίου τῇ 6/12 Αὐγούστου.

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΩΡΑ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι ἀπὸ Greenwich.

Ἀβουκὶρ	Πλάτος Βόρειον:	31° 19′ 44″
	Μῆκος Ἀν·	2 ὥρ. 0 λ. 17,3 δλ.
Ἀλεξάν.	Πλάτος	31° 11′ 43″
	Μῆκος	1 ὥρ. 59 λ. 26,6 δλ.
Κάϊρον	Πλάτος	30° 2′ 4″
	Μῆκος	2 ὥρ. 5 λ. 1,7 δλ.

Καθ' ἕλην τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸ Σουδὰν ὡς ἐπίσημος ὥρα λαμβάνεται ὁ χρόνος τοῦ τριακοστοῦ μεσημβρινοῦ ἀνατολικοῦ μήκους Greenwich (χρόνος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης) ὑπερτερεῖ ἑπομένως κατὰ 2 ὥρας τὴν ὥραν τῆς Ἀγγλίας, ὅταν δηλ. εἶναι μεσημβρία ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ ὡρολόγια δεικνύουσι 10 π.μ. Ἕνεκα τῆς ἐπισήμου ὥρας ἡ μὲν μεσημβρία ἐπιταχύνεται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ 33 δλ. Ἐν Καΐρῳ δὲ ἐπιβραδύνεται κατὰ 5 λ. διότι ὁ μεσημβρινὸς τοῦ τριακοστοῦ ἀνατολικοῦ μήκους διέρχεται ὀλίγον πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀβουκὶρ (17,δλ. ἢ 4′ 20″, 4).

ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

Αἱ μηνολογίαι εἶναι κατὰ τὸ ν. ἡμερολόγιον.

Ἰανουάριος	2	π τ.	4ὥρ. 52 λ. μ.μ.
	10	π.	6 — 37 — » »
	17	τ.τ.	10 — 49 — » »
	24	ν.σ.	7 — 9 — » »
Φεβρουάριος	1	π τ.	2 — 31 — μ.μ.
	9	π.	9 — 46 — π.μ.
	16	τ.τ.	6 — 23 — » »
	23	ν.σ.	9 — 57 — » »
Μάρτιος	3	π.τ.	11 — 28 — π.μ.
	10	π.	10 — 17 — μ.μ.
	17	τ.τ.	1 — 57 — » »
	25	ν σ.	1 — 52 — π.μ.
Ἀπρίλιος	2	π.τ.	6 — 2 — π.μ.
	9	π.	8 — 12 — » »
	15	τ.τ.	10 — 37 — μ.μ.
	23	ν.σ.	6 — 7 — » »
Μάϊος	1	π.τ.	7 — 9 — 7 — μ.μ.
	8	π.	4 — 10 — » »
	15	τ.τ.	9 - 3 — π.μ.
	23	ν.σ.	10 — 1 — » »
	31	π.τ.	8 — 24 — » »
Ἰούνιος	6	π.	11 — 22 — μ.μ.
	13	τ.τ.	9 — 34 — » »
	22	ν.σ.	1 — 6 — π.μ.
	29	π.τ.	4 — 19 — » »
Ἰούλιος	6	π.	6 — 28 — » »
	13	τ.τ.	0 13 — μ.μ.
	21	ν.σ.	2 — 59 — » »
	28	π.τ.	9 — 56 — » »
Αὔγουστος	4	π.	3 — 0 — μ.μ.
	12	τ.τ.	4 — 48 — π.μ.
	20	ν.σ.	3 — 28 — » »
	27	π.τ.	2 — 43 — » »
7/βριος	3	π.	1 — 36 — π.μ.
	10	τ.τ.	10 — 54 — μ.μ.
	18	ν.σ.	2 — 34 — » »
	25	π.τ.	8 — 12 — π.μ.
8/βριος	2	π.	2 — 48 — μ.μ.
	10	τ.τ.	5 — 39 — » »
	18	ν.σ.	0 — 43 — π.μ.
	24	π.τ.	3 — 50 — μ.μ.
9/βριος	1	π.	6 — 46 — π.μ.
	9	τ.τ.	11 — 45 — » »
	16	ν σ.	10 — 37 — » »
	23	π.τ.	2 — 39 — » »
10/βριος	1	π.	1 — 7 — π.μ.
	9	τ.τ.	3 — 45 — » »
	15	ν.σ.	8 — 54 — μ.μ.
	22	π.τ.	5 — 4 — » »
	30	π.	8 — 44 — » »

ΠΙΝΑΞ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Διὰ τὸ Κάϊρον καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν

		Κάϊρον		Ἀλεξάνδρεια				Κάϊρον		Ἀλεξάνδρεια	
		Α	Δ	Α	Δ			Α	Δ	Α	Δ
Ἰαν.	1	6ω51λ.	5ω 6λ.	6—56	5— 7	Ἰούλ.	1	4—57	7— 0	4—59	7— 4
	10	6—53	5—13	6—58	5—14		10	5— 1	6—59	5— 3	7— 3
	20	6—51	5—21	6—56	5—22		20	5— 6	6—56	5— 9	7— 0
Φεβρ.	1	6—46	5—31	6—50	5—33	Αὔγ.	1	5—13	6—49	5—16	6—52
	10	6—40	5—40	6—44	5—42		10	5—18	6—43	5—21	6—47
	20	6—31	5—48	6—35	5—50		20	5—24	6—32	5—27	6—35
Μάρτ.	1	6—22	5—55	6—26	5—57	7)βριος	1	5—51	6—19	5—34	6—22
	10	6—12	6— 1	6—16	6— 3		10	5—36	6— 8	5—39	6—11
	20	6— 0	6— 7	6— 4	6— 9		20	5—42	5—56	5—46	5—58
Ἀπριλ.	1	5—45	6—12	5—48	6—15	8)βριος	1	5—48	5—42	5—52	5—44
	10	5—35	6—19	5—38	6—22		10	5—53	5—31	5—57	5—33
	20	5—24	6—25	5—27	6—28		20	6— 0	5—20	6— 4	5—22
Μάϊος	1	5—13	6—31	5—16	6—34	Ν)βριος	1	6— 9	5— 9	6—11	5—13
	10	5— 5	6—37	5— 8	6—40		10	6—16	5— 2	6—18	5— 6
	20	4—59	6—43	4—51	6—45		20	6—24	4—57	6—25	5— 2
Ἰούνιος	1	4—54	6—50	4—56	6—54	Δ)βριος	1	6—33	4—55	6—38	4—50
	10	4—53	6—55	4—55	6—59		10	6—40	4—55	6—45	4—50
	20	4—54	6—58	4—56	7— 2		20	6—46	4—58	6—51	5—03

Αἱ μηνολογίαι εἶναι κατὰ τὸ Γρηγοριανὸν Ἡμερολόγιον.

ΜΕΣΗ ΜΕΓΙΣΤΗ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ (Ἐν σκιᾷ)

		Ἀββασίᾳ (18 ἐτῶν)	Ἀλεξαν. (20 ἐτῶν)	Ἀσσουὰν (4 ἐτῶν)	Οὐ. Χάλ. (15 ἐτῶν)			Ἀββασίᾳ (18 ἐτῶν)	Ἀλεξαν. (20 ἐτῶν)	Ἀσσουὰν (4 ἐτῶν)	Οὐ. Χάλ. (15 ἐτῶν)
Ἰαν.	1-10	18°,9	18°,5	25°,9	23°,4	Ἰούλ.	1-10	35,9	28,9	40,8	40,6
	11-20	18,4	18,0	22,4	24°,2		11-20	36,3	29,6	41,4	40,6
	21-31	17,9	17,4	21,1	22°,8		21-31	36,5	30,1	41,9	40,9
Φεβ.	1-10	20,2	19,2	26,6	25,6	Αὔγ.	1-10	35,7	30,4	41,2	40,6
	11-20	21,0	19,4	28,9	25,7		11-20	35,1	30,4	41,7	39,8
	21-28	21,9	19,7	28,7	28,7		21-31	34,0	30 2	40,9	39,2
Μάρ.	1-10	22,5	20,2	28,8	30,8	Σεπ.	1-10	33,1	29,9	40,3	38,4
	11-20	24,3	21,1	31,8	31,9		11-20	32,5	29,7	39,4	38,7
	21-30	25,7	21,9	32,9	33°,0		21-30	31,2	28,9	38,4	38,7
Ἀπρ.	1-10	27,8	23,2	33,6	36,0	Ὀκτ.	1-10	31,2	28,3	39,7	38,2
	11-20	28,2	23,5	35,8	35,6		11-20	30,3	28,0	38,8	36,6
	21-31	30,0	24,2	39,2	38,0		21-31	29,0	26,9	35,6	35,0
Μάϊος	1-10	31,4	25,0	38,3	38,5	Νοεμ.	1-10	26,7	25,0	34,3	32,3
	11-20	32,4	26,3	39,3	37,4		11-20	23,8	23,6	30,0	29,5
	21-31	34,4	27,0	40,3	37,7		21-30	22,7	22,7	28,2	28,2
Ἰούν.	1-10	34,6	27,2	41°,2	41,5	Δεκ.	1-10	21,5	21,5	27,4	27,5
	11-20	35,4	28,4	41,5	41,3		11-20	19,9	20,0	26,2	25,3
	21-30	35,4	28,3	41,5	40°,4		21-31	19,2	19,0	25,6	24,3

(Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Δημοσίων Ἔργων τῆς Αἰγύπτου).

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

ΗΛ. Δ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ & Σ^{ΙΑΣ}

ΟΔΟΣ ΣΕΡΙΦ ΠΑΣΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ